

Dr. IMRE MIHÁLY
1897. – 1977.

ORVOS AZ ISTEN HÁTA MÖGÖTT

Történetek
Gépelte Dr. Imre Rózsa
2010 – 2011.

Nem enged az asszony...	3
Ébredés a tanyán	6
Az első beteg	7
Tájélotódás	9
Segíts meg Uram	12
Kipróbál engem az Ördög	15
Gyors segély a homoki éjszakában	17
Az emlékek vonatán	23
Borongva bandukolok	30
A tudatlanság aratása	32
Gondos János	35
Pakolj Sári	37
Zsörtölódik az orvos	44
Robinson ábrándozik és kapál	45
Szemtől szemben a tüdóbajjal	47
A malária gyógyítása	53
Közelebb hozzájuk	56
Pasztortűz mellett	58
Az esküdtek iskolája a tífusz szomszédságában	63
Szegény gyerek	65
Kis Hívem	71
Magyar betegség, magyar átok	73
Kis híveknél	79
A fészekrakás veszedelmei	81
Rovó bácsi közvetít	84
A tűzköves asszony	85
Bucusu	87
A torokgyík	89
Érdemes-e férjhez menni ?	93
A tanyai orvos gondjai	96
Ember tervez	100
Életmentés és lélekmentés	102
Nyomortanya – tündérvár	106
Épül a jövendő	111
Kéz a kézben	112
Vége	113
Emlékezés édesapámra Dr. IMRE MIHÁLYRA és CSALÁDUNKRA	114
Egyetemi tanulmányok:	114
Az alábbi történetet is megírta!	116
Ásotthalomra, a család először költözött.	116
Édes apánk, a Novellák írását Csengelén befejezte.	117
Baráti társaságuk, csak egy-két nevet említek:	117
Családunk 1943-ban másodszor költözött.	119
A II. világháborút Jászberényben éltük át.	120
Apukám, pedig gyógyított.	120
Vége lett a háborúnak. A romok között elindult az élet.	121
Eljött 1945.	121
Eljött a harmadik költözködés ideje.	121
Utóirat	124
A TAVASZ SZÍNEI	124

Nem enged az asszony...

Úgy ül, hékám, mint egy zsák krumpli, hujjánt ki Kata néni a pitar ajtóból. Mintha süket is lenne, meg vak is. Pedig nézze a... ott megy a szép Krizsánné... Julcsa... a Juliskám... Úgy-e gyönyörű? Csupa adta háj. Szép egy pár lettek volna... Az öreg Mátyás kényszeredetten emeli fel búnak eresztett fejét. Szemhéjai lassan távolodnak egymástól s az így támadt keskeny réseken Kata néni felé tekint két szemrehányó szomorú szemdarab. Az ajkai is megmozdulnak egyszer, kétszer, háromszor, mintha nem mernének beszédre nyílni, de aztán szól az öregemberszó az öregasszony felé. És váratlanul – Kata néni is ütődötten figyel rá-határozott komolyan és olyan mélabús mély esengéssel, mint este nyolc órakor a toronybéli harang szava.

Ha kiimádkoztad magadat Kata, akkor erigy be...

Nem mond mást, ám az asszony hamar megméri a rövid beszédet, föl is éri s hátra-hátra sandítva, valamit motyorászva betötyög.

Mátyás bácsi beszélőkéje pedig megered. Csak csendesen, magának mondja... magának panaszolja, meg annak a sokat látott sokat hallott – vén eperfának... ott a kerítés mellett... Nem változik ez meg soha. A járása megöregedett, de a nyelve az csapósabb, mint régen vót. Oszt mindég ilyenkor, mikor vetik a tiszta búzát... De a te nyelved, az ugyan nem tiszta... Az eszed se tiszta...

Krizsánnével hozakszól elő... Hát csak hozakodj... Szép menyecske vót, meg olyan szerető-tartó hírében is állott. De én akkor jártam utána, amikor te. Tudod azt te is. Mégis mondod... Inkább az olvasót mondanád, mert az öregasszonyra is les a pokol kutyája... Jóskáról, arról hallgatsz. Pedig nagyon elgyütt az ideje... Hetvenfelé: hazafelé. A te bűnöd lesz Kata, ha adós maradok.

Remeg az ajka, reszket a magyar-formájú fehér bajusz. Piros szélű zsebkendőjével megtörli az orrát. Náthás... a könnycsatornából szivárog az orrába beteg lelkének régi náthája.

Szegény Jóskám, elébem vetődsz minduntalan, akar látlak, akar nem.

A jó múltkoriban is, hogy a Narkovicsnál borozgattam, arra gyüttél. ... Tíz esztendeje, hogy úgy rátok szakadtak az olájok, nem láttalak. Azt hittem kísértet gyütt rám. Köszöntél. Alig tudtam kinyögni, hogy aggyon Isten...

A hangod egészen a régi. A hajad az fehér lett, mint az enyim, a szemed szomorú, mint most az enyim lehet. A szívedbe, abba nem láttam... De magyar ember vagy te testvér, nem is lehecc jó szívvel ahhoz, aki az adott szavát nem állja. Ilyen az igazi magyar ember.

Becsület... Mer csak erre ment... erre adtad, nem írásra...

Hogy megkínáltalak egy pohár borral, aszottad rá: „Ne fizessen nekem bátyám... nem elég az kamatba se! Kamatba se... igazat mondtál... fájt is nagyon... De ha igazán haragudtál volna, akkor ott az öreg Gémesnek, meg a többieknek kikiáltottad volna az én nagy szégyenemet... Nem úgy mondtad... pedig 43 éves lesz a tavaszon...

Jóska édes öcsém, én megfizetném neked az egész 43 esztendőt. A percentet a percentér, a kamatot a kölcsön pénzér... Régen is megfizettem volna, de nem enged az asszony...

Arcán, melyet szíve lázának tűzpirossága égetett, végig peregtek az őszinte szenvedésének nagy szemű bizonyítékai. Nyakán pattanásig feszültek az erek. A fej fáradt vére vastagon hömpölygött – megtisztulni a tüdők felé. Szemei előtt a nagy feketeségben szikrák születtek, csillagok buktak le... -

A felesége hangja térítette magához. Mi lelte kendet – ijedt rá, mikor az ura zavaros szemét s kék piros arcát meglátta – olyan a nézése, hogy az emberfia elszalad tőle... Tán nagyon szembe nézett a Julcsával...

Az öreg Mátyás úgy pattant fel az eperfa alóli kedves lócáról, mint egy húszesztendős. Tekintetében gyilkos szilajság és végtelen fájdalommal keveredett féktelen gyűlölet... Ahogy felhördült és kitört, az a hang gyűlöletének és fájdalmanak hátborzongató csattanása volt.

- A szádat Kata, te istentelen te, a szádat, azt, fogd be, vagy tömd be, vagy csinálj vele valamit. Meg talált engem látogatni az a nagyon jó Isten nem Krizsánnéval, hanem teveled. Ha Krizsánné a szeretőm vót, jól van. Régen vót, talán igaz se vót.

- Te tudod... De engem ne vegzáj. Nem Krizsánné marcangol engem, hallod, hanem más... De most utóljára mondom...

Tovább dörgött volna, de Kata néni szavába vágott.

- A Jóska kínozza hékámát ugye... a Jóska?

- Az... Arról legyen most itt a beszéd... az öcsémről...

- Tán fizetni akar, hékám, megint?

- Nem megint, és nem tán, hanem fizetni akarok, azt le van! A kamatot is, a tőkét is, meg azt is, ami azon fölül van...

- Hát mi van még azon fölül...

- Mi van? Hogy nem sül ki a szemed! Még kérdezi? A te nyelved, ha tudni akarod – az van fölül, meg a kamat, amit az hozott, meg az én becsstelenségem. Betetejeztél te mindent, betetejezted az én becsületemet is.

- Csitúljon kend édes hékám, ne eméssze úgy magát... Majd csak sorát ejtjük... Még bele talál betegedni...

- Bele betegedni. Hm... Nem gondolnám... az én időm még nem gyűtt el. A tied gyűn el előbbet úgy tudom, aztán meg az enyim... ez is a sorja...

A nagy eperfa dérütött levelei zizegtek, beszélgettek a két zsörtölődő öregember ősz feje felett. Talán a nyár végéről, talán az ősz kezdetéről, vagy a hosszú nagy télről, mely a hervadás nyomán kérlelhetetlenül beköszönt s fehér takarót terít az emberre is, meg az asszonyemberre is...

Kata nénit hűs fuvalom érte... Megborzongott...

- Aszongya, hékám, hogy az enyim...

- Azt hallod, hogy érted gyűn előbb...

- Micsoda?

- Hát a szent Mihály lova... az...

- Osztt hunnan tuggya...

- Tudom... ha mondom...

- Mongya mán, hogy hunnan, hallja-e...

- Ha nagyon megáhitottad Kata – hát jó...

Hangja megenyhült, tekintete vidámabb lett. A felesége nyugtalansága megértette vele, hogy most véletlenül olyan hatalmat érintett, melynek az asszony hajthatatlansága fölött ereje van... Lassan kezdett hozzá...

- Onnan tudom hallod... hogy álmodtam... megálmodtam az éccaka... Úgy feküdtél az ágyban, mint egy darab fa... Elhíttam a doktort. Az aszonta, hogy nem vagy te mán se élő, se hótt. Öreg a csontod, öreg a húsd... Nem lehet beléd lelked verni. A sárga főd az gyógyít csak meg...

Az asszony tágra meredt szemekkel hallgatta...

A komaasszony is megnézett. Nem ismerted meg... Az úgy ment el, hogy a temetésedre majd elgyűn.

Kata néni nagyon furcsán érezte magát. Nagy kék kötője előtt kezei egymást fogták, összefonódott újjakkal.

Mátyás bácsi folytatta.

- Az öreg Gyetvainé, aki tudod a Bán Kálmán elmúlását is megjövendölte, ott virrasztott melletted. Egyszer csak, aszongya, Gyetvainé

- Látják-e kentek?

- Mit te Mari... kérdezem.

- Hát, hogy a Kati kezit ki fogja...

- Jézus Mária – szisszent föl Kata néni – ki fogta édes, hékám? –

Gyetvainé látott, amit látott. A lábát, a szarvát... a kezeit... oszt, hogy nagyon nézett is rád...

Én csak a körmit láttam reggel az ajtó előtt... ott volt a nyoma...

- Istenem... teremtőm... ugyan hagyja édes jó, hékám...

Ha bele lovaltá, mán csak nem szakajtom meg?

A plébános úr csak annyit mondott, mikor kiment a kapun:

- Húzassa meg Mátyás a lélekharangot... Nagy bűne lehetett, de nem bírta meggyovonni... egészen elát a szava...

- A lélekharangot – Istenem... ne szomorijjon édes, hékám – esengett az asszony.

- A temetésedre elgyütt Jóska is, kíméletlenkedett az öreg tovább...

- A Jóska... Édes, hékám, ügyítsen ide, könyörgött Kata néni. -

- Még nincs vége... de hajjam mit akarsz...

- Látta, hogy megtört az a gonosz asszony, de nem volt lelke tovább gyötörni. Engedte, hogy felmondja a leckét, melyet egy egész életen át hiába kérdezett tőle...

- Azt beszélem... menjen el holnap, oszt vegye ki azt a pénzt... Nagyon emészt az az adósság... Régen kitisztázhatta volna... Kend a hibás, meg az a bolond Jóska, hogy nem adta törvény kezibe kendet...

A párás, őszi levegőben, a templom kis harangja egészen a fülükbe beszélt.

- A lélekváltó – nézett az urára az asszony – valaki haldoklik... Gyűjjön be édes hékám...

Az én lelkem váltódott meg Kata, meg a tied, hogy így megengedtél... Nekünk harangoz a harangozó...

Ébredés a tanyán

Először virradtam meg új otthonomban. Furcsa éjszaka volt.

Azt álmodtam, hogy Temesváron vagyok, a régi szemináriumban. Janicsák János, jó szlovákgyerek barátom, mellettem pislog. Elöttem Szathmáry Laci örök vigyori képe. Harangoznak. Hallom a harang zúgását, de azért szomjas odaadással tapadok a praefectus úr szeme-szájára. Felajzott idegeimmel szinte iszom szelíd határozottsággal szóló szavait:

- Legyetek Krisztus másai... Legyetek másai annak, aki kiválasztott benneteket.

A harang szól, a szín változik. Operálják a Praefectus urat. Vakbélgyulladás. Asszisztálok, remegek...

- Vigyázz, szólok a műtőhöz, nagyon vigyázz. Dühös vagyok. Juhászra. Ez mindig eszik. Most is... tömködi befele a mákos rétest. Siska Pista feddően szól reá: - Haszontalan... Ferenc nem zavartatja magát. ... Eszik...

Jól van. Rakják már a kapszokat. Szépen ment. Talán nem lesz szövődmény. Nagyon jó pap. És tud, és szeretni is tud. Úgy szeretni, mint szent János.

Vége a műtétnek... Szemem könnyes... Nem tudom, orvos vagyok-e vagy kis szeminarista ?

Az orvos lakás közelében a bakterház jelzőharangja klimpírozott. A bolhák rendesen összecsíptek, míg behunyt szemmel kóboroltam kicsi gyerek életem és most induló felnőtt életem – egybevesző gyalogútjain...

Anna nénitől tudtam meg, hogy ebben a szobában lakott elődöm nagy fehér kutyája.

Ablakaimra révedtem. Tágas résein jó időt ígérő világosság szűrődött be. Most ébredtem tudtára annak, hogy nem a városban vagyok, hanem künn... Künn a szinte szabad pusztán. Olyan helyen, ahol a nap is az ég is, az Isten és az ember is, közelebb van az emberhez, mint amott. Milyen szabad ízű a beszűrődő napsugár... Olyan, amilyen csak itt lehet, meg amilyen valamikor otthon volt, édesapámék háza táján...

Sarkig nyitva már az ablak, Dús harmatcseppes falevelek és cseresznyevirágok... A sárgabarackfa is... telis - de teli bokrétaival. És ez már nem álom. De régen voltam ilyen közel hozzátok. Amott a május zöld tengerét hullámoztatja felém a napkelet felől fűjdogáló szél... Uram, Teremtőm, mennyire más ez a világ... csendjével, áhítatával, harmatával, csevegő madárkáival. Meg az őszibarackfa... Mint egy remekbe öltöztetett rojtos-gatyás magyar gyerek. Tetőtől talpig csupa virág.

Föl a nadrággal... kifelé. Tele tüdővel szívom a reggeli tiszta levegőt és rohanok megölelni az őszibarackfát. Gyönyörű rózsaszínű virágok. Ilyenek lehetnek az angyalok csengetyűi...

/ Csengelén /

Az első beteg.

Egy kocsi áll meg az orvos lakás előtt. Rendszeren öltözött ember száll le róla. Tempósan kiköti a gyepplőszárat a lőcshöz, meg a kerékhez, még tempósabban letakarja pokróccal a két pejt s megindul befelé.

Hosszú percek... Az első beteg, vagy annak hozzátartozója. Szívem szaporábban ver. Gondolhatni... Az intézetben bizony már nem féltém. Ott a nehéz, vagy halálos eseteket mindig ki lehet vizsgálni a rendelkezésre álló erővel és eszközökkel. Ott sokan vannak. Több szem többet lát, és az intézetnek nagy háta van. Ott egészen más. De itt egyedül vizsgálni, egyedül megállapítani, mindent vállalni... óh, egészen más.

Kopognak.

- Tessék.
- Agyon Isten.
- Agyon Isten.
- Maga a doktor úr?
- Én vagyok.
- Isten éltesse. Akkor magáé gyüttem,.. ha elgyünne...
- Ki beteg maguknál?
- Az ipósom.
- Melyik doktor úr gyógykezelté eddig?
- Nem kezelte azt kérem orvos. A feleségem meg én kezeltük.
- Hogy hívják az öreget?
- Csíkos Mátyásnak.
- Hány esztendő?
- A 78-at tapossa.
- Aztán mi baja neki?

- Úgy vót az doktor úr, hogy elsőbbet a lába fájt. Az istállóban őgyelgett, tett-vett, lábatlankodott. Mint az ilyen tört ember szokta. Addig előre, addig hátra, még a vasvella megszurta neki a lábát. De arrúl mán nincs baja. Dehogy van. Az rég begyógyút. Most csak az a baja, hogy a szája nem tud kinyílni. Ezért oszt nem tud enni. Ha az kinyílna, nem lenne annak az ég adta világon semmi baja.

- A görcs nem fogdossa-e?
- A görcs? Nem tudom én, nem-e? Mer néha... tuggya... úgy meg-megveti magát.
- Igen... Igen... És mosolyog is... úgy-e?
- Ahogy mongya. Na, nézd csak... Igazán mosolygós a képe, pedig nincs valami jó...

Gondolhattya, ha valaki egy hét óta nem eszik. Utóbb még éhen hal. Azt hajja mégse akarnánk...

Tetanuszra gondolok, felkészülök... Odaülök Csíkos Mátyás veje mellé, mert csak egy ülést hozott. Nem szerencsétlenség. Egy ülésen két magyar ember akkor is megférhet, ha nincs képviselőválasztás. Így a lelkük is közelebb kerülhet egymáshoz. A beteg nemzet meggyógyulásának ez is conditio sine qua nonja...

Nyakig érő száraz homokban poroszkálnak szegény lovacskáink. Kocsisom, Vincének hívják. Igen beszédes. Úgy látom, szenvedhetősnek tartja a szomszédságot, mert nem bizalmatlan.

Elmondja, hogy 32 hónapig volt kinn a világháborúban, háromszor sebesült, sok kitüntetése van.

Én csak hébe-hóba kérdeztek valamit, vagy tesztek megjegyzést. Inkább a még ismeretlen pipacsos, búzás, csupa vadvirágos határt kémlelem, meg a beteg foglalkoztat.

Vajon tényleg tetanuszban betegedett-e meg, vagy egészen más baja van? És hogyan fogom tudni ellátni ezt az elhanyagoltnak látszó esetet úgy, hogy mindenki meg legyen elégedve, még a lelkiismeretem is?

Az első táogatásnak s az eredményének híre megy, s a futótűzként szálló beszédétől függ majd jövődő boldogulásom.

Egyik professzorom szokta volt mondani:

-Ha az első betegük rostonyás tüdőgyulladásos lesz, s a hetedik napon hívják collega urékat, akkor híres orvosok lesznek, mert a beteg a nyolcadik napon leláztalanodik.

Bizony jó lenne, de a jelekből ítélve, ez minden, csak nem tüdőgyulladás. Ez biztosan nem gyógyul meg holnapra.

A fekete franciákhoz ért Vince beszéde fonala, mikor becsellengtünk a tanyaudvarba.

Nagyon rusnya portékák voltak... Visszafelé majd tovább mondom...

- Erre vagyunk doktor úr, igazít el a háziasszony.

- Aggyék kentek a lovak eleibe - pöröl az ura felé - hagy faljanak kicsit. Olyan beteg szegény apám, hogy kifogástalan. Erre doktor úr... erre...

Vizsgálom az öreget. Szép szál fehérhajú magyar ember. A Boszniát járt 46-osok között lehettek ilyenek. Ilyen sudarak. Abban az időben még nagyon válogatták. Csak a legjavát vitték csatába. Itthon a férgese maradt. Ezek teremték aztán a nemzet színe javát.

A diagnózis nem kétséges. Tetanusz. Trágyás vasvillával megszurta a lábát s fertőződött. Nagyon gyengén van. Szíve úgy rohan, hogy pulzusát nem lehet számlálni. Beszélni nem tud, csak néz, mint az irgalomért esengő, sebzett őz.

Vigasztalom. Segítünk rajta, a fájdalmait is megszüntetjük. De nem tudom, a beszédet felfogja-e?

Beoltom, majd lehelet-könnyen megérintem a homlokát. Nem rándul össze... Ezzel az érintéssel búcsúzom tőle, hisz életben látni őt már nem fogom. A halott kémlésnél még találkozunk, de akkor Csikos Mátyás lehunytt szemekkel, örökre Isten felé fordult arccal, nem törődik már a világgal.

Hozzá tartozóit a szomszéd szobában így igazítottam el: - Betegük felgyógyulásához nincs semmi remény. Intézetbe szállítani késő. A plébános urat hívassák el. Amennyire állapot megengedi, béküljön ki az égiekkel... Akkor kellett volna beoltani, mikor a lába megsérült. Nem betegedett volna meg.

Nem értik. Be van gyógyulva a seb, s mégis...

Megmagyaráztam, hogyan használják a gyógyszert. Legalább nem szenved tovább.

Aztán Istennek ajánlottam őket, s a kis lovak megindultak visszafelé.

A fekete franciáknál, ahogyan megígérte, folytatta Vince. Mire hazaértünk, a magyar katonák bevonultak Budapestre...

Lakásom környékén többen nézelődtek. Be nem jött senki. Később láttam, hogy Vincével tárgyalnak. Bizonyára megkérdezték tőle, tud-e valamit az új doktor...?

Estefelé jelentették Csikos Mátyás elhalálozását. Kiadtam a halott vizsgálati bizonyítványt, meghatároztam a halott kémlés időpontját, s becsuktam a rendelő ajtaját.

Tájélotódás

A vidéket szerettem volna mielőbb megismerni. Gyalogszerrel indultam el. Akinek jó tájékozódó képessége nincs, annak a tárgyak körültekintőbb megfigyelésével kell a tájat rögzítenie. Különben nem tud tájékozódni. Orvosnak pedig, akit sokszor éjszaka is hívnak, nagy szüksége van erre.

A vasút mellett bandukoltam.

Alig tettem meg néhány száz lépést, bepólyázott csecsemőjével szembe jött velem egy asszony. A kicsi nagyon sírt, az anya nagyon igyekezett. Hátha hozzám megy, megszólítottam:

- Talán beteg ez a kis gyerek?
- Nem gyerek az kérem, hanem lány. De beteg, két nap óta nagyon lázas.
- Akkor engem keres fiam...
- Jaj de jó, hogy megállított az orvos úr, nem ismertem, már tegnap is kerestem.

A kis ártatlan tényleg nagyon beteg volt. 39 fok körüli hőmérséklet, száraz nyelv és száraz ajak, feltűnően szapora légzés, bordaközi behúzóadás... Tüdőgyulladás... Gyalog hozta az anyja, ahogy mondja, körülbelül 6 km-ről. A gyerek édes teher, de azért kifáradhatott. Nagy ez a távolság, és két nap óta nem is igen pihenhetett.

Nem szól, mikor lánykáját beoltom, Aztán állott-vizes borogatást teszünk rá. Hazáig még nagyon messze van... Gyorsan teát is főzetek vele. Szegény kiszáradt portéka, több mint decinyit, behabzsol. Az orvosság altató hatása is jelentkezik. Alszik...A nyelve nedves... Ajkai nedvesek, nem szederjesek. A légzése nyugodtabb.

- Meggyógyul-e doktor úr,- kérdi ujjait morzsolgatva.
- Vigye magával a cuclis üveget. Messze laknak. Útközben nedvesítse meg egy-egy kicsit az apróság ajkait, nyelvét, egy kis teával. Látja, milyen szívesen itta. A lázas beteg kívánja az italt. Nem a tejet. A tej étel. A tea, a főtt víz, a víz, az ital. Adogasson neki. Ne féljen, nem árt meg. A szoptatás nem baj, ha elmarad ilyenkor. Emiatt nem fog meghalni. A felnőtt se eszik szívesen, ha beteg. Ha nagyon lázas, borogassa... ha alszik, ne bántsa. Friss levegő legyen a szobában, mert a tüdőbeteg. A szabadlevegő üdítő, nem fázik meg tőle. A szobában ne pipáljon az ura. A kúpokat a végbélbe tegye... négy óránként és hagyja ott. Aludni és izzadni fog tőle. Az ilyen betegen a gondos anya legalább annyit segít, mint a gyógyszer

Áhítattal hallgatott. Megköszönte. A rámpáig elkísértem őket. Bucsuzáskor azt mondta pityergősen:

- 27 éves vagyok doktor úr. Ez az ötödik családom. Mind él... Úgy-e, ez is meggyógyul?
Hol a pólyát simogatta, hol engem kérdett, két dióbarna nagy szemével.
- Akit így szeret az édesanyja, az meggyógyul...

Alkonyodott. Az anya egyre jobban elhaladt. Ment az égalja felé, mely éppen olyan véres volt, mint álmatlan szemeinek kötőhártyái. Mire hazaér, este lesz, aztán pedig éjszaka. Teliholdas, milliós-csillagos, langyos éjszaka. Tele sejtéssel, vággyal, édes bódító megérzéssel. Pattanó rügyek, feslő virágbimbók, puha fülépcsők, melyeken az átformáló szent tavasz jár. A szervezetek, a kis világok, ember, állat, növény, a mikroszkopikus és ultra- mikroszkopikus lények öntudatlan harmónia-változása, zsbongása, zsongása, új rendbe rendeződése, a tavasz hangtalan léptei nyomán. Öreganyó, nagyapó, a derékfájós keresztapa, az angolkóros

csecsemő, a gümőkórosok, a libuskák, a kutyuskák, a koszos malacok, mind, de mind vidámak tavaszba szállás idején.

A békák kórusa is talán ma lép először a nagy nyilvánosság elé. Mellettem, az árok vizében, meg odébb is, a semlyék, terjengő mocsarában, meg-megmozdulnak a mocsári-gólyahír vaskos levelei, és aranysárga virágai. Alattuk izgatottan topognak a szólisták. Mihelyt a nap lebukik, a függöny felgördül...

Talán csak te nem leszel boldog ezen az éjszakán Vass Balázné? Mert amíg egészséges gyermekeidet, a Jánost, az Imruskát, a Veronkát, meg a kis kócos Évát takargatod, csitítgatod, őrzöd, addig a kicsi Klárát borogatod, gyógyítgatod, virrasztgatod. Fáradt szemeidre virrad majd reá a reggel.

Anyasors...

És mégis... Ha holnap azt kérdezném tőled Vass Balázné, tetszett-e neked az álomvirágos tavaszi éjszaka, mit mondanál?

És ha azt is megkérdezném, szép volt-e a békák koncertje? Mit mondanál?

- Ez is szép volt, az is tetszett, mert a kis Klárám jól pihent. - Ezt mondanád... Szeretném, ha ezt mondanád.

A kis Klára...

Ott álltam a víz partján, míg lement a nap. Beszélgettem Vassnéval, a vízzel, a gólyahírral, a békaprimadonnákkal. S ki tudja, még kivel?

Mikor hazaindultam, a víz bágyadt tükrére egy arc rajzolódott. Leányarc volt... Nem kis leányé...

Anna, az újdonsült mindenesem, nagyon várt már. Csak ma reggel állt helyre, s szinte egész nap nem látott. Megérkezésekor lerakta kis motyóját, s máris nekigyürkőzött. Úgy nekigyürkőzött, hogy a parancskiadás után jobbnak láttam, magára hagyni. Teméntelen lábszárai, tenyere, talpa... Ha ez valamire rálép, ha gyúr, ha dagaszt, Uram, légy irgalmas annak, akit ez megcsap... Na, bolhák, jaj, nektek... Külön felhívtam a figyelmét reájuk. Azzal váltunk el, hogy csak bízam reá ...

- Sokáig elvót a doktor úr! Fogadott amikor haza értem...

- Ma még talán nem is evett? Paszújt főztem, sonka csülökkel, teccik-e szeretni?

- Jó lesz Anna, nem vagyok válogatós.

- Akkor meg van terítve. A szobában. Rozskenyeret a bakteréktől hoztam. Reggel majd kifizethessük. Tejjel is tud szógalni a Róza. Egy liter elég lesz.

- Előbb majd megnézem a Rózát is, meg a tehenét is...

- Rendes asszony a Róza, a tehenét csudaság ajnározza, nagyon takaros...

- A Róza?

- Nem a Julcsa... a tehen...

Míg a vacsorát elköltöttem, megtartotta a napi beszámolóját is. Elvégzett minden elvégezhető. A bolha-fronton is rendet teremtett. Örültem, így legalább nyugodtan alhatom majd.

Lefekvés előtt megmagyaráztam neki, mitévő legyen, ha éjszaka keresne valaki. Lelkére kötöttem, hogy a konyhába a világért ne engedjen be senkit, nehogy ellopják... Nagyon tetszett neki...

- Nem kellek én más senkinek... Csak a doktor úr se abajgasson...

- Hogy volt? Mi az Anna, hogy ne abajgasson?

- Hát, teccik tudni... az, hogy én... nagyon tisztességes vagyok... Úgy is kell fiam, ne féljen, nem lesz hiba a tisztességben.

Lefekvéskor nyugodtan állapítottam meg, hogy nincs restanciám. Nem csoda. Egyelőre se beteg, se hivatalos munka. Ebben a szétszórt tanyavilágban elég nehezen szereznek az emberek tudomást az új orvos megérkezéséről. El is határoztam, hogy ennek meggyorsítása érdekében haladéktalanul megkezdem a látogatásokat kerületem vezető személyeinél s megkérem őket, tudassák, hirdessék ideköltözésemet. Igaz, csak helyettes vagyok, de itt leszek előreláthatólag addig, míg a véglegesített kolléga a tanfolyamról hazaérkezik. Ezzel az eltökélt szándékkal hajtottam fejem nyugovóra.

Anna tényleg jó munkát végzett, jól aludtam.

Másnap délelőtt néhány járó beteget láttam el. Három trachomás is jelentkezett. Nem tudtam addig, hogy ezen a vidéken sokan szenvednek szemcsés kötőhártya-gyulladásban.

Vassné is eljött. Jelentette, hogy a kis Klára, hála Istennek, sokkal jobban pihent. Megsimogattam a kicsi asszonyt, s vele örültem... Már szoptatta is a kicsit... Esett a láza. Nyugodtabb.

Hogy ragyogott az a két szép anyaszem

- Ha valami baj lenne, azonnal behozza ám, - mondtam neki búcsúzólul.

- De kevés ám a pénzem doktor úr!

- Ezt tudom, ne törődjék vele, az a fontos, hogy a beteg meggyógyuljon...

Az élet több mint a pénz... Sokkal több... és más, egészen más!

Segíts meg Uram...

Másnap 11 órakor elmentem tisztelegni a plébánoshoz.

- In aeternum, kedves doktor.

Szívesen fogadott. hallott már rólam Csikoséktól. Örült, hogy a nagybeteg hozzátartozóit hozzá küldtem. Arra kért, a jövőben is őrizzem meg ezt a jó szokásomat. Aztán kedvesen megkérdezte:

- Nem fél a tanyavilágító, doktorom?

- Nem, nem félek, plébános úr... feleltem őszinte meggyőződéssel. Csak néhány nap óta vagyok itt, de ha most a tanya és a város között kellene választanom, minden csöpp vérem a tanyát kívánná. Talán azért, mert május van, talán azért, mert - legalább néha úgy érzem - valamelyik őszám künn élhetett a szabad pusztán, s szívvel, lélekkel szerette azt. Talán azért, mert közegészségügyi szempontból missziós terület ez. És én dolgozni akarok. Valamikor papnak készültem, de a Gondviselés úgy akarta, hogy orvos legyek. Az lettem... Nem félek a munkától s a munka megpróbáltatásaitól. Bárhol, ahol orvosi, egészségügyi vonatkozásban sok a tennivaló, szívesen szolgálom ezt a sok-sok szenvedést látott népet. Bárhol, tehát itt is... Sok misszionárius-orvos kellene Magyarországra.

Bólogatott.

- Bizony, a mi dolgunk is nehéz, mert töretlen földeken dolgozunk, de a talaj pompás... a terméskilátás pedig türelemmel és szeretettel: nagyszerű lesz.

Megtudtam tőle, hogy csak pár éve van itt. Első lelkipásztora az egyházközségnek. Eddig a nagy tanyavilág, ahova legalább három pap kellett volna, réges-rég óta, csak egy szolgálta, úgy, ahogy tudta. Nagyok is a hiányok. Pedig a világ legjobb népe ez. Csak tudni kell velük bán

Mosolyogva mesélte el a következő esetet:

- A közelmúltban megeskettem egy fiatal párt. Nagyon helyesek voltak. Össze is adtam őket annak rendje, módja szerint. Akkor rökönyödtem csak meg, mikor három nappal az esküvő után, keresztelni hoztak egy újszülöttet, s bemondták a szülők nevét.

- Lehetetlen – szoltam a keresztszülők felé, tán csak nem?! Tán csak nem azoké a gyerek, akiket csütörtökön eskettem?

- De igen... - néztek rám nevetésüket vissza fojtva, hála Istennek, szerencsésen túl esett rajta a Piros. Méghozzá gyerekek lött. Olyan, mint a vasék. Törvényös.

- Így vagyunk. Akad még itt is, ott is egy kis visszasság, de majd lesz jobban is, ha együtt segítjük, tanítjuk, szeretjük elmaradt, elhanyagolt testvérünket.

A templomban térdeltem, s imádkoztam a még el nem felejtett himnuszt:

- Add meg Uram, amire szomszédhozom... Most, életbe-indulásom kezdetén. Vezess engem, mintha a Te kiválasztottad lennék. Vezess, mintha engem is figyelmeztetted volna elindulásom előtt:

- Még van idő a meggondolásra...

Meggondoltam, Uram. Szívesen jöttem a magyar ugarra, a magyar szőlőbe. Van ekém, kaszám, kapám, metszőollóm, permetezőm, stetoszkopom, fecskendőm. Hitem és szeretetem népem szolgálásához, gyógyításához. Van erőm hirdetni nekik a közegészségügy ígéit. Mert, miért ne lehetne egészségesebb a testük és a lelkük? Ép szervezettel eredményesebben dolgozhatnak önmagukért, családjukért és nemzetükért, s ragyogóbb szemmel néznének a napsugaras kék ég felé.

- Add meg, Uram, amire szomjazom... Add meg Uram népünknek az egészségesség principiumait, hogy izmosabbak, inasabbak, csontosabbak, derekabbak szebbek és nemesebb lelkűek legyenek! Hogy, egészségesek legyenek testben és lélekben! Ezt kérem Uram! Ámen.

A templom annál messzebb lát, minél jegenyébb a tornya. A Szatymazi kis templomé nem magas, de azért a vidéket be lehet kóborolni róla. Milyen csodálatos magasból a májusi táj... Elöttem kígyózik a Szeged-budapesti fővonal. Távobbb Dorozsma, imponáló templomával.

Kevéssel ezelőtt sokszor láttam közelebből, mert az ottani védőintézetnek én voltam az első gyerekorvosa.

A faluvégi szélmalom olyan nyugodtan áll, mintha a piktor ecsetje dolgozna közelében. Nem jár, nem zörög.

Jobb felől, szinte az orrom előtt, most fut be a budapesti személy, a csinos kis állomásra. Lám, le is van eresztve a köves út melletti őrház sorompója.

De ni-ni! Honnan ismerős nekem ez a makadámút, azzal a rozsdás sorompóval? Homlokomat simogatva keresgélek emlékeim között. Honnan? Elröpül az idő, meghalnak ám az emlékek is... Az idegsejtek koporsóiba zárva megfakulnak, mint régi írások a ládafiában, ha nem törődnek velük, ha időnkint valami külső behatás nem ébresztgeti, nem eleveníti életre őket. Lassan, lassan elporladnak.

Igen... igen... Megvan...

A forradalom után repatriáló vonaton sokadmagammal Budapestről román megszállt területre igyekeztem. A magyar golgoták városába, s onnan tovább édes kis falum, Torna felé. Egyik szomorúságból a másikba. Ebben a másikban azonban volt egy sziget, melyen belül - úgy hittem - mindennek jó íze lehet. Fölötte tán a csillagok is éppen úgy ragyognak, mint a katalizma előtt... Jó apámék háza tája!

Ide igyekeztem...

A többieket is ilyen csillagok vezették...

A pesti szerelvény csak Szatymazig jött, itt átvettek bennünket a franciák.

Sokan voltunk. Leszállás után a sorompón találtam pihenő helyet. Nagyon meggyötörve testemben, lelkemben, úgy ültömben elszundikáltam. Talán álmodtam volna is, békés, szép Magyarországról, ha a francia teherautó dudája föl nem ébreszt. Mentünk tovább... tovább... egészen hazáig...

A Szeged-budapesti országutat messze be lehet látni. Sándorfalva is közel van. Sokat hallottam róla. Kiérdemesült béresekből rekrutálódott színmagyar község. Szegény emberek... Éjjel-nappal arra a sok-sok ezer hold zsíros földre áhítoznak, mely több ezer családnak is jelenthetne dús asztalt, fonatos kalácsot, egynek-egynek közülük középiskolát... főiskolát... fokozatos felemelkedést, kultúrát, az életlehetőségnek jobb meglátását és megkaparintását. Utat a koldustarisznyától elfelé.

Akik, ezt nem hordták, azok nem tudják, hogy a koldustarisznya üresen is a legnehezebb teher a világon...

És a legnagyobb veszedelem, mert benne jó, soha, soha nem terem szegény nemzetünk számára... De hogy magyarázzam ezt meg azoknak, akiknek nincs semmi közük ehhez a néphez?

Bal felől a Fehértó szürkén néz vissza rám. Most nem ország, mert nincs világa. Azért nincs, mert vize nincsen. Gémek, kacsák, sirályok, vízityúk, búbicek, ludak? ...Írماغjuk sincsen. Gólyák is csak akkor járnak erre, ha gyereket hoznak valakinek. Manapság elég ritkán...

A nádas egész kusza-tollú. Rózsa Sándorék, Veszélkák, most aligha találnának benne nyugodalmas búvóhelyet...

A tanyházak kertjei azonban másképp festenek. Az alma, szilva, cseresznye, barack, körtefák tengere, virágpompában... S minden fürdik a langyos melegben...

Amint látom, általában elég tehetősek erre az emberek, bár a földjük még sok ok miatt kiaknázatlan. Irányítással, tanítással, visszatérítendő támogatással, szépszerrel és kényszerrel, az anyagi, szellemi, erkölcsi és egészségügyi felemelkedésnek nagy lehetőségei vannak itt...

A legfontosabb lépést már mindenesetre megtette a szorgalmas magyar paraszt: legyúrte, szorgos munkával a futóhomokot, megélhetést teremtett rajta magának és utódainak. Megvetette a homoki paradicsom alapjait. Unokái már vígabban élhetnek, mert a gyümölcs az emberiség táplálkozásában esztendőről esztendőre előkelőbb szerepet fog betölteni. Ész és szív, jó munka, intenzív gazdálkodás mellett, ömlik majd a sárga arany a szőke homokra. Lesz idő, amikor ezt rajtam kívül más is meglátja... Szeretném megérni...

Két óra után érkeztem haza. Sorba vettem, akit lehetett. Illatos húsleves párolgott asztalomon. Ezerszer jobb ez, mint a vizitelgetés.

Kipróbál engem az Ördög

Teltek a napok. Kezdttem megszokni beosztásomat, a vidéket, s az embereket is. Betegeim is szaporodtak. Néha egész kicsi-sor álldogált az orvos-lakás előtt. Egy részük beteget hozott, a többi vinni akart. Gyalogos beteglátogatás a nagy távolság miatt alig jöhetett szóba. Vagy kerékpár, vagy kocsi.

Csak ahhoz sétáltam el, aki nagyon közel lakott.

Nagyon közel lakott?

Tanyai viszonylatban a közel és távol fogalma egészen más, mint ahogy én eddig tudtam. Egy eset kapcsán ezt is megtanultam.

Forrón tűzött a júniusi nap. Délre járt. Táskámat hónom alá csapva, hajadonfővel, kabát nélkül, már mentem is Ördög Jánossal. - Mindjárt itthon leszek, - kiáltottam be cselédemnek, addig ne főzze be a levest.

Gyalogosan jött értem Ördög János, mert „csak itt” laknak. Mentünk előbb a vasút mellett, majd a szőke búzatáblák közé kanyarodtunk. Tovább szőlőn, gyümölcsösön át vezetett az út.

A szőlőben éppen permeteztek

- Hány percentes a bordói lé, - kérdeztem vidáman az egyik kékhátú embertől?

- Csak egy percentes doktor úr, mert nagyon jól szolgál az idő.

A szőlők után egy elég széles legelő, kitaposott, kanyargós gyalogösvényére vitt az Ördög.

Úgy ment a kis sűrű ember, mint a nyúl. Rozsvetés közé értünk... Előttünk, nem messze, tanyát láttam. - Biztosan ez lesz az.

Csurgott homlokáról a veríték, ingemen is több helyen átütött. Oda se neki, talán csak oda érünk már. Az eddig megtett út, testvérek között is kitett 3 km-t.

Tévedtem. Elhagytuk a tanyát.

Ekkor már nem állhattam meg szó nélkül.

- Ez a tanya a maguké János? – mutattam a következő rangos tanyára.

- Bár csak ez lenne... Ez a Kecskés Papp Pistáé, hun vagyok én hozzá? De rögvest odaérünk.

Mentünk tovább. Addig mentünk, mendegéltünk, míg egy másik tanya közelébe nem értünk.

- Messze laknak-e még János?

- A, dehogy... Most mán mindgyár ott leszünk doktor úr.

Mentünk hát. Mit tehettem volna mást? A forró nap a fejemet, a tüzes homok a lábamat sütötte.

Szinte hihetetlen, mennyire fel tud melegedni a száraz homok. Meztláb, igazán nem lehetett volna égési sebek veszélye nélkül járni rajta. Kellemetlen volt, de a helyzet nem változott, mert hol „elfogyott” az út, hol újra kezdődött.

Elhaladtunk megint vagy fél dűlőt, elmaradt még egy tanya. Mérgező voltam már...

- Hol laknak már maguk János?

- Ne haragudjon a tekintetes úr, nézze... az a piros cserepes... ott a bokrok közt...

Jó 1 km - re volt még az a tanya, melyre János a mutatóujját reá biggyesztette. Rossz, száraz homokon, ez a távolság megsokszorozódik, különösen kánikulában, déli 12 órakor.

De csúnyát is mondok az Ördögnek, ha meg nem hallom a harangszót. Az megszelídített, s csak duzzogva vettem oda.

- Bolonddá tett maga engem, de nem baj. Mindenből tanul az ember. Ez a távolság oda-vissza legalább tíz kilométer. Igazán kocsival kellett volna jönnie.

- Nem lehetett doktor úr, nagydologban vannak a lovak.

Aztán, - vetette oda - próbálhat egy kicsit maga is gyalogolni...

- Úgy? - forrtam magamban - ezért tett hát engem lóvá? Na, nem baj!

Odaérkeztünk. A beteg egy hátfájós öreg néni volt. Talán száz esztendő óta szenvedhetett már, de eddig, bemondása szerint, nem volt „orvos kezében”. Pont ma kívánt meg engem, mert hallotta, hogy sok mindenre tudok orvosságot...

Gyalog jöttünk haza. Jöttünk, mert velem jött János is. Egész úton előttem vitte a táskámat. Nagyon káromkodhatott, amiért a recept csak otthon íródott meg.

Mikor fizetni akart, csak a szeme sarkából nézett rám.

Nem vettem el a pénzét, hanem megkérdeztem tőle.

- Földműves ember maga János?

- Az! Felelte durcásan.

- Majdnem azt hittem, hogy nem az! Mert én, ha hiszi, ha nem, ismerem, magukat!

Gyerekkoromban én is lépkedtem a barázdában, fogtam néha-néha az ekeszarvát is, tavasszal boronálás alkalmával, nem egyszer láttam énekelve felfelé emelkedni a kis pacsirtát, járt a kezében kötőfék, szijustor, ekevas, üstöke, és megültem én szőrén is a lovat, derekasan, mikor legeltetni jártunk... Iskolába is együtt jártunk... a fronton is egy kenyéren éltem magukkal... Próbáltam én már gyalogolni is...

János barátom csak nézett, nézett rám, néha nagyot nyelt, én pedig szenvedélyesen folytattam:

- Én jól ismerem magukat, mert az én apám is földműves ember, de az nem cselekedett így egy orvossal se... Azért fárasztottam vissza, mert különben... kinevetett volna... Különben csúfondárosan azt mondta volna, hogy jól megfuttatott engem... Nem haragszom érte, de most elmehet... a pénze se kell...

Beszédem alatt arca vérrel telt meg, szavaimra hebegni kezdett s arca kínosan vonaglott. Én engesztelhetetlen maradtam.

- Elmehet János, mondtam már, hogy elmehet...

Lesütött szemekkel elfordult, majd méltatlankodó csodálkozással vissza-vissza pillantott, de mikor eltökéltségemről meggyőződött, föltette kalapját s útnak eredt.

Búsan néztem utána...

Másnap reggel a várószobámban találtam.

- Ne haragudjon az orvos úr, igazán ne haragudjon, nem vagyok én hamis ember...

Igazán... legyen szíves... tegye el ezt is... Láttam, kifáradt... meg szolgált érte...

Megilletődötten válaszoltam:

- Visszajött... ebből látom, hogy rendes ember... Nem haragszom, tagnap se haragudtam...

A pénzt mégsem veszem el... Vegyen magának érte könyvet a gyümölcsfaápolásról...

- Tanuljatok! - tettem hozzá olyan hangon, mintha vérébe akarnám átültetni mély meggyőződéstől áthatott minden szavamat. - Tanuljatok és segítsétek egymást! És, ne akarjátok nevetségessé tenni azt, aki nem egyszer akkor is küzd értetek, mikor ti az igazak álmát alusszátok...

Békésen váltunk el. Az volt az érzésem, hogy gyógyítottam... Gyógyítottam: magyar betegséget...

Gyors segély a homoki éjszakában

Kopogtatásra ébredtem. Nem első és utolsó eset, hogy valakinek hirtelen rosszu-léte miatt felkeltenek. Minden éjszaka el vagyok készülve rá. Magad uram, ha szolgád nincs. Egyedül vagyok, állandóan inspekciózom. Így ébred lassan a tanyai orvos tudatára annak, hogy mekkora úr.

- Mi baj van Anna?

- Ki akarják vinni a doktor urat, a bába küldött egy cédulát.

Már olvasom is:

- Elvetélés... nagy vérzés... Nagyon kérem, siessen...

- Hozza a táskámat... szoltam Annának, magam pedig gyors iramban öltözködni kezdtem. Míg ruhadarabjaimat sebtében magamra kapkodtam, a hideg többször végig borzongatott. Lehet, hogy az idegességtől.

Katonáéknál, meg intézetekben, megszoktam a gyors öltözködést, így pillanatok alatt készen voltam.

- Talán várnánk egy kicsit doktor úr - tartóztatott Anna - szakad az eső, vigyen magával esernyőt, meg esőköpenyt...

- Viszek Anna, viszek mindent, de gyerünk, ne lopjuk az időt!

Ilyenkor beszélhetnek az orvosnak... Megy, megy, mert valami űzi, hajtja... Előre,... gyorsan, míg csak oda nem ér a beteghez... Míg a nyugtalanító bizonytalanságot fel nem váltja a valóság. Mit se számít ilyen esetben, hogy éjjel 2 óra van, hogy zuhog az eső, mintha dézsából öntenék, hogy szuroksötétben kell majd botorkálni kínos kilométereket, mert az a kaszvadtt viharlámpa, melyet a kocsi elejére szoktak biggyeszteni csak arra jó, hogy egy esetleg szembe jövő kocsi rúdja fel ne nyársalja az embert... Minden más semmi, semmi... ilyenkor csak a beteg számít.

Nehézkesen fölcihelődtünk és megindultunk. Azt gondoltam, legalább kocogni fogunk, de nem! Idegeskedve néztem, milyen kényszeredetten bandukolnak a lovak. Úgy másztak, mint tevék a sivatagban.

- Nem így apám, - szoltam előre méltatlankodva az esernyő alól, - így ítéletnapjáig se érünk oda. A halál pedig néha nem teketóriázik, hanem jön, már el is kapja a népet.

Sajnos a lovak egyensúlyi állapotát se ostorral, se biztatással nem lehetett megzavarni. Igazuk is volt. Egész áldott nap dolgoztak, éjszaka nekik is pihenni kellene.

Mit tehettem. Megadtam magam sorsomnak, bár a csigalassúság könyörtelenül ette idegeimet.

Nagyon vérzik... Mire kiérek, az ágy tele lesz, tele lesz vérrel. S asszony, mint az alabástrom... Egyik másik elvetélés örülten tud vérezni, különösen avatatlan kezek bűne nyomán... Mostanában nem egyszer jutnak ilyen helyzetbe az anyák, vagy az anyajelöltek, néhány havi terhesség után.

De ez talán nem ilyen? Talán megszűnt, talán befejeződött már?

Töprengésem közepette észre se vettem, hogy az eső már alig szemereg, hogy az ég több helyen kivillan kiköszörült csillagaival a megszakadozott felhőtakaró alól. De tanya, még mindig... sehol...

- Az Isten áldja meg magát, ugyan csördítsen végre közéjük, hogy valamivel jobban haladjunk ripakodtam az élettelelnek látszó kocsisra.

Pattogott is azonnal az ostor, de nem ért semmit. A tempó nem változott. Bivalybőre van a fáradt lónak.

Tovább másztunk. Szörnyű kínlódás! Értékét nem lehet felmérni se méterrel, se pénzzel. Nem ismeri se császár, se miniszter, se tudós, se koldus... egyes egyedül csak az orvos!

Menni, mászni, ismeretlen helyre, ismeretlen vidéken, szurok sötétben, vad idegennel a bakon s hozzá ólomlábú girhes gebékkal, mikor a fény gyorsaságával kellene haladni, hisz a halál kopogtat valakinek az ajtaján.

De azért, így szenvedve is, kínlódva is, csak menni és nem félni senkitől és nem gondolni úton állóra, csak a beteggel törődve egyedül attól remegni, hogy nem érünk oda idejében! Füstölő aggyal, a külső tényezők áldatlansága miatt tehetetlenségre kárhóztatva vergődni, s a lehetőségek skáláján idegesen futkosni ide-oda, egy soha nem látott apa, anya, vagy gyermek életéért! Ez így, csak az orvos számára termett...!

Oh, csillagtalán éjszaka, de szörnyű is a csillagtalán éjszaka, ha a kaszással kell verekedni élő embernek a halódó életéért!

Mire a műtétet befejeztem, fizikailag is készen voltam. Két kezem bot, karjaimat alig tudom felemelni. Ujjaim zsiognak és reszketnek. És csurom vizes is vagyok... De túl vagyunk rajta...

A beteg ágya láb felől felemelve, hogy lejtős ágyon a fej vérellátása kielégítőbb legyen. Az ásítás, hánykolódás, halványság, pulzusnélküliség, öntudatlanság, a rövid idő alatt elszenvedett nagyfokú vérvesztés tünetei, melynek megszüntetéséért az imént izzadva, kínlódva minden lehetőt elkövettünk, végre valahára megszűntek. Talán végérvényesen.

A nyitott ablakon beáramló hajnali hűvös, üdítő levegő és az injekciók tartják már a szívet. A szervezet kiegyenlítő erői a megmaradt vér mennyiség egyenletes elosztását, szinte már elvégezték. A sápadt arc kezd pirosan aláfestődni, az ajkak halvány rózsaszínűekké válnak s a szemek lámpái kigyúlóban. Tán égnek is már... Az imént még el-elhaló élet lassan elindul a megújulás felé.

Szent csönd ül a szobán. A bába óvatos motyogása, csoszogása, amint rendezkedik s a nyoszolyán keresztbe fektetett öt alvó gyerek, hangos szuszogása, fel-felhorkanása, nem zavarják az anya nyugalmát.

Most éppen megmozdul... Pillái bágyadtan emelődnek... Révetegen néz, vizet kér... magához tért... iszik...

- Adj Isten egészségére!

Igen, egészségére, mert a teljes gyógyulásig, hosszú lehet még az út. A beteg számára is, az orvos számára is, a férj számára is, a kis inges és a kurtanadrágos gyerekek, és az egész nyomorúságos törpe gazdaság számára is. Még, lázas lehet, ha még most nincs is láza.

A közeli napokban kirázhatja a hideg, s ha gyermekági láz lesz belőle, annak karmai közül, még a mai tudományos felkészültség mellett se könnyű éppen szabadulni.

Semmelweis előtt teméntelen anya hullott el miatta életének legszentebb idejében. Mikor életet adott. Mikor az Isten rendelte legfelemelőbb feladatának tett eleget. A pirosposzsgás újszülöttek mellett élettelenekké halványultak a terhesség idején gyönyörűvé érett anyavirágok.

Ma persze más már a világ, de azért ma is a legnagyobb körültekintéssel kell eljárunk, hogy a gyermekági sima lefolyását biztosítsuk, hogy ne ártsunk, hogy ne fertőzzünk!

De el lehet-e kerülni a fertőzést ott, ahol az ijesztő vérzés miatt pillanatok alatt kell beavatkozni, szinte bemosakodás nélkül? Ahol nincs levasalt lepedő, tiszta ágynemű, rendes mosdótál, csak piszkos szalmazsák és vérrel átitatott szennyes rongyok?

Egy-két gyógyszer csiraölő ereje az a mentődeszka, melybe ilyen esetek megoldása kapcsán az orvos kapaszkodik, ha a gyermekági láz ferdeszájú ördöge csúfondáros vigyorgással lobogtatja felé halálfejes zászlaját.

- Vigyázunk magára szegény asszony – suttogom magamban öt apró gyerek édesanyja... vigyázunk magára...

- nem lesz már baj – mondom a bábának – de azért maradjon még itt néhány óráig. A pulzusa 110, elég jó, elég telt...

És végre... ugye milyen szépen alszik?

Végre...

Reggel 6 óra...

A gyerekek ébrednek, nyújtózkodnak, cihelődnek, s riadt szemekkel néznek a szokatlan éjszakai látogatókra. A legkisebb pendelyes anyja után sír...

- Gyék ide édesanyám...

Magasan állt a nap mikor hazaindultunk. Az egész határban zajlik az élet. A rendekre vágott rozsbúzákat felverik, kévébe kötik, a kévéket kereszttekbe rakják... Ha imádkozni akarnak, nem kell templomba menniük... Tele van keresztel a határ...

Hét órakor értünk haza. Nagyon fáradt vagyok, de nem lehet lepihennem, mert tanyán korán kelnek az emberek, s ha bajuk van, nem hagyják aludni az orvost.

- Holnap korán, jöjjön megint értem - mondtam emberemnek - de jobb lovakat kerítsen, hogy gyorsabban haladjunk.

- Gyüvök, gyüvök doktor úr, - bólogatott odaadó beleegyezéssel...

- Na, nem éppen, még nem egészen. Valamivel azért mégis tartozik nekem...

- Mivel? – pillantott rám meglepődötten.

- Nem köszönte meg a fáradságomat... Evvel...

- Ez igaz... De nézze... úgy el van ilyenkor keveredve az ember...

Tisztességesen megemelte a kalapját s önfeledten ismételtette:

- Köszönöm szépen, orvos úr, köszönöm is szépen...

Megszorítottam a kezét és kezénél fogva tuszkoltam a kocsí felé... hazafelé... beteg felesége felé...

Másnap 8 órakor B. János hadirokkant, világháború 5-ös honvédtizedes, két kisezüst, a bronz és a sebesülési érem tulajdonosa illedelmesen jelentette, hogy eljött értem.

Felsorolt adatait, az éjszakai nehéz percek utáni áhítatos figyelés alatt, a bába mondta be.

Csodálkozott szegény ember, mikor felesége hogylétének elrebegése után, beszédéből azt vettem ki, hogy nincsen rosszabbul, háborús viselt dolgai iránt érdeklődtem.

Most már nem az éjszakai, közönyös, nemtörődöm, agyonfáradt, csuromvizes lekókadtt civil, hanem mintha így, nem katonamundérban is, B. János honvédtizedes, felcsillanó, értelmes érdeklődése hajtott volna felém.

A magyar ember másik arca volt ez. A mindig katonás és sokszor annyira értelmes, olyan csodálatosan okos magyar emberé... Azé, akit a szép szó, a simogatás, vagy a gorombaság jó szívéen talál s látszólagos levetkőzöttsége köntöséből napvilágra forgat.

Kérdéseimet meghallgatva, pipáját, szinte észrevétlenül, zsebébe csúsztatta, kalapja szélén futó kézmozdulattal nyomott egyet, jobb keze hátával bajuszkáját kétfelé törölte, s beszéde megeredt...

- Levittek bennünket a Száva mellé. Itt kezdődött... Innen, anélkül, hogy csatáztunk volna, vonatra ültünk, majd hajón... fel a Tiszán, aztán megint vonaton... Lembergig. Itt vagoníroztunk ki és már meneteltünk is biztosított menetben észak felé... El vótunk csigázva... de azért oda se néztünk... Haj... micsoda legények vótunk...

A visszaemlékezés gyűrött vonásokat rajzolt arcára, homlokára...

Mintha egy pillanatra maga előtt látná a nagy zivatarban elhullott kedves pajtásait...

- Az elővéd egy erdőből tüzet kap. Fölfejlődik... Megmozdul a zászlóalj is... Előnyomulás tüzérési tűzben... De szól ám a puska, de robban ám fejünk fölött a srapel...

Már fölfejlődött az egész zászlóalj... s a rajok kisebb nagyobb lendülettel, mint a gyakorlótéren, rohannak előre... krumpli földeken át... az erdő fele. Az ellenségből egyet se látni, de az erdő széliről szót a puska.

A mieink közül ugyan kevesen érnek oda... Kevesen látták meg a szépen kiépített fedezékeket, melyekben néhány halott és sebesült kínlódott... Szegények csúnyán meg voltak löve.

Mikor bealkonyodott, gyülekezőt fújt a kürtös. A százados úr sírva fakadt... A zászlóalj kétharmada odaveszett! Ki erre... ki arra... Isten tudja... hova lettek. Többet sose láttuk őket...

Aztán tovább, tovább csak a jó Isten tudja... merre... merre nem... egészen a Piavéig. A Piavé túlsó oldalán megsebesültem. Addig sose volt bajom, de úgy kellett tenni, hogy egy golyó itt szaladjon neki a jobb combcsontom közepének.

Mire fogságbú hazaérkeztem Magyarország se vót... Így végződött...

Egyik kitüntetésem a Kárpátokban kaptam. Járőrömmel egy tábori őrsöt kapcsoltam le. A másikat, Toporutznál érdemelt meg, egy gépfegyverért.

A bronz meg akkor pottyant, mikor Bukovinában egy roham után az egész szakaszt kitüntették...

Régen vót, doktor úr... Bár ne is lett volna... De minden másképp is volna... Keserű fejszoválasa úgy hatott rám, mintha az őszi szél sóhajtott volna mellettem.

- Derék katona volt maga János, az 5-ös honvédek az egész háború alatt mindig gyönyörűen viselkedtek... és gyönyörűen hullottak el... semmiért...

- Így igaz. Most is azt tennék, ha az ország bajba lenne, mert a magyar ember szereti hazáját, ha szegény is.

Itt fölütötte bús fejét és tovább kongatta felém lélekharangját.

- De mondja... mi hasznunk lett belőle? Igaz, elveszett az ország java. Azért, ha szegények vótunk, még szegényebbek lettünk... De mégis...

A kitüntetésem után se kapok semmit, pedig a lábam se egészen jó. Sántikálok az eke után – és meg-megpihenek – mint a sörétezett nyúl.

- Régen azt gondoltam: Na, János, ha hazavezérel az Isten lesz becsületed. Majd csak vetnek neked is egy darabka jó földcskét, talán meg olyan fehér házacska is lesz, amelyet Homanna táján a tótoknak építettek. Lesz tiszta szobád, tiszta feleséged... Nem tudtam megszokni a tetűt. Magyar embernek nem való az... Abba a sanyarú helyzetbe, persze, hogy rajzott bennem is... De annak mán vége...

De vége – úgy látom – annak is, hogy mink megérdemeljünk valamit. Pedig két kezem munkájával öt kis cselédnek, meg a feleségemnek, meg magamnak cipőt, ruhát, fehérneműt, kenyérműt, adót előteremtteni... Hát nem győzzük...

Hozzá még ilyen bajok is... De valahogy így is elvergődünk, csak a feleségem megint talpra álljon... Úgy szereti ezeket a gyerekeket... Oszd dolgozik szakadatlan... Reggeltű, ... vakulásig...

Szavai úgy hullottak rám, mint nehéz esőcseppek a szomjas földre.

Szegény homoki ember... Nem lump, nem kártyás, nem verekedős, dolgozik reggeltől, estig, feleségével együtt és nem megy semmire.

Igazat mond! Kevés és sovány homokján, ha éjt nappallá is tesz, külterjes gazdálkodással nehéz annyit termelni, amennyi hét éhes gyomor kielégítésére, hét ember felruházására

szűken elegendő lenne... Meg egy kis ez, meg egy kis az, egy kis javítgatás, kocsis, ház, szerszám, télire való tüzelő...

Csodálom, hogy így is vannak.

Kevés földön nem szabadna „csak” gabonafélét termelni, ha egy népes család boldogulása, csupán arra földcskére van építve...

Ezért szegény az ember és ezért gyenge tákolmány a ház is, amelyben lakik... Nem komoly épület, csak olyan beteg kis kulipintyó. Falai elég tiszták s fehérre meszeltek, de a padlója sima föld, ablaki kicsinyek és szimplák. Ajtaja pizsoksínú, kopott, fakilincses, deszka. A mestergerendát pipiskedés nélkül is elérhetem. És olyan kicsi az egész, mint egy gyerek tenyere.

Hét teremtette lélek számára – akár hogy is vesszük – káros kis odúcska ez, nappalra is, de főleg éjszakára. Bár a levegője most egyáltalán nem mondható áporodottnak, elhasználtkak, mert érkezésem előtt biztosan szellőztettek és takarítottak is.

Bútoruk kevés, kezdetleges és beteg... Nem is jó róluk beszélni. Az asszonyka ágybéli ruhája és az ágynemű azonban patyolat tiszta.

És az élő bútorzat? A gyerekek? ...

A három nagyobbik szoborrá merevedve, feltett kalappal ül a padkán. Kezeiket hátuk mögött a kemencéhez támasztják, mintha melegednének. Hébe-hóba laposakat pislantanak és mélyeket sóhajtanak. Általában nagyon meglátszik rajtuk, hogy jelenlétémben nem érzik magukat otthon.

Egy hét-nyolc hónapos apróság a bölcsőben takarójával vesződik. Mindenáron le akarja rugdosni magáról. Apró pucér lábacskái szinte száguldanak. Mikor közelébe megyek, s szemügyre veszem, szemei riadtan felvágznak, s a következő pillanatban éktelen bömböléssel nyújtja parányi karjait édesapja felé.

Sírására a kuckó szájában posztoló ötödik villámgyors fordulat után a kuckó több biztonságot ígérő régiói felé rukkol. Ahogy ijedten vissza-vissza néz, láthatom szembetűnően négyyszögletes formájú fejecskejét.

Angolkór – állapítom meg önkéntelenül, s tekintetem már lábain fut végig. Bizony, azok is jócskán huszárosak. Magukon viselik a betegség jellegzetességeit.

- Mit ettek ma reggelire anygalkám? – kérdem a sok közül a legnagyobbikat.

- Früstökre? Csillannak meg a riadt szemek!

- Krumplis tarhonyát azt csinált a körösztyanyám, ugye Pista?

Pista néma bólogatással bizonyított. Az ég világért ki nem nyitotta volna köröskörül paprikás szélű száját. Beszélt a szép színű maszat így is. Pista hát nem ok nélkül, fukarkodott.

- Hát a tejet szeretitek-e? Faggattam őket tovább, gyönyörködve izgó-mozgó zavarodottságukon.

- Szeressük ám! – csapott felém most már bátrabban, a máskor nyilván bőbeszédűbb fruska.

- Én is szeretem, Pisti is, Andráska is. Még kávé is szokjuk szeretni.

- De az sincs? – kérdem és megsimogatom a kócos kis kofa-fejet.

- Szilikémnek annak van, de az meg nem hoz...!

- Ez elég baj gyerekek, ha nem hoz... Majd beszélek én veled, hogy minden nap adjon nektek sokat...

- Sokat, tapsolt Pisti önfeledten.

- Cukrosat...

- Csakhogy megjött a szavad Pista... Igazad van, jó is a kávé, ha jó cukros.

Táplálkozás élettani szempontból mindenesetre egészen más a tej is, kávé is, mint a krumplis tarhonya. Bár csak minden kis embernek juthatna belőle elegendő. És más egyébből is. A vitaminos táplálékfélésegekből, a jó levegőből, az egészségesen megépített lakásból és

az éltető napsugárból, hogy az angolkór kifejlődése megelőzhető lehetne s így a növekvő szervezetek anélkül ballaghatnának az élet nagy küzdelmei felé.

Bizony, van itt elég baj... De most más a fontos...

- Meggyógyul fiam, - fordulok a beteg felé. – Remélem holnap sem lesz láza. Meg is érdemli, hogy mielőbb talpra álljon. Látom, rendes, tiszta kis asszony. Szép a hajlékuk kívül, belül. De ha egészséges lesz, simogassa körül az urát és a kútjukat is csinálják meg úgy, ahogy neki már elmondtam. Mert a jó víz is hozzátartozik a jó egészséghez.

A szobájukban is olyan jó levegő van. Tudom máskor is ki szoktak szellőztetni, nemcsak most. Úgy is kell. Kinyitni az ajtót, ablakot 1-2 percre, hogy a rossz levegő kimenjen. Ez a rendes szellőztetés. Maga is biztosan így szokta.

És a kis csimotái... milyen aranyosak! És rendesek is! Szépen neveli őket...

Sírt szegény kicsi asszony. Jól esett neki a dicséret. Alig tudta távozásomkor elrebegni, a „köszönöm is nagyon szépen”, ahogyan erre mondani szokás.

Jól esett neki az elismerés. Jól esik az a szegénynek is, mert az is Isten teremtménye. És nem is mindig olyan szegény a szegény. Csak a pénze kevés. A lelke szép és szomjas... Gazdagabb, mint a földi javakban dúskálóké. Ha kezeinknél fogva testvérként vezetgetnék őket, aranynál nagyobb értékük hányszor, de hányszor kiviláglanék.

Jó tempóban haladtunk hazafelé. Jánossal nyulat lehetett volna fogatni.

- Minden úgy lesz doktor úr, csak a feleségem még egyszer, dolgozni tudjon...

Mintha más baj nem is lett volna ezen az árva magyar tanyán...

Az emlékek vonatán

A hónap első napjaiban mindig bejöttem a városba. Egyik indító ok, amiért vonatra ültem, a fizetés, a másik: a havi értekezlet. Főnökünk vezetésével meghánytuk, vetettük ilyenkor a hó folyamán felmerült kérdéseket, hogy a további szolgálatra nyugodtan mehessünk vissza. És, hogy könnyen is utazzunk, értekezlet után szinte utolsó garasig elköltöttük a havi gázsit.

Különösen rám vonatkozik ez, meg azokra a kartásakra, akik velem egy időben kerültek a városhoz.

Hát igen!.. Kezdő orvosnak a meginduláshoz pénz kell,.. sok pénz... Különösen akkor, ha a kezdet kezdete előtt a szegény szülők fiúkat tápláló fejőstehénkéje, csak olyan girhes riska volt. Nagyon kellett fejni, hogy valami csurranjon, cseppenjen a fejőbe.

Nem csoda, ha nekünk mindent most kell beszereznünk, hisz abban a viharzónában, melyben életünk eddig pergett, számunkra csak szenvedés, nélkülözés, lemondás és a felsoroltak rokonságától támogatott munka termett. Gyűjteni..., megtakarítani a semmiből, mit sem lehetett.

Az egyetemi polgár élete anyagiak tekintetében soha nem volt fenéig tejfel, de a mienk legkevésé.

Világháború, megszállás, repatriálás, politikai bonyodalmak, acsarkodások... A halódó ifjúság számára mindez: vergődést, gyötrődést, halálhörgést jelentett.

Ezek fölött a nehézségek fölött vert sátrat mégis szent tűzzel a jövőbe néző élni akarásunk, egymást élesztgető, biztatgató integetésünk, sokszor pedig, a tehetetlenség miatt, fájdalmas fel-felüvöltésünk... Ilyenkor csak anyánk puha keze tudott volna vigasztalni bennünket, külső és belső rongyainkat, csak az ő túje lett volna képes megelégedésünkre összefoldani...

Mikor végre doktorrá avattak, mikor az Alma mater szárnyai alól elindultunk, a megvalósítandó álmokat látó lelkünk, a földtől föl a Magasságig ért...

Álmok... szép diákálmok...

Ott születtek az interntus hetes szobájának lombos diákfáján... Kedvesek... feledhetetlenek...! Nem csoda, ha most úgy a szoba, Ti a benne eltöltött idők ügyes-bajos, bájos és csintalan cselekményei, ártatlan derült ébresztően tolnak elém. A hetes szoba: Ferencz, Bandi, Laci, Dezső, Jenő, Gábor, Vini, Lojzi, Kálmán és az öreg Süme... Ma már az egyik itt, a másik ott vergődik, tesz, vesz, vérzik, dolgozik... ha ugyan el nem ment... messze közülünk...

Köszöntelek benneteket kenyeres pajtásim... bárhol is vagytok... A kenyérgondok sátora alatt, de jó is volt veletek együtt lenni. Hántott-fűzfá kosaramból sok rózsadohányt kioroztatok és sok füstölt szalonnát kiettetek... Bitang egy társaság...

Valamennyinek őse Vereckénél jött be a honba..., de előzőleg már Etelközben és Kijevnél kiadósan megforgatták hétfontos buzogányukat. Így állapította meg ezt a szoba nagytanácsa „nyögve beszélő Kálmán hites herceg” vezetésével, a kútforrások és egyéb pecsétes dokumentumok sikeres átkutatása után. Ártatlan kölyökkacagással, hányszor rohantunk őseink nyomdokain, a nagy keleti mezőkön... Az anatómia, kórtan, belgyógyászat, Lojzi kedvéért az agyondédelgetett földrajz és történelem, meglapulva kuksolt ilyenkor a szoba sok vihart kiállott bútordarabjain.

Ki ne emlékeznék ezekre a közületek? Vagy ki tudná elfelejteni Gábornak és kúpféjú barátjának, karácsonyi ünnepek utáni szíves fogadtatását?

Decemberben a szent ünnepekre Gábor hazament. Haza Erdélyországba, Szászváros tájára, a hegyek alján egy egyszerű, tisztos székely portára, ahol szívrepesve várták a fiút. Minket is vártak,.. mi is mentünk volna, de Gábor később jött és szabályosan, útlevelemmel, mi pedig korábban, de útilapival...

Nem irigyeltük Gábort, de szerettünk volna mi is hasonló helyzetbe lenni... Sokszor, különösen az ünnepek jelesebb napjain, keserves sóhajtásokkal sóhajtoztunk kelet felé:

- Hej,.. de jó dolga is van most Gábornak!... Eszi a jó fonatos kalácsot, a mákos rétest, a pozsonyi patkót, a mazsolás hurkát és a kolbászt... köményeset...

Nyúlt a nyálunk s szégyenlős bosszúsággal takartuk le az asztalunkon szerénykedő jól kiszikkadt sovány „marci”-t.

Mondtuk azt is, hogy milyen jó meleg lehet a szobája, milyen puhára vetik az ágyát,... aztán: hogy szégyenlős, otthoni leányszemekbe nézhet... sokszor... és énekelheti nekik a „lapi-lapi-csere-lapi”-t Ezekhez járul még, hogy a hazai tájakon szülei mellett lehet.

Mondogattuk, nyeltünk hozzá, sóhajtoztunk is eleget... Némi kárpótlást csak az éjszakai álom nyújtott... karácsonyfáival,.. égő gyertyáival,... anyánk könnyével, atyánk tehetetlen szomorúságával...

Kegyetlenül kíváncsi voltunk haza... s a sok vágyódásnak az lett a vége, hogy összeesküdtünk Gábor ellen... Kacagtunk, mikor kipattant a szikra, mikor elhatároztuk, hogy a dévaj legényt visszaérkeztük majd megfelelő fogadtatásban részesítjük. Pillanatok alatt ki fog józanodni nem fogja rázni a rongyot, nem henceg élményeivel... Majd megmutatjuk mi, hogy a hetes szoba méltó lesz jó híréhez... hogy büntetlenül nem lehet valakinek otthon lebzselni, míg a nagy percent ázik, fázik és csak nagy ritkán szalonnázik...

Elérkezett a nap! Este nyolc órakor érkezett Gábor vonata. Csúnya csatagos február volt, de a hírszerzők azért csak kimentek az állomás felé,... a többiek pedig szorongva várták a jelentéseket.

Hosszúak voltak a percek, egyik negatív jelentés a másikat érte... De egyszer csak loholt ám Lojzi lélekszakadva, mert Gábor, őreink éberségét önkéntelenül kijátszva, váratlanul az utca másik oldalán bukkant fel... Vészesen közeledik... Már csak pár száz lépésre van az Intézettől... Szerencsére lassú a vonulás, mert hasasak a csomagok...!

Több se kellett!

Hamar huzatot a szobában, hogy hideg legyen... A rendes égőt ki!.. Helyébe a WC pilácsát!.. Valamennyi lyukas cipőt szerte széjjel, a szoba úttestére!.. Az ágyakat, asztalokat kirángatni helyeikből... Amennyi kaucsuk gallér van, mind kormozó lánggal és s a dús égett – gallér - illat, pillanatok alatt betölti a szobát... Most az ajtót, ablakot be..., mi pedig télikabátokban, feltűrt gallérral, pokrócokba csavargódzva, lehúzódtunk az asztalok mellé... Mindannyiunk előtt nyitott könyv...

Halotti csend..., majd lépések zaja a folyosón... Valaki röhög... Pisszegtünk...!

Kopogtatás... Nyílik az ajtó s Gábor kúpfejű barátjával, zavartan beáll az ajtókeretbe...

Megtorpan, alig mer belépni.

- Szervusztok fiúk, - szólal meg bizonytalanul, miközben gyorsan pislog s szipákol egyet kettőt.

Elhaló válsz kórusban:

- Szervusz, Gábor...

- Nincs itt sötét fiúk? – emelint a hangján... s nyilván a füst miatt, köszörülgeti a torkát.

- Dehogyan van sötét Gábor..!

A krákogás fokozódik s Gábor hangja is idegesebb színezetet ölt:

- Mi a fene lelt benneteket?!.. Ki kellene nyitni egy kicsit az ablakot.

- Most csuktuk be Gábor...

- Bűdös van itt fiúk – kiáltott most már dühösen, látva, hogy egyik másikunk már pukkadozik...

Erre egyszerre kitört a viharos kacagás... Felébredt a szoba, kiszellőztettünk, ... rendet teremtettünk s körülkaptuk szegény Gábort, leszedve róla minden leszedhető.

Kúpfejű barátja, azonban úgy elszelelt, mintha a pokol széléről kellett volna menekülnie. Szegény gólya, nem gondolta, hogy ilyenek az egyetemisták.

A jó Gábor pedig felderült, megszegte a nyakát, magasba emelte balkezét s pattintott, az ujjaival, mintha azt akarta volna mondani, hogy most kezdődik a, ... most kezdődik a, ... most kezdődik a tánc...

Nem volt fárad... Hegedűt vett a kezébe, felhangolta, reá hajtotta szőke gyerek fejét és játszott szomorú, hazai nótákat... Az asztal túlsó sarkánál Laci gordonkája a művész ujjak alatt, szót értett a síró hegedűvel, meg a mi diák lelkeinkkel is...

Sírt a hegedű, szólt a nóta, csengett a pohár, ... vígan éltünk, éltettünk mindenkit, akit szeretttünk és éltettük Borovszkyt is, aki kadarkát adott a nótához, meleget a szívhez, gyantát a vonókhöz, vigasztalást a búbánathoz... Éltesse a teremtő, amiért literes üvegünket egy-egy görbés napon, - persze pénzért – telemérte.

Úgy-e éltesse fiúk...?

Ne haragudjatok, hogy így kiszervekeltetek benneteket. Láthatjátok, hogy rendes ember vagyok, mert csak csínján mondom el a dolgokat. Még arról az emeletes köpésről sem beszélek, melyet egyikünk valamikor, ti tudjátok, hogy ki és mikor: elkövetett... No, meg a páguszok! Meg a tintadobás, meg a feneketlen nadrág, meg a főparancsnok úr zsakettje...?! Úgy-e, úgy-e kedves, jó fiúk...

Az ünnepekre persze mindig hétköznapok következtek. Hétköznapok sok, sok hétköznap, de nem könnyelműsködéssel, nem léhaskodással, hanem termékeny munkával. Szigorlat... szigorlat... dolog... kimerülésig...

Második szigorlat után a gyógyszerintézetbe kerültem. Áldott gazdám inzulin kísérleteihez májat roncsoltam, mostam, szűrtem s meghatároztam glikogén tartalmát. Ez nappali munka volt, mert bizony éjjel is maradt mellettem ébren a belgyógyászat, sebészet, meg a többi irgalmatlan nagy könyv... Máskor meg csak akkor került ki közlünk a tudomány, mikor a veréb ármádia virradatkor csiripelni kezdett..

Az orvostudomány nem játék, az orvosi diplomát nem pénzért mérik. Dolgoznom kellett érte... A nappali munka kenyérkeresés volt, az éjjeli: készülés, felkészülés az életre...

Az intézetben is dolgozott mindenki. Sanyi bácsi és Micike méricskéltek, kötődtek és évődtek, mintha szerették volna egymást. Gyula békákat gyötört, szíveket vizsgált... Nagyon értett a béka szívekhez is. Joli vég nélkül Hagedornozott és mindig hangulatos volt... Ferit szándékosan hagytam utoljára, bűzös foglalkozása miatt. Neki szegénynek az arzénos kutyák pisijét kellett rendszeresen roncsolni és vizsgálni... Alig hiszem, hogy most kutyafarmja lenne, mert a kutyákról a kutyatermékek illatáról, már akkoriban igen elítélően nyilatkozott.

Harmadik szigorlatom után búcsút vettem az intézettől, nagyon szerettem pedig itt lenni. A gyógyszerek hatásának csodás világa sokszor kápráztatott el, sokszor bűvölt meg és édesgetett, de az elméleti orvostudomány mégsem tudott magához kötni.

Gyógyítani akartam én! Bajt megállapítani, sebeket kötözni, fájdalmakat enyhíteni, lázas betegeknek hűsítő borogatást és üdítő italt adni. Általában egészséges és beteg szomorúakat akartam vigasztalni. Látni akartam azt az átváltozást, amelyen egyik pillanatra átmegy a könny, ha a betegnek, vagy a beteg szomorú hozzátartozójának titkos vágyára: reá hull az orvos biztatása.

Jó akartam lenni... Jót akartam tenni...

„Legyetek Krisztus másai” – hallottam sokszor prefektusom szavait. És mintha azt is ő mondta volna:

- Menj, és cselekedj úgy, mint az irgalmas szamaritánus...

Értekezlet után elmentem a gyermekklinikára is.

A jó családi háznak épült intézetbe, mintha haza mentem volna. Lehet, hogy tervezői nagycsaládra, sok apró gyerekre méretezték. Azt azonban valószínűleg nem gondolták, hogy a zord idők jóvoltából ez az érdemes ház, ilyen magasztos hivatást fog betölteni.

Az intézetnek elég sok csecsemő és gyermek lakója volt állandóan. Ártatlan apróbb, nagyobb betegek, kisebb, nagyobb bajjal.

Mondanom sem kell, hogy minden zegét zugát ismertem s elmondhatom azt is, hogy a falai közt eltöltött három esztendő napjai közül nem sok olyan volt, amelyre kellemesen ne emlékeznék vissza.

És mégis!

Ha most, úgy lepergetem az elég nagy időtartamra beállított homokóra szemcséit, mintha lennének, ezek egy-egy kép az elmúlt múltból nem vagyok egészen megelégedve azzal, ami történt, vagy nem végezhettem eleget. Egyre megy, akár önhibámból, akár rajtam kívül eső okok miatt... Többet is összekuporgathattam volna, hogy többet adhassak másoknak...

Hiába, az idő szekerét nem lehet megfordítani...

Apró betegeimmel kapcsolatban nem érzek lelkiismeret furdalást. A szőke, barna, fekete hajú, lázas, sápadt, szegény és jómódú szülők kis legény, leány palántái, akiket gazdám reám bízott, nem panaszkodhatnak reám. Sem azok, akik itt vannak, sem azok, akik odaát vannak... Az élet-halál mezsgyéjén vigyáztam rájuk és tartottam szíveiket utolsó dobbanásig...

Ó, nem csak én...! A nagyon jó és nagyon okos Károly, a szelíd, tudóstípus Jóska, a meleg lelkű Klára, a mindig készséges Pali, és a többi munkatársak talán még többet adtak nekik tudásuk és gyermekorvos lelkületük javából, mint én...

Kicsi, gömbölyű fejű Rovó Imre... azóta nagy legény vagy. Iskolába jársz, és ha nem tudod a leckéd, jó anyád bizonyosan neheztel rád... Valamikor nagyon beteg voltál... Influenzás mérgezéssel kerültél a klinikára... A levegőtlen hármaskörteremben Jolán nővérrel verekedtünk életedért. Igen sok oltást kaptál... egyszer a melleidbe is... Annak nyoma ma is megvan... Ezt az egyet nem én adtam... Néhányszor csak a mesterséges légzés s a nyitott ablak oszlatta el arcod szederjességét, meg a bőringerek, a hideg, meleg pacskolások... Jó anyád a megmondhatója! Megbecsüld azt a törekeny asszonyt, mert én láttam, mennyire törődött veled... mennyire szeret téged.

-És, ugye Jolán nővér, megmaradt a kis Rovó?

-Azért kérdem ezt, mert úgy örült az a kedves leány is, mikor kis betegét már biztosan az innenső parton érezte. Örült, mert törődött velük, pedig a hármaskörteremben – tüdőgyulladás és vérhas – télen az egyik, nyáron a másik. – bizony nehéz volt a szolgálat.

És te Zsuzska, aki a kettesben voltál, a kályha melletti ágyon!

Őt valahonnan Békésből mentette Szegedre édesanyja... Nagy sírásrívás közt vele hozta a halotti ruháskáit is!... Mert hátha beótyyák a Klinikán, oszt nem bírja ki a kedves virágom...

A kedves virágom két éves volt s ebben a korban összesen öt kilót nyomott. Csenevész, sápadt, erősen sorvadt kis teremtmény volt, aki gyógy táplálékokra nem akart menni... Illetőleg akart, de fölfelé, mert súlygörbéjének rúdja, hiába minden igyekezet, csak a sír felé igazodott.

-A professzor úr végtére női tejre fogta.

-Ki hallott már ilyet? Két éves gyermeknek női tej?... És a tudás csodát tett. Az édes női tej, melyből a gyermek édes anyjától csecsemőkorában csak gyéren kaphatott, a sorvadt sejtek már-már alig-alig berregő motorjait lendületbe hozta... A beteg elevenedni, a súlygörbéje emelkedni kezdett. Néhány hét leforgása alatt már felmutatott az éltető nap felé...

Később a női tej mellé kaphatott már veszély nélkül gyógy táplálékot is, sőt narancslevet is bőven... Ki is csinosodott annyira, hogy később megint megjelent mamája kétségbeesve csomagolta össze a temetésre szánt kelengyét.

Az így igaz, mert tudni kell, hogy Zsuzska körül, bizonyos vonalon nem volt minden rendben.

Így volt... Tegnap volt... Képek ezek, képek a közelmúltból...

Jó délutánra járt az idő, mikor Szücs bácsi becsukta utánam az ajtót. Az utcán éppen akkor kergetett az öreg András egy angolkóros lányt. A posta mellett végre sikerült elmarkolnia... Nem mulaszthattam el a mozi sem. A legtöbbet ígérő darabot választottam ki s abban a reményben, hogy az előadáson látok is valakit, letelepedtem.

Sajnos, csapnivalóan rossz darab volt, nem csodálom, ha az se nézte meg, aki ma véletlenül ott lehetett volna.

Előadás után kiballagtam a Tisza partjára.

A rekkenő egész napi hőség után üdítőleg hatott rám az esti lehülés. Jól esett, mert fáradt voltam és kedvetlen is.

Ahogy az egyik padra leültem, valami furcsa érzés lepett meg. Künn soha nem éreztem s most sem tudtam határozottan, miről is van szó?

Talán arról, hogy künn, az Isten háta megett... teljesen egyedül vagyok...?!
Lehet...!

Lehunyt szemekkel pár pillanatig hazafelé néztem... Nyárban, verőfényben, fáradtságot nem ismerve, dolgoznak az egész határban... Dorombol a gép, érik a gyümölcs, hancúroznak a piros arcú gyerekek, telnek a csűrök, a kamrák, a padlások... Készül a télre mindenki, telhetősége szerint...

Nekem ilyen gondjaim nincsenek. Egyedül álló ember könnyen eltekereg a ménkű nagy föld hátán... egyik napról a másikra... ha nem nézi a napot teljesen nagybőgőnek...

Gyűjteni...? Az én kopott kis ládámban benne van minden kincs, minden tudomány, minden múlt és minden jövő... Egye fene az egészséget.

De ha már itt vagyok, mégis megvárom.

Itt a Tisza partján, ahol utoljára láttam... Hosszú időn át, ha fújt, ha csikorgott, esett, este tájon, mint kába kölyök, ezt az útszakaszt méricsgéltem... Néha megmosolyogtam önmagam, de azért csak jöttem, mert nekem hallanom kellett a keménysarkú kis cipők kopogását.

Mikor ezek melódiája fölhangzott, hogy dorombolt baloldali mellkas felemben az a furcsa jószág, mely percnként hetvenszer szív magába és hetvenszer továbbít magából piros vért, a szervezet minden világtája felé... Hetvenszer, ha nem zavarja senki... Ám, ha háborítják, megbokrosodik és szaporázza,... száguld, rúg, vág, csak úgy nyög belé az izmos, csontos házfal.

Most már másképpen viselkedik... Nem törí magát... Megunta...

De azért egy kicsit még várok..., pedig biztosan nem jön... vagy ha jön is, megint elmegy mellettem, túl a Tiszára...

Menjen,... most már nem halok utána... Most már nem nevettem ki magam... Nem tehetek róla...

És arról se tehetek, hogy nem engedek...

Nem engedek, mert a mindennapi életben a kitűzött célok eléréséhez nem csak érzés és eltökéltség kell, hanem sok más tényező kölcsönös egybehangzása is... Sámuel János elhalt szigorló orvos barátom komolyan eltökélte, hogy orvos lesz. Nem hiányzott belőle az ez irányú érzelmi s értelmi megalapozottság. Nem hiányzott a koplalásra, a lemondásra, a következetes nélkülözésre való készség és nem hiányzott a kellő felkészültség sem.

Utolsó szigorlatának utolsó előtti tárgyánál mégis elkergették, mindjárt a szigorlat kezdetén, mert a feladott kérdésre dadogva felelt.

Az ideges professzor nem volt kíváncsi arra, miért dadog, ez az üres zsebű székely gyerek..., arra se, hogy hány éjszakát töltött el ernyedetlen szorgalommal a könyvekbe merülve, azt se kérdezte, mit reggelizett a szigorlat napján, hogy akad-e olyan nadrágja is, amelyen nincsen sok folt... és persze arra se bízta, hogy ha dadogva is, mondja el mégis... mit tud... Egyszerűen csak elkergette...

Ha sejtette volna, hogy ezt a törékeny fölépítettségű gyereket 18 éves korában az erdélyi helyek közül... csatába lökték, ha tudta volna, hogy gránátnyomást kapott és ennek következményeivel járta az életet, ha tudta volna, hogy otthon egy szegény házban egy emberpár fiúk doktorrá avatásának hírért várta... akkor talán könyörületes lett volna hozzá,... mielőtt az... keshedt nadrágszíjára fölakasztotta magát...

Egy kis dadogás... egy kis méreg... egy kis koplalás... egy kis hengegés, egy fagally... egy nadrágszíj... fűrészek, melyek a cél előtt... bár minden, de minden más összhangban van... ledöntik a fát.

Az élet komédiái és tragédiái ilyesmikből szövődnek...

Tragédiák, komédiák... Mindkettőt az emberek csinálják, hol a maguk, hol egymás számára...

Én kerülném ezeket,... nehogy a nagy színpadról, már a kezdet kezdetén... lekergeessen az élet...

Amíg nincsen, mire addig én nem építek... És nem építek!.. Én homokra nem építek...! Én sem önmagam sem más számára, meggondolatlanságból folyó örökös nyugtalanságot és nyomorúságot nem idézek fel. Volt már elég részem benne...

És aki velem akar jönni, velem akar járni, úgy lépkedjen, ahogy én akarom. Úgy akarok élni, ahogyan akarok, és aki hozzám kötné sorsát, cselekedjék úgy ahogy én akarom. Megmondtam. Oh, nem így. Határozatlanabban, szelídebben, de ugyan ezt. Ha ilyen kipöckölt mellel dörögtem volna, talán inkább megszívlette volna... megértette volna...

Mondtam azt is, várja meg békén... Csak idő kell hozzá, hogy elérkezzünk a zöld szigetre, melynek széle... Álomország földjével határos... Úgy-e, mondtam...? Várja meg békén...

Vártam, nem jött. A holdvilág magasan áll. Valamikor mosolygott rajtunk s mi visszakacagtunk. A parti fák lombja ezüstös a hold oldalán. Amarra fekete... Hányszor láttam akkoron... Soha nem vettem róla tudomást.

A lesóványodott öreg folyó ballagása hangtalan, mintha szemlesütve osonna, szégyellve tavaszi erejének szörnyű romlását... Szemlesütve, lassan... elballagok én is... Nem való nekem ez a táj... Nem való, olyan nem jó most... itt lenni...

Nem jött levelemre sem válasz... Vajon, igazán nem jönne... igazán nem írna... ha tudná, milyen szívesen várom őt is, levelét is...?

Nem... az nem jönne... Ha jönne se jönne... Menjek én... Ha mennék, azért se jönne...

Tudom, olyan fából faragták...

Nem jön...? – Nem! ... Nem enged...? – Nem...?

Hát én sem... tudja meg... Én sem engedek... Csak ha tán most... de azonnal... ide kopogna hozzám az a két kis cipő...

De most már Isten áldja meg... Álmodjon szépeket. Elmegyek innen... Hazamegyek. Ki a tanyára... a békák közé... Az való nekem nem a város... És ha holnap megint erre jönnék... Ide ne tévedjen... meg ne zavarjon, míg a Tisza partján... a maga távollétében... magával beszélgetek...

Borongva bandukolok...

Onozóné halászcárdájából kilökődik egy vendég. Milyen görbe a háta és milyen horpadt a mellkasa. A lejáró oldalához dől... Inkább nyaklik... Részeg disznó. Mi, hogy nyújtogatja erőre a nyakát... mint a gúnár, ha sziszeg valakire. Gyönyörű egy gúnár... lopja családja pénzét és rontja a gyomrát... Most is úgy cselekszik, mintha a kadarka keresztbe állna benne...

Szeretnék visszaköpní rá...

Lehet, hogy van felesége, aki most pislogó pilács mellett szoptat és terített asztallal, régen kihűlt vacsorával, hazavárja az édes urát... Ezt a bélpoklost...

Szelíd kis feleség... Édes anya... Szopikáló tiszta gyerek... Kis fiam... Kicsi fiam...

Nekem is lesz kicsi fiam, ha majd megházasodom...

Elmélkedésemet szembevágja az utca pora. Forgó széllel találkoztam, mert mire újra látok, híre sincs, nyoma sincs...

A mellettem lévő vasrácsos kerítéses épület fenyőinek lábai felől üvegdarabok csörömpölésének zaját hallottam. Valamelyik emeleti ablak csapódhatott be a szélrohamra...

De mi ez? Igen... Most ébrednek... A klinika... Tagjaimat forró vérhullám önti el. Az egyik ablakban fehér köpenyben... áll valaki... Haján a hold... nyakán összegombolt orvosi köpeny, mögötte gyéren világított folyosó... Jól megnézhettem... A varázs eloszlik... Nem... ő...

Tovább... Tovább...

Ha ő lett volna, és ha mertem volna, megpengettem volna nem létező gitáromat s halkán, nagyon halkam daloltam volna valamit. Valami egészen egyszerűt, egészen közvetlent és egészen őszintét... Olyat, amilyen a tavaszi őszibarackfák árnyékában terem... Kicsi lányról, kistanyáról, pipacsos búzavirágos rozstábláról, s ez Isten tudja még miről, úgy ahogy kikíváncozott volna belőlem...

Azután folytattam volna keresetlen prózában – ilyen formán:

-Jöjjön ki velem... Ki a homokra... Annyi ott az egészségügyi és más kulturális tennivaló, hogy ha magyar szívvvel komolyan veszi az ember, beleszédül.

Szintiszta magyar táj... Életkörülményeik minden titkában, rövid idei künnlétem alatt, még nem láthattam bele. Megnyilatkozásaikat még sokszor nem értem, felmérni nem tudom. Jöjjön, ki, segítsen benézni a kulisszák mögé. Jó erdélyi női lelke, az árnyalatokon könnyebben igazodik el. Ha dolgozni akar.

Ma mindenkinek asszonyoknak, embernek ez a legfőbb kötelessége. Nem-nem unatkozik ott sem. Az embereken kívül foglalkozhatik a földjükkel is. Megbecsülik, ha látják, hogy az ő szakmájukban is járatos. Ez a megbecsülés bizalmat jelent, a bizalom pedig út a betegségek elleni küzdelemhez, a közegészségügyi viszonyok előnyös megváltoztatásához...

Nem kell a földtől sem félnie. A homok nem terméketlen. Az elvetett magvat, a bele ültetett palántát, megért gyümölcs, vagy fejlett zöldségféleség formájában bőven visszaadja. Higgye el sokkal hálásabb, mint az ember... Meglátja...

Veszekedni sem kell vele. Csak simogatni, kapálgatni, gereblyézni. Nem olyan ménkű nagy kapával, gereblyével... Kicsivel, csinossal, könnyűvel, amilyen a piros földieperhez, a gyenge karalábéhoz, a zsenge karfiolhoz, a kackiás piros pettyes kötényhez s a maga csöpp kezeihez illik.

– A veteményes szélére, ribizli és pöszméte bokrokat ültetünk, meg törpe őszi barackfákat. Gondolja csak, milyen csodás a hamvas-piros őszibarack. A kosárban is... Hát még a fán... a hosszúkás, egészséges, sok zöld levél közt... Mint 17-18 éves ártatlan leányarcok...

-Nos?... Még egyszer kérdem... nem?...

-Nem...!

Nem tehetek róla... Nem tehetek róla... Valamikor... talán... nem kívánom, hogy megbánja... Valaki... Isten vele...

Észre se vettem, hogy az állomáshoz értem. Vonatom mindjárt indul... Éjfélre jár... Kicsi... kicsi...

/ Emlékezés a Szegedi egyetemi évekre..., és a Szegeden végzett teendőkre, reményekre.... /

A tudatlanság aratása

Ugyan miért világítanak a rendelőmben?

Eléggé elcsigázottan nem esett jól két kocsit is látnom a kapum előtt. Meg se járom, ha most még valahova az Isten háta mögé kivisznek. Pedig milyen jó lenne ágyba bújni s kipihenni reggelig a nap fáradalmaival.

- Két beteg várja a doktor urat, - vette el tőlem a csomagot Anna.

- Mióta vannak itt?

-Má délután itt okvetetlenkedtek, hogy így, hogy úgy... Mér jár a városra? Előbb az egyik hadart, ettől kantáros lett a másik is. Még be nem csaptam az orruk előtt az ajtót... Akkor juháztak meg, oszt elértették mikor jön haza a doktor úr. Az a nagypofájú kis Palcsi az egyik. Akkora szája van, mint hat bolondnak. A gibercs!... Tele van heptikával minden pereputtya... Egy órája megint itt ólálkodnak.

- Szelídebben Anna... A beteg hozzátartozója ideges, ezt meg kell érteni – csitítottam a tanyai méregzacskót, - pedig bizony én is fáradt és ingerlékeny voltam. De orvos voltam és az orvosnak le kell nyelni minden békát, ha a beteg érdeke úgy kívánja.

- Na, mi baj emberek? – kérdeztem már feléjük menet a várakozókat.

- Régen várjuk mán magát – mélyítették és komolyították a hangot, mintha valamiért okuk lett volna szemrehányást tenni.

Kicsit illetett belsővel simán válaszoltam.

- Arra feleljenek, amit kérdeztem, de szépen csendesen, mint ahogy én beszélek, mert itt, az én rendelőm táján, mindig csendnek kell lenni, akár itthon vagyok, akár nem... Maguknak is akad néha dolguk a városon... nekem is...

Nem feleltek... Több szó nem is esett... Már vizsgáltam is az egyik beteget.

11 hónapos, elég jól fejlett, elég jól táplált kis ember, de az arca sápadt, szemei beesettek. Anyja bemondás szerint napok óta hány, széke napok óta „nem tud lenni”. Azt is panasolja édes anyja, hogy alszik, alszik az ártatlan, ha meg „fölérez” sír, mint a kenetlen kocsi. És hogy „valahogy nem egészséges a sírása”.

Nem egészséges a sírása. Annyira nem, hogy kezem önkéntelenül a kutacsát keresi.

Közben pedig kérdezgetem az asszonyt.

- Igazán többet alszik ez a kis legény, mint ezelőtt?... Na, hogy is hívják a kisfiút?

- Imrének, Tápay Imriskének, - felelte az elkényszeredett lelkek halkságával. – Alszik ez kérem furtun-furt, pedig eddig ojjan vizsla vót, meg étkes is... de ha most adok neki, rögtön fölfordul a kis gyomra, oszt gyün kifele minden... Úgy megkénozza az ártatlant...

Miközben beszélt a beteg megvizsgálását befejeztem.

A tüdő, szív torok részértől semmit sem találtam, füle sem volt érzékeny. A nagy kutacsa azonban elődomborodott, a tarkója pedig merev...!

Sajnos, nem kell tovább kutatnom, ennyi elég. Elég és nagyon szomorú, mert maholnap egy kis fakeresztrel több lesz a szatymazi temetőben.

Gümös agyhártyagyulladás – sűgom magamnak és lehunyom a szemem, nem merek a szegény szülőkre nézni.

- Mi baja neki doktor úr.

- Úgy vág felém a bátortalan szelíd kérdés, mint a beretva éles kés.

- Mindjárt megmondom, - teszem kezem az anya vállára. – Mindjárt megmondom, csak most egy kicsit várjanak. Várjanak addig – motyogom magamban tovább – míg meg nem találok az irgalom útját, amelyen a kijelentésemre elkövetkező terhetek kétségbeesés nélkül

el tudják majd viselni... várjanak - mondom érthetően -, míg ezt a másik fiúcskát is megvizsgálom.

Kezem végig siklott az aggódó anya homlokán, s a másik beteg fonnyadt kis testén tájékozódott:

-Ennek is csak az a baja, ami amannak – előzte meg érdeklődésem Kissné, a másik apróság mamája.

– Akár szoptatom, akár étetem, ez mindet, de mindet kihány... oszt alurul is mén tüle szaporán... Elkövettem én mán mindent vele, amit csak javasoltak, de végtére kifottam... Nem akar rajta megfordulni a baj...

- Eddig a szopáson kívül -, mit adott még a leánykának?

- A szopáson kívül?... Mikor hogy! Ami éppen sorba gyütt,... Evett ez mán mindnefélit, de leginkább cukros zsömléért röpdösött... Szemlátomást neveledett is tüle... még csak az este el nem fogta az a „rossz-baj”... Nem tudom, maga látott-e már ojjat?!... A szemeit csavargatta, kimeregette, a kezeit, lábát feszegette... Oszt meleg vót, mint a tűzláng... Ijjet én még nem láttam... Addig gyötörte szegényt, még egyszer csak megindult rajta ... alul... fölül... Reggelre jobban is lett,... a baj se bántotta... Az ételt is kívánta... Attam neki, de ez nem javára, mer alig, hogy lenyelte,... kibuggyant belüle... oszt azutan mindég lejjebb... lejjebb.... Istenem – pityeredett el – nézzen rá... akar a halál... pedig mi vót ez ... még vasárnap...

- A cukros zsemle ártott meg neki... Nem való az ilyen kis gyerekeknek... Megmérgeződik tőle. Azért esett úgy össze, mióta megbetegedett, mert ettől az ételtől a kicsi gyorsan fölhízik, de még gyorsabban lesoványodik, ha valami baja lesz... - oktattam szemrehányás nélkül.

- Ki gondolta vóna, - integetett, mint aki igen mond, és sírni kezdett. Emberének is pityergőre állt a szája.

Nagy gyerekek, a kis gyerek mellett. Nagy szívek, a kis szívek mellett... szomorkodnak, véreznek, ...

Sokan azt mondták nekem, hogy az egyszerű ember „könnyen szabadul és könnyen felejt”... Amit itt látok, abból az világlík ki, hogy az egyszerű ember szíve: meleg... Ezek ketten igazán nem szívesen válnának meg házas életük második gyümölcsétől. Fájdalmuk nekem is fájt, de csak vigasztalhattam őket. A kicsi súlyos beteg volt.

Lisztártalom és gyomormérgezés. Igen komoly csecsemőkori betegség úgy az egyik, mint a másik, de a kettő együtt!... Igazán nem tölem függ, hogy életben marad-e, vagy nem.... Ám a halál oka, - ha mégis elhunyna a kis teremtés – megítélésem szerint nem a lisztártalom és a gyomormérgezés lenne, hanem sokkal inkább: a hozzátartozók tudatlansága.

Egyik tragikus eset a másik után. Egyik temetés a másik után... Jaj, nem! Legyen... elég már mára... Ott a másik, akin szinte biztosan nem tud segíteni az orvostudomány...

Bár sikerülne legalább ezt megmenteni. Nem éppen lehetetlen. Ha van még benne annyi erő, hogy szervezetéből minden, a nem megfelelő táplálékkal bekerült mérgek, 1-2 napi koplalással kiürülnek, akkor nagyon óvatos anyatejtáplálással esetleg megmenekülhet. A kilátások bizony nem túl rózsásak.

A gyomormosásba nem szívesen egyeztek bele,... a bélmosást nem kifogásolták. Elintéztem mind a kettőt s utána szíverősítő oltással, borogatással, szigorú meghagyásokkal holnap után reggelre visszarendeltem őket, ha persze a beteg addig életben marad...

Búcsúzóul a lelkére kötöttem Kissnének; hogy a betegnek csak ő viselje gondját. A szüle hozzá ne nyúljon, közelébe se legyen. Nehogy a cukorpótlós teán kívül mást is adjanak neki... És,... hagyják aludni...

Szemeim már-már leragadtak, mikor Kissék, némileg megnyugodva elköszöntenek. Hátra volt még Tápay Imriske és a gerinccsapolás.

A szülők jelenlétében ilyen beavatkozást nem végeztem szívesen soha. Tanyán sajnos, nem lehet kitérni előle. Halasztani nem akartam egyrészt a baj tisztázása érdekében, másrészt a beteg nyugtalansága miatt.

Anna segített – a szülők elfordultak – Elvégeztem...

A nyert folyadék vizsgálatának eredménye igazolta feltevésem. Nem kétséges, hogy az agyhártyagyulladás gümös természetű... Gümös... tehát... halálos...

- Tud-e segíteni rajta doktor úr, - kérdezték remegő ajkakkal a szülők

Milyen nehéz is ilyenkor felelni. Az előbb kitértem, de most már vallanom kell... Hogyan s... hogyan is mondjam meg?

- Volt-e – édes fiam-a maguk családjában, tüdőbajos, vagy köhögős? – tértem ki az egyenes felelet elől.

- Talán csak nem heptikés?... Nem köhögött ez soha, egyet se... Az uram szok köhögni néha, ha megfázik...

Homlokán végig simogatta kezét, ránézett az urára és aztán nézett némán maga elé, mint aki valahol a messzeségben lát valamit...

- Most jutott eszembe. Az anyósom... az... abba ment el... Isten nyugosztassa szegényt... Az igazán sokat köhögött... és a végén olyan lett, mint a büregér... Két hónapja lehet... Nagyon szerette az Imrist... úgy láccik elgyütt érte... Segítsen rajta doktor úr,... ne engedje... könnyögött szegény asszony kétségbeesve.

- Látja Tápayné, biztosan meghagyta maguknak az a doktor, aki anyósát betegsége idején gyógykezelt, hogy a beteg külön szobában, nyitott ablak mellett ápolják?

- Így mondta.

- Azt is a lelkükre kötötte, hogy az Imrist közelébe ne vigyék, mert a baj ragadós. Ha az ilyen kicsit egy tüdőbajos megcsókolja, a baj ragad és megöli... A halál karmaiból nem lehet kimenteni...

- Igaz, mondta, nem is eccer... De mikor úgy kuncogott az Imrus után,... oszt nem akartuk megsérteni...

- Ezért betegedett meg – látják – ez az ártatlan... és én... megmondom, igazán nem tudok rajta segíteni... Agyhártyagyulladása van... Ez még nem gyógyítható.

- A kórházba... talán a kórházba... doktor úr... - hajolt felém könnyörögve.

Az őszinteség tovább bugyogott belőlem... vigasztalóan, könnyöretesen.

- Bevinni fiam lehet, de ott se mondanak mást. Ezen a bajon ma még nem lehet segíteni...

Azt ajánlom, vigyék haza, adják neki a gyógyszert és hagyják aludni szegénykét...

Az eddig szótlán férfi most elcsuklott:

- Hát akkor mehetünk... Mehetünk kis fiam a tündérrel... haza... Csomagoljatok mindent össze... Gyerünk kicsim... haza... aludni...

Átnyalábolta a pokrócba csavart halálra vártat... s hangos zokogással vitte kifelé...

Kocsijuk idegesítő zörgéssel haladt a Fehértó irányába.

Engedjék aludni... aludni,... elaludni... Örökre Tápay Imrét, ezt a szép kicsi gyereket, aki meghal... mielőtt élhetett volna... Meghal tudatlanság miatt....

Gümőkör és tudatlanság... Örökös tatárjárás...

/ Rendelés, beteg ellátás Szatymazon, helyettesként.../

Gondos János

Álmomban kopogtattak. Megint kopogtattak. S mikor ébredve, kábultságom oszladozott, hallottam is a kopogást. De rosszul esett tudomást venni, alig aludtam egy órát. Így van ez, ha más keze lába vagyunk.

Tagjaim nehezebbek, mint lefekvés előtt voltak. 1917 telén, a Stochod menti nehéz éjszakai szolgálat és az ahhoz fűződő emberlő álmatlansággal való gyötrődés emlékeibe kapaszkodtam. Négy cölöpre kifeszített sátorponyva, örökös ébrenlét, örökös sovány koszt és állandó lövöldözés. Mi ez ahhoz képest?

Már indultam is megnézni a 10 éves gyereket, akinek apja botladozó nyelvvel tudatta velem, hogy nagyon, de nagyon beteg a Zolika.

Bortermő vidék, borszerető ember. Akadozik, a nyelv rogyadozik a láb, baj azért nincsen. Mosolyogtam Jánoson.

Csak kilométernyire laktak, nem úgy mint az Ördög János. Tanyán ez igazán szomszédság számba megy.

Mikor lakásukhoz közeledtünk, nagyon csodálkoztam, mert egyetlen ablak sem volt kivilágítva. Nem így szokták éjszaka az orvost várni. Még lámpát is hoznak ki az útra, a könnyebb tájékozódás végett. Itt semmi.

János kopogtatására kinyílt az ajtó, s villanylámpám fénye ráesett a talpig fehér háziasszonyra. Az meghökölt majd a váratlan fényhatás leküzdése után szájátva meredt rám.

- Hát a doktor úr mit keres ilyenkor itt?

Zavartan néztem, hol az asszonyra, hol az urára. Melyik a bolond a kettő közül?

- A fiát gyöttem megnézni, a Zolikát. Azt mondja az ura, nagyon beteg – válaszoltam kicsit érdes hangon.

- A Zolika beteg? Teremtő Szent Atyám! Látod, ember látod. Mit tesz a bűdös ital? – Arcát előntötte az indulat bíborpiros vére. – Íjjeneket csinálsz te mindig.

- Nincs Zolikának semmi baja doktor úr. De az uram a borzasztó, nem is tudok neki semmi jót mondani. Hun is vagy te János?, hogy összepriccsalak!

Mivel János veszedelmet sejtve elpárolgott, nekem kellett csitítani a feleségét, ha nem akartam még hullaszemlét is az éjszakában.

- Jaj doktor úr., - azé lett ez, mer, egész délelőtt ivott a gyalázatos. Úgy 11 óra tájt elmentem érte a kocsmába, hittam szépen, unszoltam szépen. Nem gyűtt. Végére azt hazudtam neki, hogy a Zolika beteg. Haza is gyűtt az akasztófavirág, de most!? Este 11 órakor... Na megáj csak János! Hogy ez mit művel?! Tisztára megitta mán azt a fortélyos eszit. Ne haragugyon mán, hogy éccakának évadján a doktor urat így bolonddá tette. Na, gyere csak be!

Ez már nem nekem szólt. De János nem nagyon halhatta, ha csak a kazal végéig el nem hatolt feleségének andalító (szava) hívogatója.

- Nagyon kikapott valaki, újságolta reggel széles ábrázattal Anna. – A bicikli pumpával kente el a felesége. Alighanem itt lesz rövidesen. Az ugyan jó kibánt a doktor úrral. Kis idő múlva jött is János.

Úgy tettem, mintha soha nem láttam volna, a nevetésemet visszafojtva kérdeztem:

- Mi a panasza?

- Hát nem láttya doktor úr, hogy én vagyok? Baj azért nincsen, csak lepanaszlom a változatosságot.

Levettem a fejről a hevenyészett kötést, s mosolyogva jegyeztem meg:

- Hát János ez elég nagy változatosság hajnal óta. Aztán ki követte el?

- Senki doktor úr. Megütődött. Úgy igaz, hunyorgott felém bizonytalanul. Megütődött.
- Úgy igaz – ismétetem – megütődött, megverődött. Vagy inkább elverődött kend. Ahogy vesszük. Az azonban bizonyos, hogy megérdemelte. Minek issza meg az eszit. Minek iszik annyi alkoholt?

- Bocsásson meg doktor úr, igaz megérdemeltem, de alkoholt nem iszok és nem is ittam. Jó nekem a kadarka is, meg a küvidinka.

Bajusza félrerándult, szemei derűs fénnel teltek meg, míg a homlokán egy jó öt centiméter hosszú, roncsolt szélű sebből lassan szivárogt a vér.

Nem szidtam meg, bár nem hiszem, hogy szép szóra könnyen begyógyulna az a sok tátongó sem, melyből minduntalan borszag árad. Szép szóra nem, de szidásra még úgy sem. Az alkoholisták útjait nagyon nehéz olyan durvára kövezni, hogy a jó szándék újra meg újra hasra ne essék rajta.

Pakolj Sári

Az egyik napon egy alsó zápfog jól méretezett gyökereiben gyönyörködtem, mikor megszólalt a telefoncsengő.

A főorvosi hivatalból azt telefonálták, hogy csomagoljak össze, s szolgálati érdekből induljak végleges állomáshelyemre, Csengelére. Nem akartam hinni a füleimnek.

Nem akartam hinni, mert ha Csengele betöltése annyira fontos, mért nem mehettem egyenesen oda, mért kellett ezt a vargabetűt csinálnom? Vagy ha nem, mért szedjem most azonnal a sátorfámat? Meggyőződésem szerint itt sokkal nagyobb szükség van rám, mert az a terület aránylag népesebb. – Miért hát? Az, lehetetlen...

Felhívtam gazdámat és bejelentettem aggályomat...

- Pedig ez így van fiam. Tudod ott nagy a szegénység. Régóta nincsen orvosuk, nyugtalanoknak az emberek. A te egyéniséged megnyugtatólag hat majd rájuk. Éppen te kellesz oda fiam. Menj csak. Szolgálati érdek...

Furcsa, de parancs... Parancs... Nincs mit beszélni. Különben sem szerettem elintéztet dolgok felett vitázni. Különösen a főnökömmel nem, hisz annak is parancsolnak.

- Fogd be a szádat és menj. Hallhattad a szolgálat érdeke, hogy ott légy. Jó munkához engedelmes közkatonára is kell, nemcsak jó vezető.

Persze szeretted volna még az adósságba vásárolt rendelődöt kifizetgetni. Ez itt jómódú hely... De majd csak csurran, csöppen amott is. Eddig bútorkészleteidből alig törleszthetted valamit. Hiába, nem úgy van, mint hajdanában. Nem kell attól félni, hogy a ma orvosát pláne a kezdőt, felveti pár hónap alatt a pénz. Meg kell azért keservesen dolgozni. Sok víz lefolyik a Tiszán, mire a szintén hozomra vásárolt ruhaszámlákat is feltűzelheted. No, fel a fejjel, ami késik, nem múlik. Várnak azok. A sógorod is, bátyád is. Csak idő kérdése az a pár száz pengő. Nem adok neki egy évet sem s már édesanyádékat is meglepheted valami ajándékkal a saját keresetedből.

De aztán ne szórjad ám okatlanul a pénzt. Mindenkinek elhiszed. Ha a nyomorúságról panaszkodik, hogy semmije sincsen, s ha aznap kerestél valamit, képes vagy odaadni nekik. A múltkor is mért fizetted ki annak a vakbesesnek, a szülei helyett a mentőket? És biztosan tudod, hogy a drágán megvásárolt vörhenyszérum árát, amit beadtál annak a másik betegnek, meg fogják fizetni? Ha a beteg meggyógyult barátom és az orvos a költségeket kéri, nem jó barát többé! Te pedig nem fogsz beperelni senkit, amilyen életteretlen vagy.

- Ez igaz, de a szérumot azért adtam be, mert a szegény menthetetlennek látszó vörhenyesen így meggyógyult. A vakbeses is meggyógyult. Két szegény ember. Egy fiú meg egy leány. Egy ember-pár. Nem esett hiába. A lelkük rajta, ha nekem nem adják meg. Visszatérül majd akkor, ha fiaikat adnak az országnak. Ez is valami... Nem változom meg...

A vonat ablakából integettem azoknak, akik elutazásomkor kijöttek az állomásra. Hálás betegek minden orvosnak van. A csapnivalónak is. Alkalomadtán ilyen külső megnyilatkozással ki is mutatják ragaszkodásukat. Talán ez a legértékesebb ajándék számunkra. Kár, hogy nem lehet belőle megélni.

Egy csokor rózsát szorongatok a kezemben. Jutka csempészte oda. A kis fitos orrú Jutka. Két hónappal ezelőtt sokizületi gyulladással kezeltem. Temérdek élményítően édes orvosságot kapott. Meggyógyultak a csuklói s a szíve nem betegedett meg. A lelke is jó, bizonyítják a piros rózsák. Ezek mondják el Jutka helyett, amit otthon ő olyan kifogástalanul tudott.

- Köszönöm szépen doktor bácsi, hogy meggyógyított.

Az ügyvéd úr integetett a legtovább. Ittlétem alatt megbecsült, szeretett, s mikor megtudta, hogy megyek, hogy mennek kell, csúnyán kifakadt.

- Ez nem igazság. Ez disznóság. Itt tenni köll valamit. Ilyen szemérmiséget nem lehet csinálni. Mérgesen sodorgatta bajuszát.

- Júliusra egy nyaralóhely nem maradhat orvos nélkül. Majd én elintézem.

Dühös kifakadásai még Vilmaszállás körül is fülembe csengtek. Megértem. Amilyen kényelmes volt az ülésen, olyan kényelmetlen lehet ennek a hét gyermekes családapának az a tudat, hogy mától fogva, ha valami baj előadódna 16 km-nyire kell szaladnia orvosért!

Felháborodását természetesnek tartottam, mert az orvostalanság nyugtalanító érzés még épkézláb ember számára is. Bizony a betegség szeszélyes portéka. Nem hívja, nem kívánja, nem látja szívesen soha senki s mégis jön. Néha lappangva, lopakodva, máskor, mint derült égből a villámcsapás. Akár így fukarkodik, akár úgy tör be hajlékunkba, szeretnék mielőbb kiebrudalni. Ezért az okos ember a legjobb lét közepette is számol vele.

Ezért nyugtalankodott ő is. Nem csuda!

Sajnálom, de tenni azonban nem tehetek semmit, fölötteseim intézkedéseit én nem bírálghatom. Engedelmeskedem és dolgozom. Kevés beszéddel, inkább példával és kézzel. Jó példával és mocsoktalan férfikézzel. Orvoshoz csak ez illik. És lehetőleg úgy, hogy a jóról, melyet tőlem kapnak az emberek, csak akkor szerezzenek tudomást, mikor az már nekik is gyümölcsöt termett, még a közegészségügynek is.

Ilyen jókra nagyon nagy szükség van. Itt is, ahol kezdtem, de még inkább, ott ahova megyek. És mindenütt, hogy haladjunk, hogy mielőbb megértsenek bennünket. Közegészségügyi napszamosokat.

Mert csodálatos! Szinte hihetetlen mennyire felületesek, közönyösek, szegények, tudatlanok, lusták, vagy tán buták, süketek, közegészségügyi téren koldusok és dúsgazdagok egyaránt.

Tanácsolhatjuk, mondhatjuk, írhatjuk, fordíthatjuk és sírhatjuk az igazságokat:

-„Épp testben ép lélek.”

-„Az egészség a legnagyobb kincs.”

-„Az egészséget pénzért újra megvásárolni nem lehet.”

-„Egészség nélkül nincs boldogság.”

Az előbbi okok valamelyike miatt az egészséges ember egyszerűen füttyül rájuk, aki pedig a túlsó part felé evez, hiába teszi magáévá.

Jó szándékú szavaink elvesznek a pusztában.

A szegénység és a kulturálatlanság, különösen, pedig ha ezek kart karban öltve háborítatlanul ballagnak, puha ágyat vetnek az egészségügyi nyomorúságnak.

Azzal riogatnak, hogy Csengelén lesz részem benne, lehet, majd meglátom.

Túl az üvegen – amint a vonat vígan pöfékelve közeledik célom felé – látom kirajzolódni új világom képét.

Messziről tényleg olyannak ígérezik minden, mint ahogyan megbízatásomkor megfestették nekem.

Néhányszáz ütött-kopott tanyaház. 3-3500 lélek. Szertelen szétszórtsággal a kiadósan elnyújtózott úttalan-utas homoktengeren. Telefon csak az orvos lakásánál van. Ártézi kút egy sem. Kövezett út sehol. Iskolázott emberek a tanítókon kívül nincsenek.

A közigazgatás sem tart künn semmiféle érdekes exponenst.

Ez utóbbinak részében örültem, mert sokat hallottam arról, hogy községekben, az ilyen szervek sokszor csak: „csúrik-csavarik, húzik-vonik megkopasztik. elnagyolik, vagy elmismásolik” az egészségügyi vonatkozású ügyeket, sőt van köztük olyan is, aki a községi orvos pusztá meglátásából következetesen: epeháborítást kap.

A tanítóság ellenben, mindig és mindenütt – szinte – általános vélemény ez – egy emberként áll az orvos törekvő megmozdulásai mellett.
Sok gond, sok baj, sok nyomorúság... s az egyszeri baj is ijesztő lehet: az Isten háta megett.
Ha egészen úgy is lesz, ahogyan jelezték, az sem baj. Emberé a munka, Istené az áldás.
Legalább nem fogok bepókhálósodni.

A csengelei állomás előtt nagyot fújt a vonat.

Jövendő cselédem Gécziné várt reám. Megismert bár sohasem látott. Könnyű volt. Ritkán száll ki itt ismeretlen nadrágos ember.

- Csak telefonos út mellett halaggyon mindig a doktor úr. – Adta meg a tájékoztatást. Az orvos lakás kb. 3 km-re van az állomástól. Az odavezető út két oldalán szétszórtan, zöldellő fákkal környezett tágas udvarú tanyák, piros cserepesek meg nádfödelesek. Ez lesz az én új világom.

Az útmente jobbról is, balról is különböző nagyságú elég rendszeren ültetett fákkal van szegélyezve. A fák árnyékában, nem egy helyen, ökölnyi pöndölyös gyerek őrizetére bízva, tehenek, bürgék, malacok, disznók.

Egy-egy fehérkosztüms magyar sanda szemmel nézdegél felém. Nem tudja, kiféle lehetek. Köszön is, nem is. Kalapja szélét egyetlen újjal fölfelé böki. Végrehajtot, vagy detektívet szimatol bennem. Ezeket erre nem nagy tisztelettel süvegelik meg.

Jól elhaladtam már a föláradt homokban, mikor az egyik tanyához vezető ösvényről, fehérhajú, fehérbajuszú, lenge magyarba öltözött, megnyerő kis ember lökődik felém.

- Dicsértessék a Jézus Krisztus, Aggyo Isten jónapot. Magát lesöm mán régön. Maga ugye a doktor úr?

- Mindörökké. Én vagyok – válaszolok mosolyogva.

- Nevem Turi István. Aggya mán ide azt a kerékpárt, öleget taszítottam. Az Ur isten éltesse magát itt közöttünk.

- Köszönöm Turi bácsi. A kerékpárt nem adom, én jobban bírom, fiatalabb vagyok.

- De én meg nem erisztöm.

Annyi készség volt szavaiban, annyi közvetlenség mozdulataiban. Hagytam, hogy lelje kedvét.

- Az én kocsim ment ki a doktor úr humijáért. A stráfkocsik is bekacorásztak mán. Jóska fiam segít majd nekik lekászolítani. Én vótam tuggya, a másik doktor úr kocsisa is, meg a másik fiam, a Fercsi. Azt Bercinek hitták Jóraivaló ember vót.

- Nem Berci volt az Turi Bácsi, hanem Bérczy.

- Úgy, úgy ahogy mongya, Berci. Magát is szívesen szógánám hajja.

- Hallottam Turi bácsiról. Meg is fogadom, ha nekem is olyan rendszeren fuvarozik, mint valamikor a másik doktornak.

- Köszönöm orvos úr, köszönöm is nagyon szépen. Ha éccaka, ha nappal, ha esik, ha fűj, csak hujjácson az Örzse. Mán gyün is a Jóska, vagy a Fercsi.

Bizony meghatottsággal léptem át új otthonom küszöbét. Külön álló, rendes, szinte rangos épület. A legközelebbi tanya kb. fél kilométernyire van hozzá. Igazán nagyot kell majd kiáltani, vagy ahogy Turi bácsi mondta – hujjántani – ha kocsira lesz szükség. Az épület tetőzetét megviselték a viharos szelek.

Az udvar gondozatlan, tarackokkal és gyommal felvert. Minden dísze egy csonka koronájú sárga-zuzmós derekú akácfa. Úgy fest mint a rosszul megtépett lúd. A veranda előtt is van valami ékesség. Kör alakú virágágy lehetett. Száraz, szomjazó homokjában, giz-gaz közt, néhány lekókadtt levelű fehér petúnia. Régi elszóródott magvacskákból kelhettek.

Kert is van a ház körül, sőt fiatal gyümölcsfákat is látok. Rövid ittléte alatt elődöm telepítette őket. Ebből is látszik, hogy életrevaló ember. A léckerítés mellett végig, bozontos őszibarackfák. Lerí róluk a gazdátlanláság és a vadság. Beljebb is kettő. Azok bezzeg máskép festenek. Az egyik alatt ökölnyi, piros gyönyörű gyümölcs.

Mikor Szatymazra kerültem, akkor virágoztak. Ime, már érik is egyik-másik fajta.

- Péterpáli, - igazított el Turi bácsi – csak az idén elkésett. Nagyon piacos, nagyon vöszi a kofa, meg a kereskedő.

- Aztán maguknak sok van ebből a fajtából Turi bácsi?

- Neköm-e? – ütődött meg az öreg. – Otvány ez hajja. Honnan vönném? Nem tudok én ótani!

- De a gyümölcs árát, ha teszem. 1000 pengőcske lenne is, zebre tudná-e tenni?

- El is tunnám köteni, el biz én. Nagyon is el.

- Akkor tanuljon meg kend ótani. Földje van, ültesse tele oltott őszibarackfával. Ha terem a fa, elköltheti majd az ezer pengőt. Ha maga nem teszi, ott van a Jóska. Nem olyan nehéz az a szemezés, én megtanítom rá.

- Ah doktor úr, nem magának való az. Isten uccse nem. Ott van a Balog Sándor, az a káposzta király, az ojjan kertész-bujtár féle vót, annak való.

- Nem így igaz Turi bácsi. Annak való, aki megcsinálja. Annak való, aki rendesen meg akar élni. A mai világban ne várja senki, hogy szájába repüljön a sült galamb.

- Ez igaz doktor úr, de mint inkább főzni szokjuk a galambot. Jelős a leve-se.

- Az őszibarackkal is így van. Igaz-e?

- Igaz löhet.

- Ügyes gyerek-e a Jóska?

- A Jóska? Ipar-gyerök. Ellesi az hajja, ha megmutattya neki. El a.

- Megtanítom én a Jóskát Turi bácsi, meglátja. De menjünk beljebb, mert a kocsikról lerakodtak.

Rendelőnek ez a szoba felel meg. Emebben fogok lakni. Szép, tágas, világos. Fürdőszoba is van. Csak az a baj, hogy a pumpa meg van repedve. Úgy látszik szétfagyott. Ide költözésem előtt illett volna megjavíttatnia a városnak. Az épület helyiségeire is ráfért volna legalább a meszelés, mert a falak tiliruzsái ugyan el vannak hervadva. Az ablakrá-mák is nyakladoznak, üvegeiknek sok sarka törött.

Ha most hozzá se nyúlnának, ha így veszne, akkor a jó beretválós téli szél ott sivítana be rajta, ahol csak akar s ott szívna ki a szobák a drága meleget, ahol neki tetszenék. Remélem, addig mégis megcsináltatják s gyenge testem, legalább az épületen belül, nem lesz kitéve az időjárás viszontagságainak.

A szivattyús kút nézett ki legpocsékabbul. Új korában is tákolmány lehetett, valószínűleg inasok építették a „városnak”, most azonban egyenesen rémes. Minden porcikája meg van rogyganva, vize pedig tele van teméntelen élő és döglött békával. Igaz, a béka csak jó vízben terem, tehát a doktoréknak megfelel ez a kút és ez a víz. A doktor úgyse betegedhetik meg, azért doktor...

Ennyi egészségügyi hiány láttán egy kicsit megcsavargattam a nyakam, hisz szegény orvos lakás, környékével együtt úgy festett, mint a gazdátlan eb. Ebben a környezetben igazán nehéz lesz majd szemléltetve oktatni az elmaradt népet.

Nem baj! Holnap összeírom a bajokat s kérti fogom haladéktalan megszüntetésüket. Nem kétséges, hogy hamarosan kijavítanak mindent s akkor a töretlen földék szélén, ebben a különben tetszetős hajlékban: gyönyörűség lesz a munka. Persze, ha be is kukkint majd valaki az orvos lakásba, mely annyi időn át üresen állott.

Rendezgetéssel, tervezgetéssel, olvasgatással teltek a napok. Időmilliomos voltam, mert a ház tája felé, az elrepülő madárcákon kívül senki se nézett.

Végre az egyik napon megtört a jég. Gécziné lelkendezve jelentette, hogy van már beteg, be is irányította a rendelőbe.

Egy 45 év körüli, himlőhelyes és füstös képű zömök kis embert találtam ott, akinek keze be volt kötve. Illedelmesen köszönt és bemutatkozott.

- Sutka Pál a nevem. Kovácsmester vagyok. Vagy ahogy vesszük,... hun kovács, hun parasztembör. Most éppen beteg vagyok.

Beszéde után ítélve, igen értelmes ember.

- Na, mi a baj Sutka bácsi, mi történt a kezével, - kérdeztem kedélyesen.

- Ontrax – felelte huncutkásan és figyelte, hogy kijelentésének milyen hatása lesz.

- Antrax? – csodálkoztam felé – ha lépfene, akkor Sutka bácsi kemény legény, hogy így jajgatás nélkül túri, mert a pokol kelet nagyon szokott ám fájni! És honnan tudja, hogy lépfene?

- Honnan tudom? – szegte meg kurta nyakát – hát honne tudnám, mikor megmondta a Tóth doktor... A Barna sógort meg, aki velem eccőre kevergődött a bajba,... mán el is temették...

- Na ez már más – adtam meg magam – így már elhiszem, hogy lépfene, csak azt nem értem, hogy betegedtek meg egyszerre ketten?

- Most még nem érti, de majd megtuggya azt is mingyá, ha elsorolom az esetöt – válaszolt készséges közvetlenséggel.

- Abbu lett ez doktor úr, hogy vót egy gyönyörű tinóm, amék – úgy két hete – hirtelen beteg lett... Beteg... beteg... hmm... hm..., mitévő is legyek? – törtem a fejem, de nagyon... A jószág döglődik,... állatorvos nincs,... szóval mit vót mit tönni, kieresztöttem belülre a vért. Ojjan vére vót neki – hajja – akar a szurok, csunya, nyúlós, fekete. Ebbü láttam, hogy baja vót, nagy baja... De hát nem tőhettem rulla... a baj az gyün, ha köll, ha nem... Persze, azé kögyetlen bántott...De hát hasztalan...

Hogy legalább a büre mögmaradggyon, áthíttam a Barna sógort, oszt neki is láttunk késedelöm nekü a nyúzásnak. Közbe szegény sógor megkaristóta a kis ujját, nekem meg ezt az ujjam karmolta meg egy kusza csont – mutatta felém jobb kezének, most már kötésnélküli mutató ujját... Így kvittök vótunk...

Úgy napszállta löhetött, mikor így kikészütünk, de nem vót azé sömmi baj. Ittunk egy kis búfelejtő, oszt lepihentünk. Aluttam is – nem mondhatom – arányosan..., de reggelre lüktetött ám a kezem, szaladozott rajtam a hideg,... de fájt... A sógor mög még cudarabbul érzötte magát.

Nem vótmit tönni, összeszödelőczköttünk, oszt ripp-ropp, be a Kertészhön Kistelekre.

Az bekkenyőcsölte, becsavargatta, zsebre tötte a pizt, oszt mán gyühettünk is. Barna sógor haza is mönt, de én a nagy szenvedéjtül nem nyughattam, a vonattal bemöntem Szögedébe a kórházba. Ott a Tóth kezibe kerültem, de asse cseleködött mást, csak mögnézte oszt bekötötte, pedig bolondulásig vótam...

Az ántiját gondultam, lössz, de innen én addig haza nem mék, ha röggelig is itt köll lönni, még a baj mög nem csüjved... De röggerre se csüjvedt ám..., pedig egész éccaka gyüttem möntem, mint a bolond. Egyik kocsmábu ki, a másikba be... azt hittem – hajja – sose lösz röggel...

Másnap mikor a rókusi torony órája nyócat mutatott, bemöntem a kórházba oszt azt mondom a Tóthnak:

Hajja, a fene menten megösz engöm, csinájjon mán velem valamit. Hun a hideg ráz, hun a forróság gyut ki, da ha még ijjen óriásian nem fájna?... Láthattya maga is, hogy egész odáig vagyok mán...

A Tóth kibontotta hamar a kötést, nézte a sebet, megmérte a lázat... 40 fok vót... Nézte a hőmérőt, nézött engöm, csudákozott, úgy tött minha nem is hinné... Jó néztem vóna én ki – hajja – ha esse tanájja el, hogy mi lelt engöm?!

De szerencsére, addig-addig, ahogy nézőgette, fogdosta a kezem, tapogatta a hónajjam, forgatta erre-arra a beteg karom, eccör csak möglát, itt a kezem szárán egy kis kik hólyagot.

Nagyot dobbantott a lábával, fölütötte a fejit, szigorúan rámnézött,. Én is oda emeltem a fejemet, oszt lestem, mint kutya a nyulat, hogy lösz-e hát mán vlami...?

Nem sokáig néztünk farkasszömet, mer a Tóth nagy hangon elkiáltotta magát: - Embör, hát magának ontraxa van...

- Az löhet – hebegtem egy kicsit begyulladva – de én nem tudom mi az?!

- Hogy mi az? – kiáltott még mérgesebbem rám – hát lépfene... az! Az, hogy magát valami légy csípte meg, vagy beteg jószágot nyúzott...

- Nyomon vagyunk – feleltem csendesen – ez a valóság alighanem megmondtam én ezt tennap is... Hanem mosmán azt is mongyamög, hogy halálos-e a baj, mer ott van ám a sógor is...?

- Hát mondom hogy lépfene,... vérmérgezés... azonnal gyűjjön a másik is, mert minden perc drága...!

- Mi a fene, ennek mán a fele se tréfa... ki is gondolta vóna...?

Mosmán tuttam, hogy nagy a baj, kavargott is velem a világ, mer megdögleni dehogy akartam vóna még... Azt legis legutoljára hagyná az embör... Na de mindögy ha így van, ráhattam a Tóthra, csinájjon velem, amit akar...

Nem is lopta az az időt! Rögtön beötött, lefektetött, oszt a Barnáé is telefonátatott. Gyütt is az szögén, de késő lött, nem bírta ki a az erős ótást. Ojjan vékony pizü ember vót... Émmeg itt vagyok nézze...

Szerencsés ember maga Sutka Pál, pedig úgy látom, - mutattam az arcán lévő himlőhelyekre, - hogy máskor is volt már maga a halál markában.

- Ah, - legyintett könnyedén – az még 15-ben vót. Nagy baj löhetett – hajja – az is , mer egyedül egymagamat fektettek egy egész szobába. Akkor telis – de teli vót a бүröm kis kik hólyagokkal. Sokszor úgy feküttem, mint egy darab fa. Meghalni persze akkor se akartam... Hójagos himlős vótam... Maga persze tuggya, hogy mi az..., hát honne tunná...?!

Nagy baj az úgy-e, oszt lássa, mégse krepátam be, pedig rám-rám ijesztettek egypárszor... Eccör is begyün az ezredorvos... Mindég szitta a Wertert, hogy nem tösz rám ölég jeget...

Mos meg aszonta neki:

- Dieser husár Wired sterben...

Némötül mondta, de azért mögértöttem.

- Mi a szösz – gondoltam , hát ennyire lönnék?

Na, még csak ez hibádzott.

Azt is seppögte: Regimentspáter...

Ettül kezdődött csak igazán fölfele dúródni a hajam... Jónézek én ki, ha mán pap is köll? Ide ugyan ne gyűjjön – morogtam magamba – nem akarok én möghalni! Ha okvetetlen muszáj lösz, maj möggyovonok odafönn Pétörnek, aki a kapuba összeválogati a népet.

Kínomban befaltam egy darab jeget, oszt odanyögtem az ezredorvosnak:

Ik bin Huszár, nix sterben...

Rám nézött, láttam rajta, hogy nem hiszi, pedig láttya, csak itt vagyok.

Mire idáig ért, készen voltam a kötözéssel. – Takaros – mustrálta szakértően, majd hamiskásan azt kérdezte:

- Doktor úr mér nem vött keztyüt a kezire?

- Azért, mert nem félek már magától, a sebe be van gyógyulva.

- A Tóth – hajja – mindég úgy cseleködött, hogy csöpővel, mög keztyüvel tötte röndbe a kezem, de a10 Pöngöt csak úgy meztelen kézzel gyúrte zsebre. Gondolom, vót ott több is.

Futó mosoly ült füstös arcán, mikor megkérdezte:

- Hát magának mi a bére?
 - Két pengőt fizet Sutka bácsi, de két nap múlva még látni akarom.
- Úgy lösz,... tessék... itt löszök... Eddig a Kertésző jártam, az 50 filléré vizsgál.
- Olyan is az... menjen Sutka bácsi ezután is oda, ha éppen akar...
 - Nem, nem... – nyújtotta szót – nem azé mondtam... Maga a mi doktorunk. Ha ennyi a bére, hát ennyi a bére... Aggyon Isten jó egészséget minnyájunknak.

Zsörtőlódik az orvos

Másnap felhívtam főnökömet, s elmondtam neki lakásomnak és környékének kirívó hibáit.

Azt az utasítást kaptam, hogy kérésemet terjesszem be írásban. Előre jelezték, nem bízhatom. A város pénzügyi helyzete nagyon zilált. Csináltatnám meg inkább magam a legszükségesebbet, hogy szembeszökő hibák még se legyenek.

Megköszöntem. Kiadós biztatás, mondtam magamban. Csináltassam meg magam. Hozassam rendbe a kutat, hogy orvos létemre jó vizet ihassak. Javítassam ki az ablakokat, tétessen új ablaktáblákat, hogy télen meg ne fagyjak. Vegyek új pumpát, ha fürödni is akarok. Ez bizony meglepetés. Nem is túl kellemes. Nem így gondoltam, igazán nem. Ha egészségvédelmet kívánnak tőlem, ha azt akarják, hogy én legyek ezen a vidéken ezen a nagyon szegény vidéken a higiéné irányítója, úttörő útmutatója, munkám támogatására nem kellett volna-e az elemi bajokat, szó nélkül kiküszöbölni?

Így nem lehet munkakedvet teremtetni, fönntartani s öregbíteni. Meg kell adni az Istennek, ami az Istené, a császárnak, ami a császáré, de a fiatal orvosnak is mindent, amire becsületes munkavégzéséhez föltétlenül szüksége van. Hogy éghessen a munka tüze, hogy az eredmény ne maradjon el:

Mindjárt a megindulásnál, nevetséges apróságok teljesítésének elodázásával kedvét szegni?

Vagy komoly tétel-e egy törvényhatóság pénzügyi életében 400-500 pengő? Csak csöppek, csak garasok kellene ahhoz, hogy a járandóság, a természetbeni lakás elfogadható legyen. Illetménye ez az orvosnak, az illetményt folyósítani kell, kérés nélkül, olyankor is, mikor az a tisztviselő nagyon könnyen pótolható másikkal. Miért nem tartják be? Ez a kötelességteljesítés a munkaadó részéről?

Mi lenne, ha e téren nekem is ez lenne a zsinórmértékem?

Kettőnk közül kinek kellene jó példával elől járnia? A fejnek, vagy a gépezet kicsi darabkájának? A vén kormányzó szervnek, vagy a szürke közkatonának? Ha egyszer főnök lennék, én bizony törődnék orvosaim szükségleteinek teljes mértékű, kielégítésével. Különben nem kívánhatnék tőlük teljes értékű munkát. Ha nem tudnám elérni, igazgassa őket az, aki azt biztosítani tudja számukra, vagy aki a bőrükre, meg a közegészségügyi munka rovására megalkuszik.

Nem szabad senkit kitenni annak, hogy jogszabály biztosította járandóságaiért könyörögnie kelljen. Kuncogni, kilincselni, megalázkodni, mert különben nem megy. Pfuj...

Engem is szépen biztatnak. S ezek után, ha kérem írásban a bajok orvoslását, az eredmény vajon mi lesz? Alighanem semmi.

És akkor, indulj neki egész lélekkel... a munkának.

Én igen. Csalódásaim keserűségét elfeledtetni talán velem a sok megsegített, meggyógyított, vagy megvigasztalt homoktúró magyar ember hálája. Talán megsegít az Isten.

Robinson ábrándozik és kapál

Napok óta nincs betegem. Nyár van. Uborkaszezon. Ilyenkor a városi rendelők is gyéren látogatottak, mert nincs kedvük az embereknek betegeskedni. Tanyán meg idejük nincsen.

Minden épkézláb, nem és korkülönbség nélkül, munkahelyén szorgoskodik. Még búgnak a gépek. Ontják a rozsbúzát. Erre ez a főtermény. A tiszta búza nem szereti a homokot. A krumplit, kukoricát is kapálgatni kell. A szőlőpermetezés, kaccsazás, karasolás sem mellőzhető. Messze van még a szüret.

Az almafákat bordói lével, mészkénlével, persze arzén hozzáadásával, szorgalmasan locsolgatják a magyarok. Az őszibarackfák tetveit sem hagyják őszi szaporodni s nem bízzák őket egészen a katicabogarakra. A jól főzött légyforgács elhededüli nótájukat s a világ legzamatosabb, talán legremekebb gyümölcssei, egészségesen és üdén kerülhetnek piacra. Sok az igazgatnivaló a dinnyeföldeken is. A lucernák még harmadik kaszálásra várnak. Szóval van dolguk a felnőtteknek, csak győzzék.

Az apraja meg ezalatt bürgét legeltet, libát őriz, gyümölcsöt szed, mindenütt, ahol csak lehet, akkor is, amikor nem látja senki.

Ég a munka. Nem lehet máskép. A homok aranyait csak most lehet összekuporgatni. Csak most lehet belőle összegyűjteni annyit, amennyi adóra, árendára, ruhára, ruhácskára, cipőre, és cipőcskére szükségeltetik.

En sem tétlenkedem. Csinosítom lakásom környékét. Belül úgy, ahogy rendben van már. Kívül azonban az udvar, meg az illetményföld nagyon randa. Csupa betegítő sivárság.

Valamikor életem koratavasán, Jókai senki-szigetét illesztettem jövőmbe, a magam munkája nyomán. Csenddel, virágfüzérékkel, buján nőtt, húsos levelekkel. Napsütés, derű, illat, harmat, békésen füstölgő kémény, friss cipó, édes szőlőgerezd, s az Isten tudja még mi minden, ami a paradicsombéli emberboldogításnak kelléke lehetett. És Noémi is. Ha nem is így becézném. És sok-sok gyerek. Rövid és hosszú hajú. Egy csapat eszterlánczó ingebingés. A küszöb előtt egy húséges komondor, s a láthatáron minden, de minden, ami szép és jó csak van a földön. Csak: ember egy se.

Milyen szép lenne, ha a verandám előtti terület s az udvar egy része tele lenne virággal, bokrokkal, fiatal fákkal? A betegellátás gondjai után köztük pihennék. Néma beszédüket felfognám, szomjúságukat vízzel oltanám, virágaikat védeném, termésüket gyűjteném, hálájukat hálával fizetném vissza.

Eh hagyjuk. Ábrándozásra nem érünk rá most.

Taracktengerben kínlódik itt minden élet. Rendesen fel kell kötni a nadrágot, ha tündérkertté akarom varázsolni. Nem nekem való munka, de ha beteg nincs, valamivel foglalkoznom kell, nehogy az ördög belém kössön.

- Ásót, kapát elő, azután gyerünk Géczi mama munkára.

Kesztyűben ugyan, de ástam. Munkatársam nem győzött nevetni rajtam.

- Ki látott még olyan? Kesztyűbe ásni?

Élete párja bajusza is meg-megmozdult. Mosolygás számba ment ez, csak nem mert egészen kirajzolódni.

- Kesztyűbe ásni? He... - mondta magában nevetve Géczi bácsi is – Uri tempó...

Pedig csak azért történt így, mert kezemet féltettem a piszoktól. Nem a hólyagoktól. Annyira még sem gyötörtem őket, hogy vízhólyagok keletkezzenek tenyereimen.

Másnap reggel fáj minden porcikám. Fázva nyúltam a fényesre csiszolódott szerszámokhoz.

- Nem bánom, csak azért is!

És folyt a munka. Hol én ástam, hol az asszony. Hol ő rázta ki a tarackot, hol meg én. Mikor egy-egy táblácskát durván átfésültünk, megrostáltuk a homokot, hogy a taracknak írmagja se maradjon benne.

Mit szólna különben Noémi, ha látná, hogy a tarack közé ágyazunk a petúniáknak, nefelejcséknek, árvácskáknak, dáliáknak, gladióluszoknak, lobéliáknak, rezedáknak, violáknak, szegfűnek, sarkantyúnak, meg egyéb kerti virágoknak.

Néhány nap alatt megszoktam a fizikai munkát, nem volt terhes a kucorgás, guggolás, hajlongás, s a földdel való szíves bánás hevében megfeledkeztem arról, hogy betegekkel is illenék foglalkoznom. Illenék, illenék, ha lehetne! Hol vegyem őket? Várok reájuk naphosszat. Igaz, furcsa öltözékben, de nem jönnek.

Hát csak előre tovább...

Szemtől szemben a tüdőbajjal

Vége az egyik napon, úgy dél körül, mikor éppen be akartunk vonulni, kivágódott a kiskapu ajtó s beesett rajta egy ember.

- Na, lesz mán beteg is, - nevetett Gécziné - csak köszönet nem lesz bene. Hogy pofátlankodik ide részegen.

- Csendesebben – csitítottam – ilyen beszéd nem való ide – s lépkedtem a kapu felé.

Szép szál legényember feküdt ott. Olyan 20-25 év körüli. Haja csapzott, arca izzadságos és a homoktól szürkés-feketésen foltos. Nagy fekete szemgolyói, kiszikkadt üregeiből, szenvedést tüzeltek felém.

Mikor megszólalt, s vizet kért, nyelvét egy pillanatra nagyon pirosnak láttam s ugyanakkor azt is észrevettem, hogy az ajakzugtól az áll alá, a bőrön görbésen, kanyargósan haladó sötétvörös vonalak, vérrel rajzolódta meg.

- Szegény, szegény – szomorodtam el.

- A Csáky gyerek ez doktor úr, Csáki Lajos.

- Segítsék be a rendelőbe. Ne beszéltesék. Adjanak neki vizet.

Lihegő légzése, lázban égő szemei, soványsága és a vér, a beteg kihallgatása nélkül is elmondtak mindent: tüdővérzés...

És ez a szegény legény, perzselő homoki hőségben, mikor a nap delel, mikor a dolgozó emberek kis időre már hűsölnek, ez a szegény zötyörgő tüdővel, magas lázzal, kínlódó szívvel, ki tudja, hány kilométer távolságról jön az orvoshoz... Gyalog... jön... jön...

Gécziné azt mondja, hogy kb. 5 kilométernyire laknak.

Ez az öt kilométer kínban, szenvedésben, semmivel sem maradhat el a Szaharában tévelygők, vergődők gyötrődése mögött, ha a tüdő vérzik.

Meghőmérőztem, óvatosan meghallgattam, kalciumot adtam neki, elláttam recepttel és tanáccsal, fölsegítettem a kocsira, megigazítottam a feje alját s haza vittem Isten nevében a fuvarosommal, ha már a nagy munka miatt, az ő lovaik nem értek rá.

Szomorúan mentem a szobámba.

Délután nem volt kedvem dolgozni. Estefelé kerültem csak megint Gécziné szemei elé.

- Mi baja van a Csáky gyerekeknek doktor úr? –

- Nem volt régszeg. Tüdővérzése volt.

- És a doktor urat mi bántja?

- Engem? Az hogy nem fog meggyógyulni, meg fog halni Csáky Lajos.

- Annyi baj legyen, doktor úr. Marad még ott elég gyerek, aki osztozkodik a tíz hold bérföldön, ha az öreg Csáky leteszi a pipát. Én elsőbb csakugyan azt hittem, hogy részeg, mert az erre való emberek némeike úgy be tud rúgni, hogy az irigy se tanál hibát benne.

- Na, menjen, menjen, készítse a vacsorát – vettem felé ingerülten... mert idegesített a szavaiból kiáradó közönyösség és anyagiasság.

Látott a rendelőmben ez a nőszemély egy 20-25 év körüli fiatalembert. Olyan rendűt mint ő maga, amint halódott, vergődött. Látta a tüdejéből felhörgött piros, habos vért. Hallotta sóhajtásszerűen feltörni a gyógyulás vágyát.

Hogy remegett az a lehelet hang, mikor azt mondta:

- Elvállalná-e, hogy meggyógyít engem? Van 70 pengő spórolt pénzem. Napszámából. Itt van a kabátom zsebében. Mind magának adom gyógyítson meg érte. Tegnap még kívét hánytam, asztagot raktam az apámmal. Egyszer csak kibuggyant sósan a szám szélére. Onnan a búzakévére. Azóta nem bírok dolgozni. Így nem kellek otthon. Gyógyítson meg, az Isten áldja meg.

Ajkai reszketni kezdtek, majd elgörbültek, és nem mert rám nézni, mikor szempilláira reá csapódott a harmat.

- Gyógyítson meg, eseng a hangja – Hallom még most is...

És ez a néember, aki mindezt hallotta, látta, szemrebbenés nélkül kivágja:

- Nem szerencsétlenség, ha meghal, több marad a többinek.

Oh, irgalom Atyja! Honnan vették az emberek ezt a mérhetetlen anyagiasságot, mely beszédükből lépten-nyomon kiárad?

- Több marad a többinek...

Hát az élete ennek a fiatalembernek, aki ha egészséges lenne, termelne, dolgozna, alkotna, katona lenne, apa lenne, jó fiú lenne, hát az élete ennek nem ér egy fabatkát se, nem ér annyit se az ő világukban, mint egyetlen barázda föld, mint az a negyed, ötöd, vagy tizenketted, mely életben maradása esetén, valamikor apja halála után reá esnék? Ha kiterítik, ennek a hányadnak tört részével, ötödével, vagy tizenkettedével, kapna csak többet egy-egy testvére. És ez itt értékesebb a testvér életénél?

Igen? Talán hozzátartozói is így gondolják? Azért nem érdemelt már kocsit sem, mikor az orvoshoz ment? Hisz úgyis vége! Hagyták, hogy menjen, bukják bele arccal a forró homokba s dögöljön meg az útszélén kivert kutya módra, ha már dolgozni sem képes?

Igaz lenne ez az állatiasság? Pirulok, ha a magyarság nemességét, jóságát, emberségességét így megcsúfolva látom itt. Ilyen világ van erre? El kell hinnem, ha ketten is állítják.

A beteg azt mondja:

- Így betegen nem kellek otthon.

Az egészséges meg azt:

- Több marad a többinek.

Kérem megint, honnan ez a szörnyű vonás? Enyhébben: honnan az a pogány tulajdonság keresztény emberek között?

Honnan?

Onnan, hogy ezek pogányok. Meg vannak keresztelve, de azért pogányok.

Pogányok, mert maga a keresztvíz, a szeretet érintése nélkül, senkit sem tett még a szeretet szolgájává, vagy szolgálóleányává.

Saulusból sem lett volna Paulus, ha nem nyit reá ajtót a Szeretet. A művelt pogány a Szeretet érintésére fordult meg és görnyedt le megittasulva a megváltás fájának tövéhez. – Így lett: Paulus...

Az én megkeresztelt magyarjaim pogányok még, mert ezeket alig-alig látogatja az Úr... szolgája – hogy szelíden szeretetre simogassa őket...

Csoda-e akkor, ha sok esetben iskolázatlansággal is terhelt, nem tudnak szabadulni az anyagiasságtól és kell nekik a föld, egy darabka kenyéradó föld: A testvér élete árán is...

Kielégítetlen föld utáni éhség... Orvosolni, gyógyítani kell!

Kell, kell, mert emiatt is meg lehet halni nemcsak - egy - Csáky Lajosnak.

- Készen van a vacsora doktor úr.

- Köszönöm, kiviheti. Ma nem vacsorázom.

Csákyék Métélyes felé laktak. Azért hívták ezt a területet így, mert legelőin a birkák májmétellyel fertőződtek.

Másnap reggel, kerékpáron elindultam hozzájuk.

A városi akácerdő mellett, az úton, fácánok kapargáltak. Külön a kakasok, külön a tyúkok. Szelíd mind a két nem. Nem rebbennek föl, mikor közeledem feléjük.

Van eszük. Tudják, hogy tilalmi idő van s ha nem lenne, nem látnak puskát nálam. Nem félnek, pedig azt a fényes ábrázatú kakast szívesen hazavinném. Igen, a nagy egyedülletben elfogja az embert a vadászszenvedély, ha vadat lát. Jó apám nagy vadász volt.

Meg-megpepszdül az én vérem is. Ha a betegek békén hagynak, milyen jó is lenne egyet-kettőt fordulni az erdő körül, vagy bandukolva az erdőben meglőni egy sánta nyulat. Pihenést is jelentene. Kikapcsolódást abból a világból, melyben a betegek és a beteg-panaszok járnak. A beteg-panaszok:

- Nagyon fáj doktor úr, nagyon fáj a fogam; - nagyon fáj doktor úr, nagyon fáj, a szívem; - nem tudom doktor úr mi bajom, de valami nincs rendben, vizsgáljon meg alaposan, tetőtől-talpig, mert ezt én nem bírom tovább, vagy ha nem ért hozzá, utajjon be a Klinikára.

Vagy:

- Doktor úr kérem, tönkre megyek, nagyon szeretem a bort, a feleségem meg nem állhatja, hogy mindig, de rendszeresen iszogatok. Tegyen meg mindent, szoktassa le a feleségem a hiába való kuncogásról.

Vagy: Doktor úr kérem, jöjjön ki azonnal hozzánk. Nagyon messze lakunk, nagyon beteg a mamám, de nem tud begyünni, mert a lovak nem érnek rá. De nagyon beteg, de azonnal kellene. Gyűjjön ki, ahogy tud. De most pénzünk sincsen.

Vagy:

- De doktor úr, az az orvosság igazán nem használ semmit. Azóta sokkal betegebb a testvérem. Tán nem is tanáta el a baját? ... Az ángyom azt mongya, hogy neki, mikor ilyen betegség kínozza, a Valéria téri patikáros Borotvás pasztillát adott. Írjon maga is aztat.

Ritkán, egy derű is belibben a rendelőnkbe:

- Meggyógyult a fiam, meggyógyult apukám, könnyen töltötte az éccakát az uram. Ágya meg az Úristen magát.

Ilyen munka! Nem fizikai. Több annál is. S ilyen munka után jó lenne, ha barangolás közben, megakadna nadrágszárunk egy tüskés ágban, ami nagyot zörrenne. A zajra fácán vágódnék fel, nyílegyenesen, toronymagasra, s utána durranna a fegyver, ha eredménytelenül is. Nem baj. Az agy kiszellőződnék s az új bánatokat türelmesebben venné fel.

Elődöm be is akart jutni az itteni vadásztársaságba. Megmozgatott minden protekciót, de csak a kártya partiig jutott el, meg esztendőnként egy nyulat ajándékoztak neki a megsörétezett, vagy megsörétezendő hajtók, kedvezményes gyógyításáért.

Én nem is próbálkozom vele. Nem kunyerálok ezeknek a különösen finom uraknak. Lőjék helyettem a fácánokat a vadorzók.

Holdvilágos éjszaka, a felgallyazott madár jó cél. A tompa pukkanást elnyeli az erdő, a fácánt meg a zsák nyeli el, s mire Gyula bácsi kockára tenné zaklatott életét, a vadászok már Kistelek felé járnak.

Az erdő sarkánál egy kislánytól megkérdeztem, merre laknak Csákyék. – Az erdő felső sarkáig mennyen igényösen. Ott forduljon fölfelé, a második dülönél forduljon lefele, aztán megint fölfele s kiszélesítve meglesi a tanyát.

Na, nesze neked. Fölfele, lefele, forduljon föl, forduljon le, a végén odaér. Csodálatos, oda is értem, szerencsésen.

A kút körül Csáky mama csirkét kopasztott. Körülötte ólálkodott, pulijuk, macskájuk, meg a baromfiudvar töredéke.

Mikor váratlanul, reá köszöntem, megfordult s a táskámra, majd onnan reám nézett. Láttam rajta, hogy nem volt elkészülve látogatásomra.

- Tán csak nem az orvos úr? – fakadt ki a száján a kérdés.

- Tán bizony én lennék, Csákyné. Eljöttem megnézni a fiát.

Kötőjében megtörülgette kezeit és felém nyújtotta.

- Isten hozta nálunk. Ilyen fiatal orvos. Még bajusza sincs.
- Nincs ám, Csákyiné – mosolyogtam – mert leszedi a borotva.
- A borotva?
- Az.

- Hát a Lajosból ugyan mit néz ki? – komolyodott el. Ugyan bízhatunk-e hozzá? Van-e még hajja – élet?

Bús volt az arca, s egyik keze a másik kéz hüvelykujját tördelte.

- Nagyon beteg a maga fia lelke. Élet? Nem akarom szomorítani, de nem hiszem, hogy sokáig bírja.

- Mégis doktor úr, meddig viheti?

- Azt én édesem, meg nem mondom. Lehet, hogy csak pár napig. Elélhet hónapokig is. S ha a jó Isten úgy akarja, még meg is gyógyulhat.

Hitetlenkedve nézett rám:

- Meg is gyógyulhat? Istenem, de jó is lenne. – Lesütötte megint szemeit és idegesen beleharapott az ajkába.

- Ez a betegség kiszámíthatatlan – mondtam meggyőzően – elmeséltem neki katona időmből a losonczi barakkórház egy örvendetes gyógyulási esetét.

Az egyik kórteremben csonttá, bőrre lesóványodva feküdt egy máramarosi román fiú. A főorvos betanácsolta már abba a kórterembe, ahol a menthetetlenek szenvedtek, a halálért. Nem sokan laktak itt, akik eljutottak, azok igazán a sír szélén állottak. Feküdtek, köhögtek, köpködtek, évődtek a legyekkel, sóhajtoztak, hazakíváncsoztak, visszavágytak egészségesen az életbe, családjukhoz, feleségükhöz, szüleikhez, míg a Teremtő örök nyugalommal nem jutalmazta őket, testi és lelki szenvedésükért.

Ez a szegény fiú is, sírt, mint a záporosó, mikor ágyastól ide helyezték. Tudta mi várhat rá. De nem akart meghalni és bízott felépülésében, mintahogyan a gümőkórosok, mindegyike hisz ebben a legutolsó percig.

Talán hitének köszönte, hogy nem jutott a többiek sorsára.

Állapota jobbrafordulását valószínűleg annak köszönhette, hogy a tiszt konyhán volt egy barátja, aki nagyon sajnálta a Pétert s szinte minden nap csent neki egy üveg pezsgőt. A pezsgő hatására a kis csenevész román gyerek, lassan telődni kezdett. Egy idő múlva ki-ki mászott, majd kicsoszogott, a barakk oldalához s nagy fehér fogai boldogan villantak meg, mikor vigasztaltuk, bátorítottuk, biztatgattuk Flóra Sanyi barátommal: - Meggyógyulsz Petru. Ember lesz belőled. Haza mégy a mamicához.

Igaz lett, haza is ment Péter az édesanyjához, hogy ő ápolja. Az édesanyák tudják legjobban ápolni a beteg gyermekeiket.

- Az édesanyák tudják legjobban ápolni a gyermeküket – ismételte utánam meghatva, ez az időses, széle – hossza egy asszony, majd hozzám hajolva, karomat megérintve folytatta:

- Kezelje ki az én Lajosom. Megadóznak érte. Régóta küdözzük apjával. Eriggy nézesd meg magad rögnnyön is. Mer bajod van. Szemlátomást veszel. Híjába rimánkottunk. Nem, csak nem. Sok a dolog, nem hagyhattya az apját. Az öreg. Nem munkára való. Az öccse meg nevetlen még. Neki kell helytáni. Mindig csak ül, mindég csak ül. Ment, mint a jó ígás ló. Mentü jobban veszett, antu jobban törekedett. Tegnap oszt elment. Nem is tuttuk. Csak mikor a kocsi hazahozta, akkor hütünk el az apjával. Azuta kint van a kazal mellett. Ott vackótatott meg magának.

Éreztem, hogy igazat mond ez az asszony. Nem volt a szemeiben se rosszság, se hamisság, se huncutság. Szavai természetes keresetlenséggel következtek egymás után, s volt bennük sok minden, amit csak a szív ecsetjével lehetne megfesteni.

Nem beszélt igazat az én cselédem. Csak a szája járt. El-elkőricál az asszonyi száj, mint a kotlós. Es szórja, szórja csibéit rőffel-véggel szerte szét, míg erejében, valahogy okkal-móddal meg nem töri egy másik fehérszép, aki nálánál jobban kelepel.

Nincs itt sok gyerek és a sokarcú elhagyatottság árnyai is elég távol vannak ettől a különben szegényes magyar tanyától.

A tanya végénél egy öregember.

- Apja, gyűjjék csak kend ide. A doktor úr van itt. Szólt felé jó hangosan a felesége.

Az öreg, még jó messze tőlem, figyelőre emelte fejét, majd levette kalapját s galambbősz fejével, rózsapiros arcával, 70 esztendővel a vállán közeledett felénk.

Láttára hangtalan kattanással felpattant emlékeim tárházának ajtaja s emlékezetem látóhártyájára a lengyelországi Cholm városka képe vetődött.

A háború fergetegében, békés vasárnap délután, a továbbképző tanfolyam négy önkéntes tizedese, Krisztiáni Lajos, Gadács Laci, Székely Laci meg magam, kirándultunk a környékre terepet tanulmányozni.

Szegény szorgalmas, borotva eszű Lajos komám, talán itt látott életében utoljára magyar embereket.

Dehogyan álmodtuk, hogy errefelé rajtunk kívül más is akadna, aki hozzánk tartozik, s ezért nem is ügyintettünk volna a ménkü nagy vörös téglákból épült kaszárnya végénél kucorgó két öreg hadfira, ha azok történetesen nem esznek, s ha történetesen nem szalonnát esznek.

Lajos bajuszkája alól szaladt ki huncutkásan az észrevétel:

- Figyelitek a tatát, milyen szentesi módra szeli a szalonnát? Meg is hempergeti akkurátusan, valóságos piros paprikában. Nézzétek!

A paprika láttán összefutott a nyálunk. Cseléd konyhán knédli járta, valamilyen szósszal. Paprikásban ezer esztendeje nem volt részünk. – Az anyyukat! – Riadt föl nagy csudálkozó szemeivel Gajdács Laci. – Csupa magyarok ezek! Amott a piros pipa is a tuskón. Csakugyan! És mellette domborodott a fekete dohányzacskó. Bizonyosan az anyyuk strinfliszárából.

Egy szó, mint száz, nagyon megörültünk egymásnak. A harcsabajuszok, meg a szúrós szemöldökök hangos pipaszó mellett olyan melegen néztek ránk, mintha sokat ígérő kráglizásohoz telepedtünk volna le a megrepedezett tuskó köré.

E hatvan év körüli harcosok egyike elevenedett meg előttem, mikor Csáky bácsit megpillantottam.

- Köszönöm orvos úr, hogy hazaküldte az én Lajos fiamat. Megszógalom én még a maga szívességét. Nem hagyom annyiba. A fuvar is kifizetem, csak aztat mongya meg, mennyi. Mán adom is.

- Majd máskor Csáky bácsi. Most nézzük meg a Lajost.

Menetben, pár pillanatra bekukkintottam a házukba.

Tutajház. Fából és sárból épült. Rozoga tákolmány. Két szoba, konyhás.

Nyáron nem jelent veszedelmet, mert nem lakják. Künn alusznak és dolgoznak a szabad ég alatt. De az esős, csatakos ősz, a szeles hideg tél, meg a lucskos tavasz, tereli őket a védett helyekre, azoknak is a legkisebb, szellőzetlenség és pipafüsttel felvert odújába.

- Hol töltik a telet Csákyné?

- Nappalra, nagyobbára a konyhában. Éccakára, ki erre, ki arra. Ebbe a redves lukba is, - mutatott egyik szobára. – Ojjan méreg drága a tüzelő, mint a patika, muszáj összebb húzódni.

- Át szoktak-e nedvesedni ezek a falak?

- Csöpügnek azok tekintetes uram, télen át. Nem embernek való hajlék biz ez.

- Hát akkor miért nem építenek másikat? Ebben maguk is megbetegszenek, mint az a szegény gyerek!

- El van az ölég rég tervezve, csak nincs az a piz. Ha árulunk valamiből valamit, gyugdossuk hun ide, hun oda. Mire együtt lenne a téglá, cserép, faanyag, meg a vályog ára, okvetlen beüt valami. Vagy kár, vagy adó, vagy jófene tunná legjobban, micsoda? Még észbe se kapunk, vót, nincs.

A szalmakazalhoz értünk.

A tegnapi vérvesztéstől sápad volt a beteg. Megsimogattam, s biztatóan mondogattam neki, hogy meggyógyul... Hit és mosolygott szelíden, szégyenlősen.

A 22 éves tanyai legénynek, aki a város fertőjétől messze esik, ha jóra való szülei vannak, nem volt még alkalma csúnyát, vagy rosszat cselekedni. Nem is igen hallott ilyesmiről. Ha egészséges, tiszta. Ha beteg sokkal inkább.

Eddig nőtt, engedelmeskedett, s dolgozott. Otthon és az iskolában. Mikor az iskolából kikerült, megint dolgozott, úgy, ahogy tanulta, inkább úgy ahogyan parancsolták neki. Többkevesebb hozzáértéssel, ki nem kristályosodott céllal s eredménytelen eredménnyel. Ám azért álmódott az ő fiatalsága is. Csinosabb hajlékról. Valamennyi örökföldről, melyen élete hűséges párjával, meg a gyerekekkel, szépen elvergődnek majd.

Mire a falevelek lehullnak, meg is kapja jussát. Két méter hosszú, másfél széles. Jó erdő alatti szőke homok. Harminc évig birtokolhatja zavartalanul, mert aztán, ha nagy lesz a versengés, kitelepítik belőle.

Újra a gümőkör!

Hány fiatal élet hajlik el benne! Akkor buknak a sírba, mikor legszívesebben élnének.

Gümőkör!! – Nem törődik vele?!

Minden, de minden meg van az ellene folytatandó irtó hadjáratához, csak józan meglátás hiányzik. Csak a segíteni akarás nyújtózkodik el tunyán, tunyán. Építettek ugyan helyelközzel kórházakat és szanatóriumokat. De még sok kellene... ! Életlehetőségek tömege és egészséges családi házak özöne. És világosság! Világosság, lakásnak és embernek egyaránt...

Ha csak a választások örök harcaiban haszontalanul elherdált pénzértékeknek csak a töredékét fordították volna emberemlékezet óta az időszerű egészségügyi problémák gyökeres megoldására, akkor ma már minden vacak viskó helyén márványkőből épült palota lenne.

Igen a gümőkör kérdés megoldása felé évtizedek óta vajmi kevés történt. Az illetékesek beszélnek, járnak, kelnek, az áldozatok pedig tömegesen hullnak a gödörbe.

Meggyógyulsz Lajosom!

A malária gyógyítása

Hazafelé az erdő sarkánál észrevettem, hogy a hátsó gumim leeresztett. Amíg megnéztem, s fölpumpáltam, közelembé ballagott egy kis kíváncsi villogó szemű bürge-pásztor, aki az erdő szélén legeltetett.

- Mért nem csapod be őket az erdőbe kis komám? – ingerkedtem vele.
- Nem lehet bátyja, mert megfogi a Topolay.

Így hívták a zord tekintetű egyetlen csengelei erdőört.

- Aztán mért fogja meg a Topolay?
- Azér, mert nem szabad leráogatni az új sarjakat, mer akkor fölírja a gazdáját.
- Aztán mi lesz ha fölírja?
- Becsukik, hajja, becsukik.

Ahogy beszélt, fejével is igyekezett bizonygatni az áristom komolyságát. Az erre való gyerek még fél tőle. A felnőttek nem veszik komolyan. Ha valakit bűncselekményért vagy vétségért elítélnek, azt azzal intézik el:

Berukkolt. Bevonult a száraz gőzbe. Ott van, ahol dógozni se köll, mégis étetik az emberfiát. Inkább a csendőr kísérje az embert, mint a pap.

Az én kis barátom, nem egészen így vélekszik még. Szemfüles kislegény. Mind közelebb furakodott a kerékpárhoz, megnézegette minden porcikáját s csöppet se látszott rajta, hogy félne tőlem. Pedig a gyerekek messziről megérik a doktor szagot... s néha menekülésszerűen igyekeznek biztosítani irhájukat.

Faggattam hát:

- Hogy hívnak Téged kis komám?
- Engem-e? Hogy, hogy hínak?
- Téged, téged. Na, én, nem akarlak fölírni, - biztosítottam -, birgéd kívül van az erdőn. Na, mi a neved?
- Szekeres Pista. Annak hínak.
- Aztán jársz-e iskolába Pista?
- Jártam a Tirőcsöhö, de ott most ki van mállva az iskola! Hát maga kiféle? Függesztette rám okos szemeit. – Én Pista – feleltem nevetve – én vagyok a krampusz.
- Asse igaz – felelte nevetve – a krampusznak farka van, meg szarva, meg aztán nyáron nincs is.
- Csak télen ugye?
- Csak ám!
- Akkor a Mikulás vagyok én.
- Hogyisne, a Mikulás is csak télen gyün, amikor hó van, meg annak szakálla van. Az cukrot is szok hozni...
- Cukrom, az nekem is van...
- Hallássam, ha van – villantak meg okos szemei.

Kezébe nyomtam egy zacskó selyemcukrot s tovább évődtem vele.

- Hát, ha én sem Mikulás, sem Krampusz nem vagyok, akkor mit gondolsz, mi vagyok?
 - Maga? Mosolygott – gyerekes bájjal s értelmes tekintete a táskámon szaladozott:
 - Maga? Ismételte és nyelt egyet, kettőt hozzá. – Magának – hajja – ép olyan a táskája, mint a doktoré. Tán maga is az? Én annak nézem...
- Eltaláltad Pista igazán az vagyok.

Azt hittem, hogy kijelentésemre menten vége szakad a barátságunknak, de Pista nem retirált, pedig most már tudhatta, hogy veszedelmes emberrel áll szemben. És nem, hanem faggatott tovább:

- Na, montam ugye, hogy maga doktor... ótótúje van-e magának?
- Van hallod.
- Megmutatná-e?
- Meg, ha nagyon látni akarod.
- Hát kis kapája van-e?
- Gereblyém is van, de csak otthon.
- Olyan kapa az tuggya, nem olyan igazi, csak amikkel a szemeket gyógyítik.

Komázásunk fonalát egy váratlan köszönés szakította félbe. Hátunk felől odaért valaki.....

- Aggyon Isten.
- Aggyon Isten.
- Hát beszélgetnek, beszélgetnek?
- Idenézzék-e... vágott közbe Pista, diadallal szorongatva a zacskót.
- A doktor bácsitu kaptam.
- Legalább megköszönted-e?
- Köszönöm szépen.
- Szívesen kicsim. Ügyes gyerek vagy.

Ezzel a Pista hátrafelé sántikálva meglépett, az Apja pedig úgy állt meg mellettem, mint..., aki mondani akar valamit....

Torokköszörülés után ki is rukkolt vele:

- Olyan beteg féle van nálunk. Ha már erre van megnézné-e?
- Megnézhetem, de a beteget nem az erdő sarkánál kell jelteni az orvosnak, hanem a lakásán és nem délben, hanem délelőtt 10 óráig. Ez a rendje.
- Nem tudtam doktor úr, de hát nem is olyan beteg az. Enni eszik, inni is iszik. Amíg valaki enni meg inni bír, az nagy beteg nem lehet. Igaz-e?
- Hát, ahogy vesszük Szekeres. De mondja csak tovább. Közben ballagtunk a ház felé.
A nagyobbik gyerekömet, a Mihályt vagy két hét óta fogdossa a gyutovány.
- Mi fogdossa?
- A gyutovány, - hangsúlyozta – a hideg gyutovány.
- Hát ez meg már micsoda csuda? Ha gyutovány, akkor miért hideg, miért nem meleg?
- Ez pedig doktor úr hideg gyutovány, én más nevit nem tudom. Két éve ez gyötört engem is. Legelsőbbet a szentgyörgyi vásáron kapott el igazából. Hun kiment, hun meg megint belém ette a fene.

Hagytam beszélni, mert igazán kíváncsi voltam, hol lyukadunk ki.

- Ahogy mondtam – folyt belőle szívesen a szó – szentgyörgy napra virradóra mögen nagyon rátötte... De akárhogy is vótam, a vásárra csak mönni köllött. Elmúlt a vásár, úgy láccott, hogy a baj is elmúlik... Csak láccott, mer a java csak aztán gyütt... Néha a legnagyobb melegbe is csúfoskodni köllött a kacabájba, annyira rázott a hideg... Aj, de kutyául vótam haj...!

Az eddigi előadottakból tudtam már, mi is a gyutovány hideg, de mondja tovább az én Szekeresem, ha már komolyan bele fogott. Beszért is, kicsit a pityókosak bőbeszédűségével.

- Szenvedett – hajja – nem egyvontába, hanem hun egy, hun kettő, majd meg ráfordította, oszt csak a harmadik napon, de akkor aztán jaj vót neked Szekeres... El is fogytam, akár a hódvilág, mert kínozott, egész a Szentmihályi vásárig... Akkor hagyott el..., de akkor se magátu...

El se hiszi, hogy hogy..., ha lesorolom....

Nagy vásár szokott lönni szentmihálykor... Jóska sógor is elgyütt erre hozzánk a halasi fődrü, valami csikófélét nézni... Az aszonta apámnak, hogy itassanak velem annyi kadart,

amennyitű elalszik... Hogy neköm a kudar nem köllött, erővel dütötték belém addig, hogy végtére részögon kerültem a kocsiderékba. Azonközbe persze ük se szomjaztak...

Nassokára a sok lé csak kigyütt belülem, ott ahun bemönt, de hála légyen a sógornak vele együtt kigyütt belüllem a gyutovány is... Ez így igaz – hajja – ahogy itt meghallgatta, - fejezte be nevetve mondókáját – Ebbe a bajba került most a Mihály is...

Közben beértünk... A beteg, a ház előtt üldögélt. Olyan volt az istenadta, mint az őszi légy. Sápadt, meghervadt. Nyugtalan szemekkel, kiálló csontokkal, vérszegény ajakakkal és jól tapintható léppel... Étvágygal se dicsekedhetett, mert a krumplileves ott szégyenkezett az asztalon, azt hiszem érintetlenül, s a piros bélű, barnamagú görögdinnyét is, a legyek fogyasztották.

Vizsgálat után, a kis ártatlannak fejére tettem a kezem s megvigasztaltam, hogy pár nap múlva jobban fogja magát érezni, persze, ha rendesen beszedi az orvosságot.

- Ostyában vedd be Mihályom,- oktattam a nagy szemű rám csudálkozót – és szét ne rágd, mert ez az orvosság éppen olyan keserű, mint amilyen néha az élet...

Közben apja besietett a konyhába s mire mondókámat befejeztem, egy pohár borral jött ki onnan.

- Doktor úr, kadart ekkorkányit – mutatott ujjával a pohárra – megihat-e a Mihály?

- Gyereknek nem való a bor. Szekeres – amit neki szánt, inkább adja el, s az árán vegyen gyümölcsfát. Többre megy vele, mintha azt is maga issza meg, mert a bor orvosság is, de méreg is...

Távozásomkor láttam, hogy egyszerű kis lakóházuktól alig hajításnyira, egy darabka nádas zöldell. A nagy természet..., a pompás gyümölcsöt termő, nyáron örökké csapadék után áhítozó sívó homok tőszomszédságába, rókarejtő, zsombékos, az év minden szakában vizes területet ültetett... Piócafészek? Szúnyogfészek? Igen... Maláriáfészek? Valószínű... Vagy csak a szél sodort erre néhány fertőzőképes anopheleszt, valahonnan délről Albánia felől?

Nincs minden kérdésre határozott felelet.

Ám, ha a malária kérdez, válaszolunk neki gyógyszerrel s Mihály arca lassan, lassan visszanyeri egészséges színét.

Egy hét múlva jelentette is az apja, hogy fiának az égadta világon semmi, de semmi néven nevezendő baja nincsen.

Dadogott, ringó volt a járása és erővel kezét akart csókolni.

- Be van kend csúnyán csodálkozva Szekeres. Gyümölcsfákat aligha veszünk, ha a bort mind maga issza meg.

Bambán nevetett.

Kitessékeltem.

Közelebb hozzájuk

Augusztus 10.-e van. Több, mint három hónap óta vagyok homok népének menedéke, ha betegségről van szó.

Nem kell már csalogatni őket. Balogék, Törökék, Béresék, Virágék, Turiék, Csókásiék, Bitóék meg a többiek, hívó nélkül is jönnek ügyükkel, bajukkal, betegségükkel.

Minap volt nálam Csókásiék Ferikéje is. Úgy nézett rám, az a nyolc éves kis tuskó, ahogy az inaszakadt nézhetett az Urra, mikor az így szolt hozzá:

Kelj fel, vedd az ágyadat és járj.

Ferike is gyógyítást jött megköszönni.

Szőke buksi fejceskéjét megsimogattam, kezébe nyomtam egy kiürült gyógyszeres skatulyát.

Ekkora koromban, ennél hitványabbért is mennyit kellett kuncognom, a sarki trafikosnak, vagy fűszeresnek, míg megajándékozott vele. Micsoda skatulya ez azokhoz képest!

- Ez igen! Ez skatulya! Igaz-e Ferikém?

- Ez doktor bácsi nagyon jó lesz, nagyon szép kátyula.

- Házinyulakat ugyan nem lehet tartani benne, de tollhegyeknek jó lesz ugye?

- Jó ám, úgy sincsen tolltartóm.

- Mert hamarosan megint iskolába megy Ferikém. Megnyugodott mellhártyagyulladásod, nem köhögysz, beírathatnak. De kihöz is? Mond csak?

Melyiket szereted jobban?

- Én-e?

- Te hát!

- Én az Egerszegi kisasszonyho akarok járni.

- Ahhoz, aki túl a Dunán hegyes-völgyes-dombos vidékéről eljött, hogy itt a homokdombos-lankás tájon oltogassa szépen szóló tudományát, szemiteken, füleiteken, palatábláitokon át, a ti nagy koconbóc fejceskéitekbe? Ahhoz?

Bólogatott és nézett. Bárányabb szemű gyereket alig hiszem, hogy valaha is láttam.

A többi beteget sem engedtem el szó nélkül...

Ha bajával kapcsolatos mondanivalójából kifogyott, másra tereltem a szót.

Egyiktől azt érdeklődtem meg, jó-e az ivóvizük, a másikat a talaj előkészítés mikéntjéről faggattam, a harmadikkal a permetezés fontosságáról győzettem meg magamat, a negyediktől a sertések oltása felől tudakolóztam s jót nevettem, mikor ó nem egyszer azt a felvilágosítást kaptam, hogy a disznókat beoltani jó, de oltatni, különösen pedig állatorvossal, Isten ellen való véték.

Jártamban, keltemben nem szégyelltem be-bemenni hajlékaikba. Az volt az ürügy, hol lakik ez, vagy az? Merre vezet hozzájuk a legrövidebb út?

Közben láthattam szegényes házaikat, házacskáikat, viskóikat, azok kül és belvilágát, gyerekestül, kutyástul, macskástul, bolhástul.

Hej, de jó esett számolgatni a kis bugyis, nyútt dókás, meg póre apróságokat is. Öt, hat, tíz, Gyenge Gyuriéknál tizenkettő, Dücskiéknél szint azonképpen. Hej ha többet gondolhatnánk velük ezután!?

Megismerkedésükhöz, világukhoz, lassan, lassan így közeledtem. Gyönyörűségem tellett benne, ha itt-ott, az avult deszkafalakon rést üthettem, melyen át én be, ők pedig az új világ felé: kinézhettek.

Jöttem, mentem és sokan jöttek már naponkint hozzám is és én mégis, mégis egyedül voltam. Egyedül valaki miatt... Sokszor gondoltam reá, de ha őt magam elé testesítettem, egyedülvalóságom még kirívóbb lett.

Legutóbb két hónappal ezelőtt, akkor találkoztam vele, mikor a Tisza parton nélküle vitáztam, beszélgettem s... Vele... Akkor, ha jól emlékszem, szakítottunk is. Összevesztünk. De én nem haragudtam meg. Nem... Nem! Csak dohogtam, dörögtem, morogtam, mert nem akart velem jönni.

Régen volt, talán igaz, se volt. Nem is jelenthettem neki semmit. Én adtam csak oda mindenem...

Pásztortűz mellett

Rajkon ide néhány kéve rőzsét Gécziné. A nyugágyat is hozza tányér kenyér is legen a hokedlin. Még maga a kihurcolkodik, én addig nyársat csinálok. Gyerünk, gyerünk.

- Csak nem így akar vacsorázni a doktor úr?
- De éppen így!
- Megsüti a kukoricát is?
- Meg ám, még pedig rendesen.
- Hamarabb lesz abbu kéménysöprű, mint kukorica.
- Azt csak bizza rám.

Igaz, régen volt már, amikor én kukoricát sütöttem. De az bizony, hogy akkor nagyon tudtam. Tudom, hogy titka van annak, mint általában mindennek, de ismeri azt szívhez szóló kukoricát tud sütni.

Sok parázs. Lassú állandó és egyenletes forgatás az izzó parázs fölött. Egyszer csak beszélgetni kezd pirulás közben a kukorica:

Zs... zs... zszs... zszs... Ezt ismételteti unós untalan, miközben apró gyöngyöcskék kergetőznek a szemek felületein. Minél inkább közeledik a megsülés annál kevesebb. Illata pedig annál kellemesebb. Végén belecsavarják a bőrébe, bekötik szépen, meglanyhulva fogyasztásra alkalma.

Mikor Bézinének ezt elsoroltam, csudálkozva kérdezte:

- Hát ezt ugyan hun leste el a doktor úr?
- Nem mondtam neki, hogy jó Apám tanított rá.
- Így kis fiam, ne tartsd a láng fölé, csak a szín parázs járja arányosan. A láng megkapja, megpörköli, de a közepe tejes marad. Így kis fiam, most hamar bele a susorkába. Kötözd be, megládd sokkal édesebb lesz.

Lobogott már a láng, izzott a parázs, s hazaröpült a lelkem mellett jobb kezem olyan hévvel forgattam a túskefeszott akácfa vesszőt, végén a csemegével, mintha munkáját az az áldott most már ősz ember irányította volna, akit úgy hívok Édes Apám.

De jó is lenne.

A tüzecke innenső fele arcégetően parázslott, a túlsó az egész világnak fittyet hányva lobogott, piros és fekete foszlányokat kavarva felfelé, miközben lebegtette, nyalogatta a közbülső zöldjuhar leveleit s hébe hóba ijesztőt lobbanva, kacérkodott a felettünk trónoló öreg holddal.

Egy hosszúkás nyakú üveget is oda csempészett Gécziné.

- Orvosság, hogy belülről is melegedjen a doktor úr.
- Jól van, - gondoltam, - ha muszáj, szívesen.

A szalonnát beirdaltam, összeházásítottam vöröshagymával. Irult pirult a lelkem s bőven ontotta jóságát a szikkadt rozskenyérre. Illatos, drága zsírából jutott a parázstengernek is. A beleszédült részeg cseppek, pár pillanatra kormosra festették az izzó rőzseprocikákat, majd ízekre robbanva, eltűntek a meleg atmoszféra óceánjában. Miniatűr tűzijáték a pusztá messze néző nagy lámpájában.

Sokat becsüli és étvágygerjesztően jó étvággyal el is költik a pirosra pirult, pompás ízű, ropogós bőrű szalonnát. Ha kerül hozzá 1-2-5 pohár sima rizling is, kakasszóig se unja el magát az ember.

Vacsora után észrevettem, hogy Géczi-bácsi, a cselédem hites ura, a sovány rözserakásnál nesség. Nyilván azért, hogy a neszt észre vétesse s vele magát is.

Levesz egy kévét a rakatból, sandán felém pislant. Vagy felém, vagy a tűz felé. Ahogy mondta sokáig pásztorkodott, valószínűbb hát, hogy a láng babonázta meg. Leveszi a másik kévét is. Megfordítja, igazgatja, visszateszi.

Mozgásából látom, hogy van benne némi hajlandóság a közeledésre. Dehogy is veszem tudomásul. Ha most futnék a szándék után – magyar ember megkötné magát. Hagyom, hogy kojtasson.

Egy feléje tűző fénynyaláb megvilágítja a vén szófukar öreg alakját. Szívesen fogok vele beszélgetni, most is, akárcsak máskor, ha szóba ereszkedik velem. Érdekel az a világ, melyet 60 éven át látott, s amelyet őszbe csavarodottan most velem együtt lát. Az érdekel, hogyan látja és látta ő, akinek gyermekkorában amerre a szem elláthat, töretlen legelők, juhnyájak, gulyák, ménesek, futóhomok, melynek útját nem szegte sem bevett föld, se erdő. Hínáros, zsombékos, haltermő a vadmadár hívogató nádasok, ahogy az Isten megteremtette, s ahogy az erre elvonult hadat útján megmaradt, voltak ennek a vidéknek jellegzetességei. Meg ezek a koros, éppen itt ragadt magyar nomádok.

Nem volt papjuk, tanítójuk, nem volt orvosuk sem. A közrendészetnek és közigazgatásnak egyik keze sem jutott el hozzájuk. Megszületett gyermekeik nagyobb fele csecsemőkorban halt el, a felcseperedettek nagy részei is korábban került a kereszt árnyékába, mintha mindig a kultúra arca világított volna rájuk. Mégis, azt mondják jobb világ volt az. Azt mondják akkor kevesebbet csalódtak, hűségesen kitartottak egymás mellett. Ma már csak a kutya az egyetlen, aki hú az emberhez.

Felém krosnyog. Lám, milyen nagy ereje van a tűznek. Egész napi kimerítő munka után, most nem fáradt és nem álmos. Pásztor lelkület. Megpihen, ha a pásztortűzbe nézhet. Olyan lehet ez a tűz a puszta szerető, mint szerelmesnek szerelme, lázas szemei. Megpihen, ha hosszú idő után egészen közélről, békésen beléjük veszhet.

Közeledig. Nem várom meg míg köszön, mert képes lenne az utolsó pillanatban faképnél hagyni. Pedig most beszélni akarok vele. Felfigyelek hát idejében reá és meginvitálom:

- Gyűjön már ide öreg csont. Látom, hogy maga éjjel se nyughat. Még most is talál valami tennivalót. Hát nem volt elég az egész napi robot?

- De köszönöm szépen. Batramoskodik tudja az ember, pedig nagyon fölhágott má a holdvilág. Jó lenne tán eltenni magunkat holnapra.

- Na, na. Telepedjen csak egy kicsit, közelebb Géczi-bácsi. Van itt egy kis borocska is. Nézze, milyen jó színe van. Fogja meg bátran a poharat!

- De köszönöm, ritkásan élek vele tudja. Nem mondom, íjjenkor ab léz után, ha az ember el van törődve. Hát kívánom egészségire.

- Na, ugye jó vót Géczi – bácsi?

- Lement. Rágni se köllött. Ilyenformát itattak velem eccer Cattaróban, a világháború alatt. Rém vastag tajján bor vót. Ha sokat szopogathattunk vóna belüle tán még most is háborúba lennénk. Hozzak-e még egy kévét doktor úr?

Előbb igyon még egy pohárral. – Nem kérette magát és már ballagott serényen a kazal felé. Tisztelettel néztem utána.

Nagy tapasztalatú, viharvert ember az öreg. Élete javát a tanyavilágban pergette ugyan le, de forgolódott másutt is. Béke időben, Lembergben huszárkodott, a világháborúban nem kisebb darab földet járt be, mint ide Varsó meg a Görög határ. Azt is meg kellett értenie, hogy a pivéi csata után, mikor fogságba esett „Egy ráncos – vin – olasz – disznó” leköpte, mert a magyar katona vitézebb vót mint az ü fia borja.

- Hogy a kutyák tipdessék szét a bélit, de nagyon apróra. Nem szenvedtem azuta, a vénasszonyok semmiféle ágazattyát.

- Itt kötött ki, mikor a múltkori vendégjárás után, pár pohár Veltelini kibogozta beszéde fonálának csökönös csomóját. Hiszem, hogy most két tűz közé szorítva, - kívül az új kévét nyaldosó lángnyelvek, belül a nagy burgundis-oportó, kitarják majd Géczi-bácsi, kakassarkon forgó várának rozsdás kapuit, s szól vagy egyet az ezerarcú, régi homoki világról.

Az új kéve fűzfavessző kötelét szakértelemmel megoldotta, a kévét a tűzre terítette s visszahúzódott a helyére.

Na, Géczi-bácsi azért öntöttem, hogy fogyjon. Arra való. Úgyis kijut magának minden napra elég.

- Hát ez igaz, bízson ki. De hát mit csinájjon az ember? Dolgozik, még csak el nem esik, azzal oszt le van. Eddig is így vót szegény emberrel ezután is így lesz. Hát, amit az Isten rendelt. Na, Isten éltesse.

- Nem jó tán Géczi-bácsi, hogy a felét meghagyta? Ha a kis Kovácsné öntötte volna, akivel délelőtt a Turiék határán kacsalodott, bizonyosan a pohár is utána csúszik.

- He hejj! Jó is lenne – nevetett jóízűen. – Régen vót az, nekem mán hajja egy asszony is nagyon sok.

A szomszédasszony meg a kerítés sarkánál figyelt maguk felé. Tuggya-e, hogy kit gondolok? Mondanék valamit a kukucskalójára. Ezelőtt negyven esztendővel is reszelte a fene utánam, de rá se ügyltettem. Nem is nyugszik meg, csak akkor, ha a sírásó rátapos a hasára.

Egy arcizma se rándult, egy vonása se torzult el, pedig szivároghatott az epéje, mert szegény virgancot könnyed lábmozdulattal csúnyán oldalba billentette.

Az önkéntelen kutyavonulás nyomán felborzolódott a parázs dombocska, szikrái feljajdultak az öreg fanyar ajkainak szintjéig.

- A fene mikor esz meg téged, mit kujtorogsz te ilyenkor itt?

Pár pillanat csak az egész. Túlis vagyunk már rajta. Az emberérintettség s a kutyaijedség által felbolygatott tüzecke újra szelíd és meleg mintha nyáj bóbiskolna körülötte.

- Nem akartam megharagítani Géczi-bácsit. Nem is láttam én azt az öreg asszonyt, de ilyenkor, ha megpihenek, jól esik a móka nekem is.

- Meghiszem azt doktor úr, látom van magának is elég baja. Ennyi ügyes bajos néppel bíbelődni. De ez a vin cseléd, ez a büti boszorkány, nyomosan mondta, ráles biz az ember fiára, vagy köll, vagy nem. Pedig még fiatalabb vót, de sokszor elverte a harmatot. Mert tuggya akik menyecske eccer elveri, elveri az másszor is. Szegény ura az Isten nyugosztolja, könnyebben vigyázott volna egy zsák bolhára, mint úrá. Ezé nekem sose kellett, piszok egy asszony...

- Ugyan, ugyan Géczi-bácsi?!

Ugyan? Ugyan ám. Ahogy mondtam. Mán lán korába belelépett a kutyanyomba, mos meg vénségire; boszorkány. Boszorkány ez, a teremtésit az édeannyának. Ha én asszondom, elhiheti. Az a másik is éppen ilyen tűzre való lehetett, amik, hej, de rigen vót – de magának megmondom – aki legénykoromba engem szopott.

- Tessék, hogy mondta Géczi-bácsi?!

Megdörzsöltem a bal fülem, hogy jobban halljak, s hitetlenkedve meredtem rá. Nem jött zavarba, folytatta.

- Élő ember az öreg Turi Pista, az betanusittyá, ha köll. Ismeri a doktor úr?

- Ismerem.

-Na láttya. Ha van valaki, a tuggya, hogy a mejjem némikször akkorára kipocakosodott, mint a fias bürge csöcse.

- Talán csak nem a boszorkánytúl?

- Nem? Hát mitül? Csakis, hogy attul.

- Legalább a fiataltul?

- A fene aki megette, ha lett vóna. Ojjan löhetett mint ez! Vín, akár a Toldi Miklós lova. Én vótam a fiatal, oszt azért használt engem. Így cselekszenek ezek higgye meg.

- Ugyan, ugyan, - mosolyogtam a bajuszom alatt. – Csak nem mondja komolyan Géczi-bácsi, hogy maga hisz a boszorkányokban? Fiatal boszorkány, azt még érteném. Ilyen talán van is. A szegedi boszorkányról beszél a nóta is. Szép kökényszemű, az megverheti az embert szemmel, de az öreg mamák, a töpörödött vén anyókák? Nem lehet, hogy azok ilyen csúnyákat cselekedjenek. –

- Hát jó, jó – kezdte lassan folyó szavakkal – én iskolázatlan vagyok, én nem tudom, mi igaz, mi nem. Sok felét eltanának az emberek, de amit én mondok, az való szent igaz. Mér mondanám ha nem úgy lönnek? Nem ijjen votam én akkor hajja, amijjen most vagyok. Nem dicsérem magam, de városon is utánam fordultak, ha beveröttem. Ezért gyütt szakadatlan. Két álló esztendeig szutyongatott gondolhattya...

- De miért engedte Géczi-bácsi?

Megpróbáltam én mindent, amit csak javasoltak. Fenét ért, csak nem tágított.

- De ha oda szemtelenkedett és maga haragudott érte, mért nem fogta meg?

- Ha láttam vona, mindég este gyütt, a sötétbe, mikor mán lepihentem. Tapogatództam össze-vissza, de nem érzöttem csak azt, hogy szopik. Tuggya, hogy nem lött érvényös.? A ruhába tört foghagymás pirított kutyaszörtül, attul hagyott el. Kéccer, háromszor azt is lehúzta, de utójára azt csak nem áta. Nem mondom бүdös is vót, jócskán.

Csaba útja szelíd ködfehéren Szeged – Arad irányában nyújtózik. Ha a Teremtő most rajta sétálgatna, megkérném nagyon szépen, vezessen el egyszerre, erre is, meg arra is. Egyedül is szívesen elmennék, de az emberek állította sorompók, itt is amott is le vannak eresztve.

A nagy-göncöl felső hátsó kereke tájáról, tüzes köpenyben, fényiramban, levág egy pályából kibillent égi vándor. Végigszántja izzó ekéjével a firmamentum túlsó oldalát. Eltűnt, ugyan hol áll meg? Talán ott, ahol Géczi – bácsi meséje? Nagyon belejött a Tata. Tömi a tüzet, kortyolgatja a szőlőlevet és csudák csudájára folyik belőle a szó.

- Csak köll, hajja, hogy legyen boszorkány, ha maga nem is hiszi. Maguk se tudnak mindent. Mer nézze csak. Itt vannak a macskák. Nimikbe csak háni jár a lélok. Akar a lipántos csirke. De ha az ember keresztet nyír a hátára, vagy megfürdeti szentót vízbe, menten hizik, mint a disznó. Gondolom, nagyon messze lehet a Zsengellér högye. Nagyon elgebednek szegények az úton.

Babona – gondolom. – Ezer esztendős kísértet. Könyves Kálmán óta nagyon fordult a világ kereke. De a sötétség milyen nehezen oszladozik. De mégis hallgatom, mert úgy tudok igazán hatni rájuk, ha megismerem bajaikat gyöngéiket, elmaradottságuk mérvét.

- Doktor úr nem hisz el!? Nincs boszorkány azt erősíti. Hát a Bódiné a Péteri határba, az akkor micsoda? Az – hajja – ha valaki megharagította, képes az esőt leállítani. Úgy cselekszik, hogy összefogdos egy cutat békát, belecsavargassa vizes rongyba, oszt leássa őket a földbe. Leássa. Ha hiszi, ha nem, az eső addig nem tud megeredni, míg a békák alatt vannak. Most is a bögyibe van valaki. Ű tunná megmondani, hogy ki... Azé hervadunk. Ebben a pillanatban, mintha a Teremtő rá akarna cáfolni a bűnös beszédre, délkeleten megvonaglott az ég alja. Mindketten arra néztünk majd jelentőségteljesen egymásra. Nem csoda. Úgy tetszik emberemlékezet óta tart ez az aszály.

- De jó is lenne, törí meg a csendet Géczy – bácsi – ha kinyílnának az ég csatornái. Nagyon pöndörödik mén a kukorica levele, a paszur is mint a bürgének való. Ha hamardosan meg nem ázunk, nem tudom, hogy húzzuk át a telet. – De nézze csak, - nézze, jól látok-e? Hála légyen a menyébéli Úristennek.

Megemelte pántikálatlan Csula kalapját s izgatottan a borulás felé mutatott.

- Látt-e doktor úr?

- Azt a sokat ígérő felhőt?

- Oh dehogy azt... Azt akis szűrős embert, ott a Virágék kazla iránt.? Jól megnézzé, nincs nagyon messze. -

Én bizony nem látom, Géczi bácsi, akárhog is szeretném.

- Ott van az pedig. Most ereszkedik lefelé a kötélén. De jó is azoknak, akikné földet ér. Ott az ürge se marad a lukába.

- Úgy engedje az Isten, hogy ne csak arra, de fölöttünk is kibontsa szárnyait a gyors iramban felvonuló fekete sereg.

Szívesen megkapánám reggel a krumplit, meg a kukoricát is megtöbötgném, ha az idő hozzá segítene. De menyünk is csicsiskányi. Köszönöm szépen doktor úr. Na gyere Virgonc, te is. Aggyon Isten jóccakát.

Magam maradtam tüzeckém mellett a viharfelhős csillagos ég alatt.

A pesti gyors hangja, dohogás. Nagyot eshetett a baromméter.

Napnyugaton csillag bukik le. Odébb kettő. Az egész határon várakozás teljes csönd. Se hujjángatás, se bagolyrikoltások, se össze-vissza kutyaugatás. Fölöttem a juharlevelek is szelíden zsonganak. Beszédjüket nem értem, de ennyi hőség után ugyan miről motyoghatnak? Az augusztusi csillagpotyogás most is, mint mindig zajtalan, hogy az álmokat általában, s az itt esőről álmodó szegényeimet, ne zavarják.

Megint lehullt egy... Újra... Amott is... Csillagok... Mi lehet az enyéimmal? Két idős csillag meg egy fiatal... Két fehér hajú, meg egy fekete fürtű...

Csillag a szülő, mindkettő egyformán, de a gyermek ha baj éri, inkább az anyjába kapaszkodik. Az anya megértőbb melegebb, közelebb esik ilyenkor.

Neki szólnék én is. Panaszkodnék is, nem is. Panaszkodtam is nem is. Nehezebb lett volna, de jobb lett volna, ha nem papiroson, hanem a kötője mellett mondhattam volna el, amit szégyenlősen leírtam. Ezt ő nem veszi tudomásul, mert sohasem fogja elolvasni. Pedig neki írtam:

- Jó anyám, az élet utolért és rám vetette hideg köpenyét. Édes anyám, reám hajolt nagyon s most nincs a te jóságos, puha kezéd lázas homlokomon. Jó anyám, Te nagyon jó vagy és az enyém vagy. Én a Te bolondos, rossz fiad vagyok, aki soha nem tanult vadvizekből inni, aki gyáván kért mindig leányszemekből, és most nyeldesi egyre sóhaját, mert nem láthatja azt a másik csillagot, azt a bogárfürtűt, se földön, se fenn a nagy égen.

Ha ezt elolvashatná jó anyám, mosolyogva derűsen, mintha már az unokáját ringatná. Az ilyen ízű írás, előbb vagy utóbb unokát terem. S szerinte csak az unoka ér valamit. A szerelem? Szóra sem érdeme.

Persze ő nem látta, s ha látta volna is nem az én álmodó szemeimmal.

Holnap neve napja lesz. Küldjek-e neki virágot? Kinevet! Ha nevet, nevet. Ha kinevet, kinevet. ha kidobja, kidobja. Sok-sok piros rózsacsokor jutott már ilyen sorsra. Nem bánom. Csak azért is Írok is neki. De csak rózsaszirmokra. Ha akarja megérti. Aztán lesz, ahogy lesz. Parazsam hamvadoz. Pernyével szürkül. A magasság áldással teli sötétség. Nyugat felől esőszagú szél érkezik. Kiszabadulta Bódiék békái, mert az arcomra nagy lusta cseppek csapódnak.

Jó az Isten, megadja, megadja ó mindet, ha jónak látja...

Ahogy akarja, úgy legyen...

Másnap reggel frissen ébredt a határ. Géczi – bácsi korán hozzá látott a krumplikapáláshoz.

Az esküdtek iskolája a tífusz szomszédságában

A forgalmas rendelés befejezése után, úgy 11 órára vendégeim érkeztek. Hideg sör, cigaretta, szivar, tepertős pogácsa várta őket legényszobám egyszerű asztalkáján. Tisztaság, egyszerűség, semmi cirkusz. Erre nincs most szükség. Tanyaiakat invitáltam meg, azok ilyen légkörben élnek.

Jól fog esni egy kis változatosság a házon belül, egy kis élet, egy kis tere-fere, mert az utóbbi időben bizony elmaradt tőlem minden barátom.

Rokonaim, ismerőseim közül is, mióta kinn vagyok egyedül csak a midig megértő és hozzám szívvel-lélekkel ragaszkodó sógorom látogatott meg.

- Az istókját ennek a cudar helynek – így üdvözölt, mikor váratlanul reám nyitotta az ajtót – majd mikor kifutta magát nem éppen nyugodt hangnemben folytatta:

- Hát hová kerültél te, te gyerek. Bolondot csináltál, mikor otthagytad a klinikát. Görbe ország ez mondhatom. Még csak nem is falu. Nincs itt se pap, se tanító, se előljáróság, se harangszó, se kutyasintér. Még csak tisztességes út sincs. Az ember az állomás körül nyakig süpped a homokba s mikor nagy nehezen átkecmereg rajta, majdnem belevesz a latyakba. Ugyan szedd össze a betyárbútort, aztán hagyd itt, mint szent Pál az oláhokat.

Egészen ki volt vetkőzve megszokott formájából, egyrészt az elcsigázottság, másrészt a sár miatt.

Nem értettem, hogy kerülhetett bele? Nyílegyenes az út a lakásomtól az állomásig. Telefonpóznákkal kirakott, - mert a lakásomban van az egyetlen telefonállomás, - azonkívül mindenütt homokos... De még ha nem is lenne homokos, nyáron át, különösen ilyen forróságban, minden bizonyosan száraz- és felajzott.

A vattatásnál aztán kisült, hogy valami jámborképű fehérség úgy eligazította a sógort, hogy az szegény dél tájon, homoki nyári nap hevében, letévedt a telefonos útról a kisteleki határ vizes rétje felé s csak hosszas bolyongás után, lelte meg újra a lakásomhoz vezető irányt.

Mikor felpaprikázottsága enyhült – csúfondárosan ital után érdeklődött:

- Valami olyan vizet innék, amelyet nem békaúsztatóból merítettek.

Valami italt kért, kifejezve abbéli aggályát, hogy rendes ivóvíz úgy sincs biztosan erre.

– Nem tudta, hogy jó nyomon jár... egy ideig tényleg nem volt elfogadható ivóvizem, mert kutam rendbe hozását elmulasztották az illetékesek. Még csak azt se tartották szükségesnek, hogy a beadványomban foglaltak valódiságától meggyőződjenek. Erről persze idegen vidékről jött, nagyobb rendhez szokott embernek, nem beszéltem. Hisz a homloka még mindig ráncos volt.

Mikor azonban sört hoztam ellágyultak vonásai s kezdett kiengesztelődni. És minél többet fogyasztottunk belőle, annál inkább belátta, hogy az az erdős, homokbuckás, szőlőkkel és gyümölcsfákkal benépesített, itt-ott semjékes – nádas, egyszóval változatos arcú táj, sokkal tetszetősebb a szemnek, mint az Orosháza környéki nyári kopárság.

Napok múltán sör híján is megbarátkozott a vidékkel, de a jámborképű fehérséget halálra kereste, amiért őt, öreg és tapasztalt hadfit, ingoványba vezette.

Kerületem esküdtjei sem idegenkedtek a söröcskétől, bár ők tudtommal jobbra borívó emberek, mint az erre valósiak általában.

Őket kértem magamhoz ma délelőttre. Ők a lakosság legértelmesebbjei, jól ismerik a helyi viszonyokat. Hatósági megbízatásra a környéki közigazgatás legegyszerűbb teendőit látják el. Pár száz tanya, kb. 1000-1000 lélek, tartozik jogaruk alá. Szolgálatukért némi tiszteletdíjat kapnak. Tekintélyük valamicskével nagyobb, mint hivataluk.

Az én szempontomból az a fontos, hogy hallgat-e rájuk a nép, mert ha igen, s én az ő bizalmukat megnyerem, a többiekhez is hozzá férközöm, s így jó szándékom, a köz és a közegészségügy érdekében, nem lesz hiábavaló.

Tessék esküdt uraim, tessék. A sör frissen jó... Ne féljenek a szivaroktól sem. Ha pántlikás, hát pántlikás. Én nem dohányzom. Érezzék magukat otthonosan.

Török esküdt mellé telepedtem le.

Kuszált hajú, kis zömök – ember. Ahogy a többiekkel beszélgetett, feltűnt, hogy minden harmadik, negyedik szava: Illetve.

Hozzá szóltam először.

- Magát Töröknek hívják, esküdt uram?

- 48 éve, illetve annak.

- Hallom szépek a fiai, a felesége meg nagyon talpraesett asszony.

- Igen, igen... illetve ipargyerekek... Az asszony is lehets.

- A jó múltkor maguk felé jártam... Törődnek az udvarukkal. Szép tiszta. És födeles a kútjuk. Biztosan kitűnő az ivóvizük is...?

- Kiriktolunk mind mindent, kérem szépen... Az udvar is röndös, illetve a kút is, meg a víz is, de én avval nem élek... Illetve ritkásan.

- De a borba csak szokott néha egy kis vizet önteni?

- Szoktam,... illetve régönte. Most inkább körösztoletlenül fogyasztom, ahogyan, illetve az Isten megadta.

Szabó D. esküdt uramról az a kósza hír járja, hogy valamikor sokat forgolódott a menyecskék körül. Erről az oldalról igyekeztem hát megközelíteni.

- Ma is csinos ember Szabó esküdt uram, pedig lehet már olyan ötvenes. Igazán megakadhat még magán a menyecskék szeme.

- Ötvenes? – akadozott honyorogva. Azám doktor úr. Hatvan, hatvan! Nagyon sok ez hajja! Az ekkorú embert föl kék mán mind aggatni... Hogy mér? – nevetett jóízűen, - azért mer nincs má olyan porcikája, amikbe az ördög bele tunna bújni... Higgye meg, csak addig élet az élet, amíg az ördög ki-bejár az ember fiába.

Rezegték mellénye ezüst pitykegombjai a jóízű kacagástól, patinás dohányzacskóján megmozdult tükröző pipaszurkálója, s a nadrágszíj vert arany csatja is szemérmesen remegett a pocak déli lankáján.

Mosolyogtunk mindannyian, míg mondókája derűs fonalát újra fel nem vette:

- A menyecskék?... Az vót a jó világ, igye Sisák sógor, mikor még együtt pitaroltunk?...

Régen volt... Hej, ha még egyszer húsz esztendővel visszább lehetnék!?... De ha az ember eddig ér, ahun én is vagyok, olyanná váli, mint az öreg ló. Asse bánnya, akármilyen széles az országuttya, csak hosszú ne legyen.

A többiek bólogattak s vidáman össze-össze nevettek a hangosan koccanó söröspoharak mellett, majd hirtelen csönd lett, mert a szomszéd szobában berendezett rendelőmből sírás szűrődött át.

Derünk megtorpant és mindannyian a belépő asszonyomra figyeltünk.

- Nagyon rosszul van az a lány.

Fölkeltem, engedelmet kértem s már benn is voltam a betegnél.

- Ne sírjon fiam – mondtam a mellettem pityertő asszonykának, - van ennek a szegénykének – úgy látom – enélkül is elég baja.

A 18-20 éves lány igen komoly beteg benyomást keltette. Környezetével nem törődve úgy feküdt a vizsgáló asztalomon, hogy lehunytt szemei fölött, jobb keze egész homlokát eltakarta. Ajkai szárazak cserepesek. Gyors lélegzését kin hallgatni. Szabadon látható bőre, majdnem olyan fehér, mint szegényes ruhácskája. Arcának köztakarója meg olyan gyűrött, mint szoknyácskája.

Szegény gyerek...

A beteg vizsgálatnál első a beteg megtekintése. A kórforma megállapításához szükséges ez és néha elegendő is. Az így nyert impressziók kijárt utakon, minden más körülmény gyors egybevetésével, automatikusan szövődnek tiszta képpé. Ez esetben kb. ilyen szálakból:

Nyár van: nyáron előforduló betegséggel állok valószínűleg szemben...

A beteg súlyos állapotban van: Ebben az időszakban megjelenő komoly bajról van szó – valószínűleg.

Magas a láza: Tehát olyanról, amely magas lázzal jár és pedig tartósan. Ettől olyan cserepesek a beteg ajkai.

És fejfájással is: Szegényke önkéntelenül mutatja, homloktáján nyugvó jobb kezével, hogy nagyon fáj a feje.

A tartósság, magas láz és a súlyosság folyamányaként, ott van a szembetűnő leromlottság. Mi lehet, mi lehet?... A hideg végig fut a hátam közepén.

Igen arra a betegségre gondolok, amely nyáron valamely területen, annál gyakoribb, minél szegényebb emberek lakják azt.

A hideg tovább pajzánkodik.

Félek Ettől a bajtól és féltek tőle minden szegény embert.

Morus Hungaricus. Magyar betegség.

Külföldön ritka, int a fehér holló. Nálunk akad belőle elég.

Valamikor hadmásnak, hagymáznak, hasi hagymáznak nevezték, ma tífusznak, hastífusznak hívják.

Hej, ha föltámaszthatnám azokat a halottakat, akik ezer esztendő alatt elhullottak benne, megsokasodnának, meg bizony!

Munkakedvük teljében, létük világában, annyira pusztultak el közülünk, ahány csöpp víz van a tengerben.

A sok körül eszembe jut egy tanársegéd ismerősöm. Megjárta a világháborút anélkül, hogy kaszán úr komolyan szóba elegyedett volna vele. Hazajöttkor temérdek kiténtetés borította domború mellét, s az egészség csak úgy nézett ki belőle. Boldogan kezdte meg békés polgári foglalkozását a belgyógyászati klinikán.

A halál itt vetett szemet reá. Tífuszosokat gyógyítva, valami nyitva felejtett résen, bacilusokat plántált a szervezetébe. Azok azután alig néhány hét alatt elrágták benne azokat a szálakat, melyek az embert földhöz kötik.

Akkor halt meg, amikor már irigyelt klinikai foglalkozást űzött. Tanársegéd volt. Igen, igen.

Más hivatású embernek, fogalma sincs arról, hogy fertőző – mondjuk – éppen tífuszos betegek között, vagy ilyen megbetegedések esetén, milyen könnyű és mennyire veszélytelen is az orvosi – munka.

Az agyon irigyelt orvos, nem ritkán áldozati báránnyá válik, mint a rendőr, akit hivatása teljesítése közben, hasba treffel egy irhamentő szándékkal leadott lövés.

A tífuszos beteg meggyógyul, kezelője pedig bevonul a nagy káderhez, a többi kollega közé, akik... de hánya, a fertőző betegségek elleni küzdelem frontján haltak hősi halált, mint az előbbi kartárs is.

Nem sokkal utána, egy másik intézetből kisérték örök nyugalomra a székely imádság melódiájának szelíd vőlegény szerzőjét is, ugyancsak tífusz miatt.

Legény volt a mind a kettő.

De még hagyján, ha legénykorában hull el valamelyik orvos fertőző betegség következtében. Nem marad utána feleség, kicsi gyermek. Ilyen esetben korosabb hozzátartozóin és kollegáin kívül nem sajnálja senki sem. Inkább azt mondják ügyetlen volt. Orvos létére nem tudott magára vigyázni. Csak tömte volna a temetőket, ha megmarad... Még szerencse, hogy idejében ellépett.

Orvos sors, s csak orvost érhet ilyen szerencse, akár legény, akár nem. Tudok más, igazán tragikus esetről is:

Egy nagyon derék egyetemi tanár, asszisztens korában feleségével együtt fertőződött tífusszal... Az orvos átvészelt, felesége azonban meghalt. Nem nősült újra. Úgy gondolta elég az ilyen fiatal korban felvett kereszt egész életre.

Kereszt bizony. Súlyáról az orvos szólhatna, akinek a sors osztályrészül juttatta. Az igazi fájdalommindig magába vonul.

Professzorsága idején valahányszor a tífusról adott elő, megkísérthette a múlt s annak minden ilyen vonatkozású emléke. A hófehér hajfürtök alatt, az oktató szűrős, néha látszólag rideg, de mindig atyai szemek mögött, az agyban meg-megéledhetett a kedves hitves, akihez komolyabb fiatalságának egész ábrándvilága és egy szépen indult élet emléke kötődött.

Mennyi, de mennyi minden múlhatott el vele? És neki maradnia kellett, anyátlan kicsi fiával, és tovább harcolni, tovább vonzolni a terhet, még sok éven át.

Minden egyetemi év kezdetén bemutatott hallgatóinak egy-egy tífuszos beteget és remek tanítómesteri talentumait fáradhatatlanul osztogatta közöttük. Talán azért, hogy felvértezzék őket a gyűlölt kor ellen.

Hátha valamikor az ő tanítása, az ő becsületes munkája után, legalább ők legyőzhetik, megalázhatják, megszégyeníthetik, kiirthatják ezt a szívtelen hatalmasságot, mely olyan alattomosan lépett boldogsága selyemréjtére s irgalom nélkül letarolta azt. Csak egy virágot hagyott rajt: Egy árva gyermeket.

Tífusz?

Tífusz!

A kopogtatás, hallgatás, tapintás, a betegvizsgálat második felvonás, vagy megerősíti, vagy korrigálja eddigi fölvetésem.

Ha tífusz, jó lenne megmutatni vendégeimnek. Hadd tanulnának belőle. Okos ember, más kárán.

Nem lehet, a beteg nem panoráma. Különösen a fertőző beteg nem az.

Köpenyt veszek, kikészítem a denaturált szeszt. Ecetet öntök a mosdótálam vizébe s klóros tablettákat teszek belé, hogy vizsgálat után megnyugtatóan mossam meg a kezemet.

Kopogtatom a beteget és kérdezem a hozzátartozóit.

- Mi a beteg panasza?

- Nem akar étvágya lenni doktor úr, meg a feje az fáj: irgalmatlanul. Alighanem a fejében van a baj. Délutánonkint akar a bolond. Úgy beszél, össze-vissza. Éccaka nem bírni vele. Világnak akar menni erőnek erejével.

Delirál szegény és meny, megy vakon, ki az ablakon, hogy halálra zúzza magát abban a pillanatban, mikor az ápoló szeme nincsen rajta...

- Hogy kezdődött a betegsége?

- Nem akart enni, csak gubbasztott, mint a beteg lúd. A vizet itta vóna vödör számra, de nem attunk ám neki. Eleinte a dogát se tutta rendesen elvégezni. Most meg minduntalan szemetel, alig győzünk utána mosni.

- Mikor kezdődött a betegsége?

- Lehet, hajja, úgy négy hete.

Négy hete, igaza lehet. 39 fokos láz, bevont nyelv, jól tapintható lép, kissé behúzott elég érzékeny has, a semminél valamivel több tüdőlelet, tiszta szívhangok, a pulzusszám nincs arányban a láz magasságával.

Tífusz! Semmi kétség.

- Ugan, mondgya mán, mit tanát? – szólát meg a beteg apja, miközben a szobámból kihallatszott az öreg Szabó D jóízű nevetése. Az én helyemben biztos nem lett volna ilyen nevető kedve.

Kézmosás közben azon töprengtem, mit is kezdjek ezzel a szegény beteggel? Legjobb lenne azonnal intézetbe szállítani, hogy el legen különítve és megfelelőbb ápolásban részesülhessen, mint családjánál.

Tífusza van ennek a leánykának mondtam sóhajtva. Ez a betegség, talán maguk is tudják, hallottak már egyszer-egyszer róla – ragályos, ragadós és nagyon veszedelmes. Az is lehet, hogy valamelyikükre át is ragadt már, ha nem vigyáztak eléggé.

Bólogattak.

- Hanem most azt mondják meg nekem, mondtam kissé emeltebb hangon, szeretik maguk a lányukat?

- Hát édes Istenem, hogy kérddhet ilyet, - felelek méltatlankodva.

- Jó – Elhiszem. De azt is mondják meg, tudják-e maguk, hogy erre az elhagyott helyre, mért állított a város orvost? Csak azért, hogy az a fizetést húzza, maguk meg, ha betegük van, négy álló hétig sertepertéljenek körülötte, és ne vigyék el hozzá csak akkor, mikor a beteggel már beszélni sem lehet? Így szeretik maguk a gyereküket? Ilyen magyar emberek laknak erre?

Csöppet sem haragudtam, s ha mégis keményen szóltam, tisztán tanítási, nevelési szándékkal történt.

A szegény ember sóhajtott is, beszélt volna is, de csak hunyorgott, s mintha bánatos tekintete azt kérdezte volna:

- Ugyan minek bánt engemet, hát nem látja, van nekem úgylis elég bajom. Beszélő némaságát elértettem és szelíden folytattam:

- Nem jól cselekedtek, maguk is láthatják, mennyire oda van ez a teremtés. igazán nehéz lesz meggyógyítani.

- De hát gyógyítottuk mi kérem szépe, szólt végre magához térve – az apa. – Még röggönyt is nézettük. Úgy-e Mama? Itt van a recept, meg a halálfejes papír is. E hun-e ezen az áll, amit a röggöny mutatott.

A halál fejes papír recept nagyságú silány nyomdatermék volt. Egyik oldalán fekete koponya, vicsorgó fogakkal, fölötte az ABC nagybetűiből a következő zengzemény volt látható:

„Mindenki megláthatja a saját belvilágát.”

Hallottam ár korábban is arról a kartást úrról, aki ezeket elköveti, de ilyen közletről még nem volt szerencsénk. Finom Úr, olcsó Jánosként 50 filléres vizittel, de öt pengős átvilágítási díjjal, már hosszú idő óta szédítette lelkiismeretlenül és büntetlenül az egész környék lakosságát, menyhez mondanom se kell semmi lelkű kapcsolat nem füzte, eltekintve attól, hogy anyagi alapját ezek a szegények hordták össze nagy lelkendezések közepette, a megtevesztés nyomán egymást szédítve, bolondítva.

A nagy szegedi határ egész alsó, felső részéren, sok-sok gyógyulást keresője úgy özönlött ide, mintha búcsújáró helyre mennének. Kocsin, vonaton, autóbuzson, gyalog és mind reménykedve törtetett.

Leszurkolva obulusaikat, summa summarum öt pengő ötvenet, megállás nélkül rohantak a Szent Lélek patikába, hogy a litánia formában megírt, életmentő elixírt ígérő receptre megcsináltassák.

A cédulka másik oldalán olvashatóan a következő állott:

- A májban cukor, az agyvelőben sok a víz, a vakbél körül savó a gyomorban hártya, a hólyagban flekk.

- A recepten sokféle gyógyszerből összeállított oldat, azzal a szignálással, hogy a beteg két óránként fogyasszon belőle 2-2 kávé kanállal.

Világcsalás, népbolondítás. Hosszú idő óta sokan tudnak róla és a kartárs úr mégis bántatlanul üzérkedhetik. Magam is szóvá tettem már, eredménytelenül.

Nem is lesz ennek vége, csak mikor a Gondviselés nagy ollója nyisszant egyet, megsokallva ezt a gyalázatot.

Szelíden folytattam:

- Miért nem mennek akkor fiam most is ahhoz a doktor úrhoz, aki három héttel ezelőtt megvizsgálta a beteget, s orvosságot is írt neki. Az a rendes dolog, hogy aki a beteg kezelését megkezdte, az is fejezze be.

- Azért – kérem szépen – mert láttuk, hogy az a szer csak ártalmára vót, ... meg a pénzünk is jócskán elfogyatkozott... csak ét pengőcsként van, - mondta könyörgősen a férfi.

- Ez utóbbi hihető és nyomós argumentum volt.

- Hát akkor az orvosságot, hogy fogják megvenni, ha ilyen kevés a pénzük...?

- Majd árul a feleségem egy kis tej – egyet másból...

- Tejből, vajból, túróból – hültem el – tífuszos házból tejet árulni? –

Mintha a halál fekete angyalai csapkodta volna szárnyaikkal körülöttem, menten megriadva, sietve a telefonhoz, hogy kieszközöljem a beteg intézeti elhelyezését.

Az a néhány perc, míg hivatalom jelentkezett, elég hosszú volt számomra. Nem voltam bizonyos abban, hogy el tudom helyezni, mert ilyenkor a kórházakban általában kevés szokott lenni a férőhely... De kinn se maradhat, mert itt halálos veszélyben van nem csak a beteg, hanem a beteg hozzátartozói és még mások is...! Mert ki fogja megakadályozni, hogy ez a jó szándékú, de tudatlan anya piacra ne lopja portékáját, ha egyszer a fia gyógyításához föltétlenül kell a pénz?... Ezek nem fogják megérteni, hogy a piacra csempészett tejes köcsögben, a tejen kívül a halált is hurcolja...

Szerencsére sikerült az elhelyezés... s egy órán belül kinn is volt a mentőautó.

Megjelenése a tanyaiak közt óriási, vegyes érzelmekkel kísért feltűnést keltett. Megjegyzéseik és nyugtalanságuk bizonyította ezt.

- Na, ennek is beföllegzett... Na szegény Julis neked is kár vót lebetegedni – sopánkodott az egyik. – Akár a halálinget is ráadhattátok vóna... Hogy is eresztik a biztos romlásba...? – sipítózott vernyogósan a másik.

Fontoskodás, szütyögés, és sírdogálás között röpködtek a szájalmas megjegyzések, amíg a sofőr egésre kapcsolva, el nem kezdte ríkatni a motort.

Az esküdteknek is kétfele állt a fülük, mert mióta világ a világ, ilyen nagy alkotmány, ebbe a feneketlen homokba, büntetlenül be nem jött. Ám ők mégis, méltóságukhoz illő komolysággal csitították, majd hazafelé tanácsolták az összeverődötteket.

Nagy kő esett le a szívemről, mikor a hozzátartozók, tanáccsal, meg piros cédulával ellátva, eltávoztak. Megfogadták, hogy mindent úgy végeznek el, ahogy azt meghagytam nekik... Még a beoltás ellen se tiltakoztak...

- Csak szörözze be a szérumot... kiájjuk... csak aztán jól sikeregyen.

A mentőautó már messze a kövön járhatott, mire mindent és mindenkit eligazítottam.

Azt is áldja meg a Teremtő, aki ezt a járművet kitalálta, de azt is, aki a mentőszolgálatot megszervezte.

- Mi baja vót ennek a Julisnak doktor úr, illetve mi lelte, hogy a mentőkhöz köllöttetett folyamodni, illetve... hogy ki köllött üket hozatni? – kérdezte Török esküdt.

- Ragályos,... fertőző... beteg volt... - válaszoltam tanító szóval, igyekeztem a betegség felől sűrítve,... belé és a körülötte állókba plántálni... mindent...

- Tífusz,... hastífusz – ismételtem hangsúlyozva... - Tudtommal ez idén itt az első megbetegedés... Ne is legyen több!

A beteg ruhájáról, evőeszközéről, éjjelijéről, székletéről, vizeletéről terjed át más emberre, ha azokhoz hozzá nyúl valaki, és utána nem mossa meg rendesen a kezét... klórmentes vízben, hanem ilyen bepiszkolt beszennyezett kézzel fogja meg a kenyeret, a szalonnát, a kanalat... Sajnos, ez a piszok nem látszik a kézen se a ruhán se... Bárcsak látni lehetne, mert a csacsi ember, meg a nagyon-nagyon okos ember, csak azt hiszi el: amit a két szemével meglát.! Pedig lám, a peronos se látszik, eleinte a szőlőnek nem árt, csak az embert kapja el, akár van pénze, akár nincs...

- Oszt orvossága nincs ennek? – érdeklődtek egyszerre többen.

- Orvossága igazán csak addig van, amíg valaki el nem kapja. Ha már elkapta, akkor sok esetben: csak a nagyharang...

Ezért őrizkedjenek tőle és hirdessék az embereknek, hogy féljenek és tartózkodják tőle mindenki. Kerüljék az olyan házat, ahol a piros cédula ki van téve... És csináltassanak mindannyian rendes árnyékszékét, jó kutakat, rendes trágyagödröket,... mert a tífuszt... bizony a légy is elhurcolja egyik helyről a másikra...

Hallgassanak rám, hasznuk lesz belőle... Ősz fele majd elmegyek ide is, oda is és megnézem, hogy hány okos ember volt ma nálam... Az esküdteknek kell jó példával elől járniuk, mert rajtuk függ a tanya szeme...

Beszélgetve értünk a szobába. Újra öntöttem, mert a bor megvidámítja az emberek szívét s fokozza ösztinteségüket.

Továbbiakban elmondták, hogy körzetemben 3200 lélek lakik a szélrózsa mindenirányában, 5-30 holdas bérföldeken. Akad közöttük jómódú ember is, de gazda csak elvéve...

A régebbi bérletek tulajdonosai túrhető anyagi körülmények között élnek, de az újak különösen az 5 holdasok alig tengődnek. Jóságuk nincs, trágyázni nem tudják földjeiket, a szántást – vetést ki pénzért végezteti, ki így, ki úgy. Napszámért, dologért vagy ahogy egyeznek. Így a jövedelem néha az árendára is kevés. Más, állandóan mondható munkaalkalom nem igen akad erre, s ezért az olyan bérlők, akiknek csak annyi tőkéjük volt, amennyivel pár holdjukat kibérelhették, szegényes házacskáikban, többnyire 5-10 családdal kínlódnak, tengődnek és se az adós, se az árendát nem tudják rendesen megfizetni.

A város nem nagyon türelmetlen velük szemben, de ha tartósan nem fizetnek, jön a per, a perköltség s a bérlő az árenda mellé bőségesen fizetheti a sallangokat is. A nóta vége kilakoltatás is lehet.

Vannak, akik megérdemlik ezt, mert nem dolgoztak, akadnak azonban szorgalmas derék emberek is, akik önhibájukon kívül, betegség vagy sorozatos elemi csapások következtében jutottak a tönk szélére.

Elég a szegény bérlő teljesítőkéességének megingásához, vagy elvesztéséhez az, hogy két évben egymás után, vagy a fagy, vagy a jég, vagy a víz tegye tönkre termését, vagy a jószágai pusztuljanak el, vagy valamelyik családtagja betegedjék meg súlyosan. Az orvos, a kórház, a műtét árának kiegyenlítése után megnézheti, mije marad. Az ilyen kiadósabb érvágás az örökföldes is nehezen heveri ki.

Azt is panaszoják, hogy több megerősödött bérlőt a lelketlen ráclitálással forgattak ki mindenéből.

Úgy történt az, hogy mikor a 25 esztendő lejárt, megálltak a földje végénél a városi urak s szabad árverés alá bocsátották azt. Persze, aki a 25 esztendőt át körömszakadtáig törekedett, dolgozott, annak jó volt a földje, annak volt szépen beültetett szőlője, termő gyümölcsöse s jutott otthona és gazdasága csinosítására és erősítésére is valami. Sajnos ezt a munkát nem méltányolták a bérleti idő letelte után. Nem egyeztek meg vele az új bérösszegre vonatkozólag, hanem licitáltak. Ha aztán valakinek haragosa, vagy irigye volt – és magyar emberek között kinek nincs? – az verte, verte a csillagokig és neki tartania kellett.

Az eredmény az lett, hogy abban az esztendőben, talán a következőben is, fizetett még, de aztán lassan, lassan megállt a tudomány. Pedig a városnak az lett volna az érdeke, hogy jól megalapozott bérlők, jó karban tartsák földjeit, sokat és kiválót termeljenek s az adót és haszonbért pontosan megfizessék.

Így a bérlő is rosszul járt, meg a város is, de még a föld is... Szid is az erre való nép a torony alól egy pár urat, ahogy csak a száján kifér, s ha adót és árendát mennek fizetni, nem titkolt undorral vágják ki:

- Visszük az uraknak a pénzt. A fene enné le a körmüket, amikkel elveszi: hogy a szegény ember ne élhessen.

Meghallgattam őket, nem tudtam megítélni, túloztak-e vagy a valóságnak megfelelően ecsetelté-e a tanyavilág helyzetét. Majd meglátom, ha sokáig közöttük élek.

Szent János áldása után ők is megköszöntek mindent, és is köszönetet mondtam szívességükért és tájékoztatásukért s vígan elbúcsúztunk egymástól.

Távoztuk kor szerettem volna megkérdezni tőlük, elhiszik-e hogy igazán akarok segíteni bajaikon, vagy engem is azok közé az urak közé soroznak, akinek a fenével etetik mind a hús körmét?

Megjött mégis a kihordó. Néhány újság s egy hivatalos levél. Ami az utóbbiban foglaltatott, egészen váratlanul ért:

- Azonnal induljon Szatymazra.

- Buta világ – morogtam. De szél ellen ugyan mitévő legyen az ember, ha egyszer – mondjuk – kerékpárral, valahova menni kell? Az itteni munkát folytatom majd akkor, amikor lehet.

Az ügyvéd úrnak lett igaza. Jól ismeri a mindennap élet ocsúját és tiszta búzáját. Azért ügyvéd. az ő branca sarkaiból forgat ki minden rendes dolgot. Ilyen utakon soha nem jártam: én.

Az ágyban meditálva a prefektus úrnak is panaszkodtam:

- Nem lehet úgy dolgozni, ha az ember hányódik, mint szakadt vitorlavászon a szélben. Annyi az állástalan orvos, hogy kutyát lehet velük ütni, folyót lehet velük rekeszteni. Nem lehetne többet munkába állítani? Egészségügyre soha nincs pénz?

Az írás szavait idézte meggyőzően, szelíden, mint régen:

- Adjátok meg a császárnak, ami a császáré...

Igen, megyek, bár fanyar a szám, mintha vackorba haraptam volna. Mégis megyek, szó nélkül. Ki tudja, mit tartogat számomra amott a Gondviselés.

Nyitott ablakaimon át a csendes éjszakából egy elvonuló bakcsó sikongása hallatszott. Mintha elvesztett párját siratta volna.

Kis Hívem

Mise után, Báló Pista bácsi jeles kocsmája sarkánál, Béla barátom, a gazdasági iskola új igazgatója, leszállított kerékpáromról s bevonszolt az árnyas udvarra.

- Gondold el, - lelkesedett kedvesen – lombos fák, csinosan terített asztalok, vajas kifli, sósperec, ... friss csapolás, ... sőt még csinos lányok is vannak... hát, csak legények lennének mind a ketten...!?

Csurgott a nyálam, mire mondókáját befejezte. Nem tudtam ellen állni csábításának. A körülmények is őt támogatták, mert meleg volt, ünnep volt, s kicsit fáradt, kicsit búval bélelt voltam. Orvosságszámba megy ilyenkor az ínycsiklandóan habzó barna sör.

- Ide – ide doktor, - telepített le maga mellé a plébános úr. – Hol bujkál maga, hogy soha nem látjuk? Nem csak engem nem látogat meg, de amint hallom a lányos házakat is elkerülgeti. A macska vigye el az olyan doktort, aki nem gyógyítja a virágokat. Vagy azt hiszi tán, hogy a szatymazi kis kertekbe nem ültetett a Teremtő legényemberhez illő rezedát, violát, árvácskát, rózsát? ... Dehogynem! Ültetett bizony...! Nézze csak azt a szégyenlős kis hívet ott az asztal végén... Az is közülük való... Rózsa...! Na, látja, a macska vigye le magát! Csinos ugye?

- Nagyon sajnálom – mentegetőztem mosolyogva – ha én is plébános lennék, talán sok mindenre jobban ráérnék... A virágos kertek ábrándosabb fiataloknak valók. Az orvosnak éppen elég más természetű dolga van itt... Rezedák, violák, rózsák legényálmok?! Ott hervadoznak a Tisza partján, egy kicsi hajlék deszka kerítésének utca felé eső tövében.

- Mi a macska? Tán valaki kidobta őket?

- Úgy valahogy...

- Hogy a macska vigye le... Hát honnan tudja olyan biztosan?

Felelet helyett tekintetem az asztal másik végére tévedt, ahol rózsaszínű ruhában, szerényen üldögélt, plébánosom csodálatosan megnyerő külsejű leány híve. Füttyös poharát csöppnyi kezével szájához emelte, és úgy tetszett, hogy egyik szemével huncutkásan felénk sandít, mintha érezte volna, hogy róla is beszéltünk.

Elbecézgetné a magamfajta legényember az ilyen asszonybimbót. Meg is csodálja. Meg is simogatja szemeivel. Sójajt is láttán egyet-egyet, aztán megy a dolga után, mintha semmi se történt volna. Mert vár az élet nélkülük színtelen és íztelen, puha, meleg kezeik után nem nyúlhatunk, míg nyakig el vagyunk buggyanva az adósságban.

Így nem lehet. Az asszony-féle kényes portéka, szereti a kényelmes fészket és én az enyémnek ilyen szeretnék biztosítani a magaméból. A magam munkájának gyümölcséből, nem az övéből...

Bizony soká lesz még..., de lassan mennek messzire...

- Milyen helyes – állapítottam meg magamban – jaj, de helyes...

Az imént bemutatkozásomkor, közelebből a haját feketének, a szemöldökét csinosan ívelt bogárfényesnek láttam, És, milyen is volt a szabályos szembogara köré fonódó szivárványhártyája?

A korsó sör kevés alkohol mennyisége, segített megoldani a titkot. Igen, határozottan olyanok a szivárvány hártyái szín és szövés tekintetében, mint otthon, a sublót felső fiókjának bal sarkában: édesanyám nagy selyem kendője...

Rövid ricsaj volt. Elfogyott a kifli, perec, kiürült a kis hordó, elhangzottak a legújabb viccek s már indult is az ájtatos sereg a szélrózsa minden irányába.

Indultam én is.

Nem gondoltam, hogy a kis hív-hazamenet velem tart majd, a vasút menti gyalogúton. Mikor, irányt vett, mikor megtudtam, hogy felénk laknak, nem futottam meg tőle. Talán örültem is. És beszélgetés közben meg mertem nézni megint, (meg megint) a szeméit. Nem tévedtem... igazán, de igazán olyanok voltak, mint a jó anyám selyemkendője...

Az orvos lakás táján elváltunk, de haladtamban, szinte minden pillanatban magam előtt láttam... azt a csodálatosan szép kendőt, és éjszaka, ha nyugalmamat meg nem zavarták volna, egész biztosan róla álmodok... róla, meg a selyemkendőről...

/ Szatymazon /

Magyar betegség, magyar átok

A Nagyboldogasszony éjszakai verekedés előzménye hosszú időre nyúlt vissza. S ha kutatjuk az okát, kiviláglik, hogy a bornak, meg a részegségnek is volt némi szerepe benne.

Az őszeszéki úton kezdődött mondhatni véletlenül. Véletlenül, mert ha a Ferkó, akit tyúknak csúfoltak, kódorgása közben nem vetődik arrafelé, János nem látja meg, s nem öltögeti rá beretva éles nyelvét, miáltal a verekedés magja elhintődött.

A haladó kocsi oldalán üldögélt Ferkó, békésen kémlelődve, mikor felé repült az első kő:

- Mér nem kötik meg kentek annak a tyúknak a lábát? Még le tanál onnan ugrani – célozta meg János a Ferkót.

- Csöndesebben hé, ügylített emez a kötődésre. Azé fizetnek Téged, hogy a kapa végén pihentesd az állkapcádat, aztán onnan köpköggy, vagy, hogy takaridd a kanálist...?

- De szépen szól kend, pedig nem is csérogatik, csipett vissza János.

- Te meg ne sokat pofázz, mer ha oda lépek, könnyen kikapartod a nyargalót...

- Gyere csak gyere. Itt akar megis uzsonyázhatsz. Van itt lehetőségen nekedvaló finom egysmás, mutatott János jelentőségteljes mosollyal egy földkupac felé.

- Oszt asztat nem árulnád el hé, micsoda is lenne az-az egys-más?

- Magad is megnézhedd... Könnyen repül az ojjan tyúk, amiknek nem nyűgözik be a lábát.

A kocsi a diskurzus alatt túlhaladt már Jánoson s így a másik már-már odább állt, de hogy emez megint szóba hozta a tyúkot, meg annak nyűgözött lábaival példalózott, a tyúkból mérges kakas lett s mintha szél volna, leperdült a kocsi oldalról.

- Na..., meggyüttem toppant János elé. – Adjon Isten...

- Teneked is...

- Hadlám hát hé azt az uzsonnyát, mer nagyon ehetném van...

Öt-hat darab zsíros cserebogár pajor kínlódott a homok kupac mellett. Erre felé pajoroknak híjják őket. Mivel a fiatal fák gyökereiben igen sok kárt tesznek, fordítás közben összegyűjtik s esténként a szebbnél szebb példányokat hazaviszik a tyúkoknak. Azok úgy kapnak rajtuk, mint a mennyei mannán.

Ferkó, dühösen lépkedve közeledett a kupac felé, János meg, mintha az ördög bújt volna bele tovább szította a tüzet:

- Vigyázz ám hé, még kitaposod a szemüket... Inkább hajigáld be őket.. Hátha lesz valami foganatjuk...

Az émelyítő biztatásra Ferkó a férgek közé köpött, szemei megvillantak, karjai kifeszültek és se szó, se beszéd, belevágott a János mejjekalásába.

Az se volt rest, azonnal visszaszógáta.

Addig ide, addig oda, hogy meghányták egymást „közönségesen”, de vér, azért nem folyt. Mikor a kölcsönös „sziszálás”-ban mindketten kifulladtak, végigmustrálták egymást nagy indulatosan, majd Ferkó, homlokát inge ujjával törölgetve, a kocsi felé oldalgott.

Elhelyezkedett megint az oldalon s vissza-vissza sandítva induláskor epésen visszaköszönt:

- Aztán ki ne vesd az eszedbül hé, amit most mondok. Rávigyázz! Mer ezé még eccer meghempergetlek... Rávigyázz...!

János lekicsinylően legyintett s hogy a mondás valahogy válasz nélkül ne maradjon, sebtében markába kapkodta a kukacokat s szemfényvesztő hirtelenséggel bedobta őket a derékba.

- Akkor eztet se hadd itt hé... Hátha addig erőre kapsz tüle - vágta ki peckesen, majd fogai közt az elnyikorgó kocsi után pusmogta: - Na megájj csak megájj... A fene addig enne meg, majd rávigyázok...
És úgy kacagott, hogy remgett rajta a rongyos gunya....

Szóbeszéd után így rekonstruáltam a véres verekedés előzményeit, éjjel 11 óra tájban a rendelőmben, ahol János meg Ferkó alaposan megszabdalta, egymás mellett feküdt Nagyboldogasszony éjszakáján.

Jánosnak a vékonyába hajítódott a gyíkleső anélkül, hogy komoly bajt csinált volna. Oda koppantottak a bal szeme tájára is. Ennek a mikéntjére már nem tud vélekedni, mert az agyveleje megrázkódott, szeme világa elveszett, külsőségei a koponyacsontig szétrongyolódtak, s az egész ember véres ábrázattal elhuppant az anyaföldre.

Ferkónak meg a jobb füle mellett szaladt meg a kis budli. Úgy tíz centinyit. Amerre futott, piros lett az út. Másik jegyet is tettek rá az illendőség és az egyenlőség kedvéért. Ettől a bal szeme vakra kelt.

Véresen, csatakosan, sápadtan ugyan jól festett a lámpafény mellett mind a kettő.

- Hogy lehet ilyen bolondokat csinálni Nagyboldogasszony éjszakáján, az egyik legszebb magyar ünnepen, magyar legényeket – faggattam őket mérgesen sérüléseik ellátása közben.

- Szüleitek elengednek benneteket táncolni, borozgatni, nótázni s ahelyett, hogy okos emberekhez illően szépen vigadnátok, kaptatos fejjel egymásnak estek bottal, bicskával, mintha nem lennétek se emberek, se magyarok.

- Nem sül ki a szemetek? Még szerencse, hogy mélyebbre nem tévedtek azok a bicskák. Akkor mindkettőtököt lepedőbe vihettek volna haza... szüleitek nagy gyönyörűségére. Lapítottak, mint a fába szorult féreg. Nem kapadoztak, meg se szisszentek, de színük időnkinti elváltozása mutatta, hogy a sérülések körüli motoszkálás csupán az orvosnak nem fáj.

Én pedig folytattam:

- Máris a látlevélen jár az eszetek. Majd adatok én nektek látlevet.. Nem mondom meg, hogy hova. Megérdemlitek, ha nem tudjátok mire költeni keservesen megkeresett garasaitokat. Kocsma, látlevél, orvosság, orvos, „ügyvéd”, pörösködés..? Ezért neveltek benneteket húsz éven keresztül, hogy ekkora szamarak maradjatok? Ha az én fiaim lennétek, lekapnálak most benneteket úgy a húsz körmötökről, hogy holtotok napjáig se felejtétek el.

- Nem én voltam a hibás doktor úr, - mosogatta magát akadozva János – bíz Isten ez a bolond nem nyughatott ... - rántotta vállát Ferkó felé...

- Tudom, tudom, a Ferkó meg másképp tudja. Egyforma jófirmák vagytok.

- Hát igaz is – tört ki amabból is az ellenkezés, - a jó múltkor a bajorokkal ette a fene. Máma meg egész áldott este avval szutyongatott, hogy kár vót űket megégetni. Csak nem lettem erősebb. Végteére is kihozott a béketúrésembü. Azt gondoltam, ha ennyire ficáncol benne az erő, majd leveszünk egy kicsit belüle... Ezé lett...

- Kár vót a veszőcségé vihogott János – nem csurgott csak csepegett. De teneked,... teneked hé... ha jó látom az egyik szemed ugyan kenetes. Tán neki esté valaminek...? ... Vaki tyúk letté komám...? Igaz-e?

- Na láttya doktor úr, ennek sose akar elfogyni a cérnája. Most is a fene evésibe van.

- Abba ám hé, mer ha egy karót még egyszer a kezembe kaparintok, olyat hajítok vele a túsó vak szemedre, hogy annak a fottyát még a doktor úr kapocsa se fogja össze... Igen..!
Ammég odébb lesz fanyalgott János – kár a szóé. Inkább indunánk tán, ha csak nem akarsz ide bekvártélyozodni?!
Közelebb lépett hozzá és fölényeskedve hetvenkedett:

- Na bír-s-e gyünni, vagy vezesselek?
- Mitű ne bírnék Te?

- Akkor gyerünk, mer mingyá reggel lesz oszt dolog is lenne otthon ölég...

Mikor az ajtómon kiszédelegtek, akkor zakatolt a korai személyvonat Vilmaszállás felé. Arra, amerre a kis Hív lakott...

Verekedések...

Az idősebb kartársaktól tudom, hogy tanyán elég gyakoriak. Elpüföli egymást asszonya, embere, legénye. Okkal, oktanul. Ahogy éppen adódik.

Hajba kapnak a tőszomszédok, ha az aprójóság „tékozli” a vetést. Szóváltással kezdődik. A szóváltások agyba-főbe veréssé fajulhatnak. S mivel az ütközet hevében nem figyelgetik, merre szál és honnan jön az áldás, elvétve a civődök egyike a tethelyen bizony fűbe is harap.

Máskor az asszonyok rontanak egymásra. Veszett sárkányokként tépik, cibálják „csitítik” egymást. A közelharc viharából kócos fejjel, megszábdalt ruhával, össze-vissza karmizsált ábrázattal, kiterjedt bőralatti vérzésekkel, kicibált hajtincseket szorongatva. Lecsempült fogakkal s öklömnyi könnyekkel a szemekben rohannak a rendőrségre igazságért. Onnan az orvoshoz látlevélért. Utolsó állomás - pár nap múlva - az ügyvéd...

Oh, de ha csak ennyi baj lenne!?! Ha csak így istenesen: kézzel, lábbal igazgatnák egymást a jóra. Oh, akkor igazán jó lenne. Igen ám, de akkor mire való az ásó, a kapa, a vasvilla, olyakor a kasza, igen gyakran a görcsös fütykös és legtöbbször a szalonnázáshoz használt kis kés.

A homlokokat, vakszemeket, a lapockák élit, a vállpereceket, a gerinceket ezekkel lehet mutatósan felbillagonzi.

De akad még sok-sok más egyéb...

Úgy beszélnek, hogy a Vajda susztert egy „csinytevéért” kézzel is, lábbal is, de cipőheggyel, csizmaorral meg csizmasarokkal intették meg. Annyira, hogy az intelem után a konyhában lévő vackáig se volt képes levánszorogni.

Ha magától nem ment, oda segítették. Oda, oda, de előbb meg kellett hangos szóval, térgyen-állva ígérnie, hogy legközelebbi nyáron a megkeresett gabonát nem fogja eladni. És főleg az árát nem fogja elinni. És, hogy soha, de soha nem ölti borba a nyelvét. Szegény mester az első kettőt nagyon fogadta volna, hisz a jövő aratásig még sok víz lefolyik a Tiszán. A harmadiktól azonban kegyetlenül szabadkozott.

- Hogyisne?! Gondolatnak se szenvedhetős – duruzsolta befelé. – Még ha nem egy iramba, hanem apránként lehetne?! De így ripp-ropp? Olyan bolond még se leszek! Nem, oszt nem lehet! Amit nem lehet, azt nem lehet!

Makacsul megszegett fejjel oda is vágta a sógornak:

- Erre nem esküdök, ha agyon versz is, mint a kutyát. Akkor se! Érted-e? Több szavam sincs!

- Nincs?! – csavarta meg nyakát csúfondárosan a sógor – hát így is lehet, s kifordult morogva az ajtón. Majd tanálok én erről való orvosságot... ne féjjen keend...

Térült fordult s már hozta is a medicinát. Veszedelmes gyógyszer. Egy fényesre köszörült rövidnyelű szekerce. Egyelőre oda támasztódott akkurátusan a nyitott ajtó sarkához. A szó meg tovább pergett...

- Moss hajjam – húzott egyet mindkét kezével nadrágszíja táján – na, moss hajjam. Elviszi-e kend újfent a kenyérekének valót a városra eladni?

A suszter tekintete sógoráról a szerszám felé futott s a száján recsegő szavak vontatottan születtek:

- Ígértem... Hallhattad... Soha másszor...

- Akkor jó van...

És indult nyújtózkodva a következő kérdés:

- Hát töret-e kend minket megest a nyavalyával egy álló hétig azért, hová lett a búza, meg, hogy haza gyün-e az ára?

- Esküdtem... Ott vótá... Tucc tán magyaru... csattant a felelet.

Hm, még berzenkedik is kend? Na, jó van... Pedig hát maga magát csali kend, ha nem akari azt ugatni, hogy nem eriszt le torkán se bort, se sört, se pálinkát, vagy más effélit ebbe a rothatt életbe még eccer... Na, eriszt-e...?

Csend volt a válasz...

A labancos házőrző nagyot vakkantott a kapu felé, mintha valaki arra járt volna. De ki törődött most azzal!?

Pillanatnyi kínlódás után folytatódott a vallatás:

- Na, mi a fene lesz mán? Hát ide se ügyit kend? Ullátom... Csak szüköl kend, mint a nyüves dög... Mi...?

Hangja reszelősen fenyegetőre változott. A cipésztől azonban lehetett akármilyen. Megkötötte magát. Nem tágított, hallgatott. Dolgozott benne az, amit erre felé úgy neveznek: kutyaszusz. De a sógornak fogytán volt a türelme s szinte ordítva buzdította sógorát:

- A dög essen kendbe... Kuka tán kend, haja kend...? Hát jó van...! Lerántom én onnan azt a madzagot, ha ki nem nyílik a zsák szája... Hööö... Hát tán azt hiszi kend, hogy ez a balta csak támasztéknak tevődött ide? ... Nem azé... Eggyátaján nem... Hanem azé, hogy rögtön belüköm innen kendet a vackára, oszt ott gyovontatom meg vele..! Halli-e kend vin disznó...? Na..?! – meredt rá kidülledt szemekkel – na, mi lesz mán...!

Amaz konokul elfordította a fejét.

- Hej, a kutya irgalmát, de oda puttyantok... azt a huncut mitismondókáját annak a bitang akarattyának...!

Forró volt a levegő künnis, bennis... Lázban égtek az egymást ölő sógorok szemei, is. Bezeg most elkelt volna egy-egy ital szódás borocska mindkettőjüknek.

Az asszony, a feleség, mintha megelégette volna a kínos játékot, bizonytalan kifejezésű arccal besomfordált a szobába.

A nyíló ajtón és a nyitott ablakon át beszökött légáramlat megmozgatta a kitámasztott ajtószárnyakat. Az megnyikordult s a szekercét eldöntötte.

A sógor utána nyúlt, fölkapta s oda nyomta a másik orra alá:

- Jó-e az éle... Nézze csak kend...?! Moss köszörüttem...

Emez se eleven nem volt, se holt. A szerszám láttán hátra hőkölt, de csak nem szólt.

Beszélt hát helyette a sógor:

- Jó megnézte kend, - dobantott egyet s két karja indulatosan megrándult. – Megnézte oszt mégse retirál kend... azt a kutya istállóját kennek...!

Nagyot hördülve, megint szemei felé tükröztette a fenyegető eszközt, majd dühödten folytatta:

- De most osztán ölég...!

Vérvörös ábrázattal a másik felé hajolt s kezében ütemesen mozgott a szekerce.

- Ide figyeljen kend... – kapta el kegyetlen indulattal a bal válla táját – leges, de leges legutoljára asszondom, hogy ha az ital iránt, még ebbe szempercbe meg nem hitel, Isten az Atyám, hogy eztet a tulajdon gégáján próbálom ki.

Az agyonszorongatott hamuszürkére vált homlokára veriték verődött. Az egész ember remegett, a szekerce pedig észbontóan lendült a magasba.

- Na, hitel-e kend, ... a tagadójt kennek ... vagy mán meg is teszem kenddel ...?!

A felszólításból a vészes elszánakozás mellett, mintha némi szánalom is kicsendült volna.

A suszter sehogyse volt. Elkészült. Nehézkesen föltérdelt s töredezetten nyögte hóhéra felé:

- Te szégyentelen, te! Má látom, hogy csak meg kell hitelni... Egyen ki a fene, a baltáddal együtt...

Eskü után a szekerce boldog ívben repült a poszmat felé. A sógor, sógora hóna alá nyúlt, s az ágyhoz támogatta:

- Na, moss már jó van, láttya kend... Moss már le is feket... De ha valakinek elpanaszoli, miképp gyöngítődött le, abbu azé mögen baj lehet, ha sógorok vagyunk is...

Az előző esetek családi perpatvarszámba mennek, ha idősebb kollegáim íratlan naplójának feljegyzéseit böngészem. Itt igen... Itt találok olyan vitézi tetteket, melyek a verekedés fogalmának, magyaros értelemben is megfelelnek.

Mert ha egyszer Sisák főtörzs, egy farsangi hajnalon azt jelentheti, hogy a dorozsmai határ felől egyszerre három kocsi sebesültet hoztak, s az egyik sérültnek a hasa tisztára keresztbe van fölmetélve, az: verekedés.

Meg, ha Tóth rendőr azzal állíthatott be a királyhalmi doktorhoz, mikor az a verekedés első sérültjét kötözte:

- Tessék sietni doktor úr, mert azonnal itt lesz a másik delikvens is. Annak nem a mája táján, hanem a hónajja iránt van a szúrás. Nagyon susturikult belüle a vér, mikor én láttam... Persze, elszorítottuk, ahogy lehetett... De azt is mongyák, hogy Rókabögyösön, a megálló táján is fekszik valaki, alighanem halva... Azt is meg kéne nézni, ha ezeket elvitték a mentők...

Ez is verekedés ...

Vagy az se lehetett kutya, mikor egy csutri bálon a vendéglátó házigazda nyaki verőeréből sugárban kitörő piros embervér lespriccelte a disznóól fehérre meszelt, holdfényes falát s mire a sérültet felesége meg síró gyermekei a szobai nyoszolyára fektették, abból szegényből búcsúzó nélkül, örökre elszállt a lélek.

Verekedés volt akkor is, mikor Kispéter Mihálynak derékon átlótték a családfáját, meg akkor is, mikor Pipicz Mátyást össze-vissza irdalt fejjel és háttal, bekergették a kemencébe, majd onnan halálra váltan kicibálva, még néhányszor – hogy hát biri-e még – megfuttatták a kút körül... Csak aztán vitték orvoshoz.

Szegény orvos. Mikor Mátyáskát, vizsgáló asztalára fektették, menten kinyitott ajtót, ablakot, mert a rendelő levegője, szinte a belépés pillanatában, megtelt valami förtelmes bűzzel...

Alighanem verekedtek akkor is, mikor a halottkémi naplóba ez íródott:

- A meghalt neve G. József... Halál oka: bunkós bottal fejbe nyomták. A jegyzet rovatba pedig megjegyzésképpen ez körmöltetett: - Nem vette észre... Hát ezek igen. Ezek verekedések. Amint látjuk szomorúságos, nem ritkán nemzetpusztító verekedések.

De szomorúságos az is, ahogyan általában errefelé vélekednek, hivatalosan és nem hivatalosan erről a betegségről:

- Nem lehet segíteni rajta... Hiába, kedves pajtás, ebbe törődj bele... Így volt, így lesz, nem lehet tenni róla... Ez – tudod – nem betegség. Ez virtus... Az a híres magyar virtus... Nagy szükség van rá... Mert mi lenne velünk háború esetén...?!

Hazug, buta, zagyva megállapítások...! Bolond lyuk, bolond szél, szívtelenség, lélektelenség, sötét lelkiismeretlenség...

És – sajnos – pont ezeknek a köztudatba átment megállapításoknak köszönhető, hogy a verekedésnek, ennek a magyar, különösen tanyai – magyar mételynek kiirtására semmi sem történt. Pedig fülön lehetne fogni és meg is lehetne kitűnően gyógyítani. Ismeretes a kórokozója és ez gyógyszerekkel kitűnően befolyásolható...

Ne szégyelljük fitogtatni. Az erkölcsi és értelmi nivótlanság ennek a kórokozója...!

Nem a virtus...! Mert ez nem buta és nem borgózós fejekben terem.

A verekedésnek nagy fekete kutyája az előbbi dombok alatt van elásva és onnan jár ki a magyar éjszakákban véresen elfeküdt szerencsétlen fiatal és néha idős magyarok, akár

sokgyermekes családapák tetemei mellé vért szürcsölni. Vért, amelyből úgyis, annyi, de annyi folyt el a történelem folyamán sokak késői ébredése miatt.

Másnap reggel János és Ferkó, olyan békésen ültek egymás mellett várószobámban, mintha soha nem is vétettek volna egymásnak...

/ Csengele /

Kis híveknél

Gyermekbénulásos ártatlanságomat naponkint fölkerestem, s ha sokat nem is segíthettem rajta, vigasztaltam szüleit s nyugtattam magam, hogy állapota az elkövetkező hónapok alatt szépen javulni fog.

Közben egy este tájon, szabályosan kipötytyentve ellátogattam a Kis Hívhez is. Nyáriás házias ruhácskája, egyszerű hajlékuk tisztasága, leányszobájának patyolatossága, szüleinek a munka iránti becsületes kötelezettsége, a belátható háztáj mesterkéletlen és nem gyorstalpalású rendje, azt sejtette, hogy itt rendes népek laknak.

A vizit idő letelte után indultam, de a kis Hív mintha marasztott volna. Nézném meg a szőlőjüket, a rizlinget, az ezerjót, az ezeréves Magyarország emlékét. Meg a szebbnél-szebb gyümölcsfáikat. A hatalmas, terméstől roskadozó fákat... Meg óriás dinnyéiket a mély fordításban.

Úgy ráállt a nyelve az effajta beszédre, ezekre a szavakra, - nevekre, hogy a gyönyörűségtől majd hová nem lettem. Mondta, mondta... És nem is gondolta, hogy szavai olyan húrokat érintgetnek bennem, melyeknek hangja, mélyen nagyon mélyen bele szánt a magyar termőföld és annak fű, fa virág világától régóta elválasztott lelkembe.

Mindig szerettem a földet. Gimnazista éveimben, ha Makóról, később Temesvárról vakációzni haza kerültem, ispánja lettem édesapámnak. Amolyan kis ispánja, mint amilyen nagyocská akkoriban voltam. Ilyen minőségemben, nyomában iparkodtam szüntelen, hogy legalább a nyár folyamán segítségére legyenek három középiskolás fia-lánya tanítási költségeinek előteremtésében. Ez a nagy kobak tudta már akkor is, hogy a pénz nem ömlik a földművelő zsebébe, ha túvé tesz is érte éjt napot. Ha nem lettünk volna eminensek valahányan, az én édesapámék eladható búza, kukorica, takarmány és jószágfeleslege, az iskoláztatás költségeinek csak hányadára lett volna elég. És akkor nem mentünk volna se Makóra, se Szegedre, se Aradra, se Temesvárra.

De mivel az év végi értesítők megcsillogtatták a messzihez és borúhoz szokott szemeket és megremegtették a boldog büszkeségtől fejünkre tévedő kérges kezeket: a gyerekeik taníttatásáért odaadták volna életüket.

Mikor nagyobbacska lettem, a háborús, majd a zivatar utáni egyetemi éveim alatt, sok nyáron át nem bűgött fülemben a cséplő, esztendőkön át nem láthattam a szikes Vadrác acélos piros búzáját, nem kacsozhattam, se a tenyérszi darab szőlőt, se a gondosan ápolt görög- és sárgadinnyét, nem abrakolhattam titokban a Banga, Lujza, Madár és Vihar, istállónk négy táltosát. Most már azért tudom, miért nem lehettek lovaink soha valami nagyon jó erőben, azért, mert minden garas, tehát az abrak ára is, a gyerekek taníttatására kellett. Avatásom után mikor végre hazamehettem, boldogan jártam végig a régi berkeket. Velük, akik nem győztek hazavárni, akik nem fogytak ki az emlékeztetésből:

- Ezt is te szemezted, ezt is te ültetted. Ez meg a Józsim műve.

Akik nem fogytak ki a mutogatásból, vezetgetésből, szeretgetésből, a végtelen szerénységből, mintha ők maguk egész életükben, egy szalmaszálat se emeltek volna föl, mindent csak a gyerekek.

Az Úristen áldja meg minden lépésüket.

Róluk beszélgetve észrevétlenül érkezett el a távozás pillanata. Megköszöntem a kis Hívemnek, hogy láthattam, a rizling apró, tömött fürtjeit, az ezeréves Magyarország – emlékének óriási szeméit, a szakadékony héjú ezerjó bőségét, a szercsika terebélyességét.

- Megmutogatná őket máskor is, ha véletlenül erre kerülnék? – kérdeztem nagy szemérmesen.

- Meg. Szívesen. De mikor – mikor?

- Mondjuk egy hét múlva, ha ugyan akkor még itt leszek...?

- Egy hét múlva? Nem lesz túl soká? – kérdezte kedves huncutsággal.

- Bizony egy hét nagy idő, addig el is tanácsolhatnak innen.

- Hát akkor?

- Ha elküldenek, elmegyek.

- Jó, jó. És el se jön már hozzánk?

- Ha szívesen látnak, igen.

- De mikor? Igazán mikor?

- Egy héten belül.

- Nem! – mondta határozottan – holnap ünnep lesz. Holnap.

- Holnap?

- Igen, holnap délután.

- Lehetetlen.

Kezét nyújtotta s már szaladt is befelé:

- A viszontlátásra – integetett egyszer, még egyszer, még egyszer, s ahogy néztem, néztem úgy éreztem, hogy puha kezét... kezemben felejtette... És... még se mentem el hozzájuk, talán ezért se, mert nősülésen kezdett járni az eszem, s még egyáltalán nem akartam nősülni...

/ Szatymaz /

A fészekrakás veszedelmei

Megnősülni?

E kérdés felett sokat gondolkodtam, különösen mióta magam gazdája vagyok a tanyai szegények s tenger nyavalyájuk között.

Szinte érthetetlennek látszik, hogy orvos ember, akinél nagyon komoly anyagi gond ritkán merül fel, ahol közepes tudással párosult lelkiismeretesség kiadós mindennapi kenyeret adhat, ahol józan előrelátással a tartalékolásra is nyílik elég lehetőség, miért is töpreng ilyesmin?

Úgy van. Az előbbieik jórészt igazak. Keresetéből, különösen fizetéses állás mellett, szépen megélhet az orvos. Ha nem herdál, jut neki is, családjának is sok mindenre, amit másoknak nélkülözniük kell. Persze a fenéki tejfőlvilágot, mely miatt az orvos irigylésnek is tekintélynek is, utálatnak is örvendett, réges-régen elfűtta a szél... De végeredményben a nősülés nem túl komoly probléma az orvosok számára.

Nem, ebből a szempontból igazán nem. Ám, a súlypont nem is itt van. Nem az anyagiak arcvonalán, hanem egy másik, értékesebb fronton: a dolog lelki részén. Mások házasságánál is, de orvos emberénél még inkább és itt egészen sajátos felvetődésekkel. Mert csak orvosoknál merülhetnek fel ilyen kérdések:

Megérti-e majd a feleségem, hogy az orvosnak nem egyszer egész benső énje súlyos betegénél van?

Megérti-e, hogy napi teendőinek elvégzése után, ha látszólag már nincsen dolga, mégis motoszkálnak benne, foglalkozásához fűződő, betegeivel összefüggő nyugtalanító gondok. Megérti-e, ha szórakozni vágyását nem képes olyan mértékben és főleg pontos időhöz kötötten kielégíteni, mint más férj?

Megérti-e, hogy némasága néha fáradságot jelent, s fáradsága csöndet, nyugalmat, lábujjhegyen-járást kíván, és kilengések nélkül való békét?

Megérti-e, hogy az otthon, adódó minden rendű - rangú bajt, köztük a betegséget is, az orvos-férj türelmetlenebbül viseli, mint más férj, hisz Ő a rendelőben és a betegágyak mellett órák, napok évek hosszát egyebet nem hall, mint panaszt, panaszt?

Oh, akadnak orvosfeleségek, akik belelátanak ebbe a kuszált világba és hozzáidomulnak? Akik lesimítják a néma redőket, akik megnyugtattják a mások betegsórán töprengőt, akik erőt adnak az orvosi munka terhének elbírásához, annak panaszmentes viseléséhez, mert okosak, vagy, mert szeretnek igazán?!

Igazán!

Évekkel ezelőtt alkalmam volt látni egy ilyen asszonyt...

Lucskos, csutakos, nagy havas tél. Az orvosék hálósobájában pár nap óta állandóan ég a lámpa.

Beteg mind a két gyerek. A négy évesnek tüdőgyulladása van. Kifejlődött, bár belázasodásának első percétől erélyesen avatkozott be apja, hogy a nagyobb bajt megelőzze. Talán éppen azért, a betegség sima lefolyásának ígérkezik.

De beteg a kisebbik is, a négy hónapos kicsi lány. Annál tegnap szökött fel a hőmérséklet, a megelőzés érdekében adott gyógyszerek és az elkülönítés dacára. Hiába, ragad ám rendesen az influenza, s ha jó talajra kerül, nem könnyű megbirkózni vele. A kis harmatosnak bizony jól megfeküdte a garatját, torkát s az szűz talajon vígan futott tovább le a légutakba, be az egész szervezetbe.

A második, harmadik napon az aprószent nagyon bágyadt, bár hőmérséklete nem túl magas, de nyelve bevont, száraz, ajka pedig nagyon piros.

A negyedik napon állapota súlyosbodik. A tüdő felek felett igen finom, sípolások hallhatók s az apró légutak hurutja miatt fullad az ártatlan. Az apja szédelegve hallgatja. Tudja, hogy nagyon komoly a baj. Az elmúlt évek folyamán nem egy ilyen esetet látott menthetetlenül elveszni. Másik orvos közbejöttével otthon kezelik. Jobban úgy sem vigyázhat rá senki, mint két szülő, akik közül egyik jó anya, a másik orvos.

A kicsi fulladása miatt éjjel – nappal, napokon át, nyitva van az ablak. A lázcsillapító, nehézlégzést oldó és egyéb gyógyszereket a szülők gondosan adogatják, közben ültetve, takaragatva őket, felváltva sétálgatnak vele a februári hóra meredő nyitott ablak előtt.

Pár nap után az orvos nehéz helyzetére tekintettel szabadságot kér. Szó nélkül meg is kapja. Helyettesítése végett azonnal telefonál a szomszéd kollegához. Az szegény készségesen vállalkoznék is, de nem teheti, mert lázas, s tegnap óta gyanús kiütések vannak a bőrén. Neki kell átmenni hozzá, megvizsgálni őt. Sajnos a helyettesítésre kiszemelt kollega vörhenyes, nem rendelhet – s így ráadásul még neki kell helyettesíteni a beteg orvost is!

Bánatosan és idegesen ér haza. Ledobál magáról minden rongyot, megmosakszik s talán még a levegőt is fertőtlenítené maga körül, hogy az újabb bajt be ne vihesse a családba. Talán megbolondulna, ha a nagyobbik gyermek állapota szemmel láthatóan nem javult volna, s ha a parányinál is: valami, inkább sejtethető, mint szemmel látható jobbra fordulás nem lenne észlelhető. S ha nem hallotta volna, következtessen felesége megnyugtató szavait: - Határozottan jobban van a kicsi, mint tegnap volt. Holnapra jobban lesz! Hitték és mégis kimondhatatlan tépelődéses éjszaka következett. Ha a kicsi nyöszörgött vagy nyugtalankodott, már mellette voltak mind a ketten. Az is, akinek pihennie kellett volna, az is, aki a kis pólyást, téli ruhába öltözve gyengéden magához vonva, sétálgatott a most igazán életet jelentő friss levegőtengerben.

És ha a kutya az udvarban elvakkantotta magát, ijedten néznek össze. Hátha mennie kell az orvosnak, valahova hosszú órányira? És addig, jaj, mi történhet otthon?

Oh, igen, mert ha ver az ostor, a csapások egymást érik...

Másnap reggel sokáig aludt a ház. A cseléd tömte a kályhát, a tűz lobogott. S az ablak közelében, fekvé, magas fejajjal, csukott szájjal, aludt a kicsi is. Nyugodtan egyenletesen lélegzett, néha egészen mélyen, mintha próbálgatná, szabad-e minden irányban az éltető levegő útja? Arccal a felkelő nap felé fordulva olyan szép volt, mint az ígért.

Künn didergett... Beteg nem volt a láthatáron.

Benn úgy érezték, hogy veszély idején... nagyon közel van az Isten!

Az ágyacska mellett az orvos boldogan simogatta asszonyát:

- Köszönöm, hogy életemnek talán legnehezebb napjaiban velem volt. Higgye el, minden munka pehelykönnyű, ha a családban nincs betegség.

A meghervadt asszonyka nem felelt, de szeme könnyes és mosolygós volt, mikor reátévedt megviselt urára.

Akadnak ilyen feleségek is.

A magaménak lelkülete csak ilyen lehetne. Ilyennek álmodtam és álmodom. De, hogy az ünnepek után a hétköznapok milyenek lennének, ugyan ki a megmondhatója?

Nem házasodom meg! Nem!

Nem házasodom meg, mert a mai lányok tekintélyes része csak férjet akar. Kenyérkereső, ruhakereső, szabadabb mozgást biztosító férjet. És házaséletet... Nem mást! Még gyereket se...

Gyereket se, mert a terhesség, a szülés és az anyasággal járó gondok tönkre silányítják a harmatos fiatalságot s nyakát szegik a társadalmi élet örömeinek.

Az ilyenféle fehérséptől félek. Ebből az asszonytípusból nem kérek.

Nekem csak olyan kellenék, aki időnkint csecsemőt táplál, gyereket csördít nyakon, a sajátját persze. Aki csibét, kacsát nevel, pántlikás fánkot süt, aki nem iszonyodik se a szappanfőzéstől, se a sonkapácolástól. Aki irányítani tudja a befőzéseket, s a lekvárt nem engedi a nagyüsthöz kozmásítani. S aki még az urával is törődik legalább annyit, hogy hébe-hóba a leszakadt gombot visszavarrja a nadrágra.

Ilyen kellenék, nem pedig olyan, aki cigarettázik, kártyázik és szoptat egy ültőhelyben egyszerre.

Így! Gyerekeket szoptatni, így?

Gyerekeket, kicsi gyereket. Akár leány, akár fiú az. Alig vágják el a köldökszinórját, melyen át anyja szíve alatt kilenc hónapon át vérrel táplálkozott, pici száját már csücsöríti a még meg sem ízlelt tejes kancsó mézédés bimbájára. És szívja a jussát öntudatlan akarással, neki pirulva, neki feszülve, neki dühödve, míg meg nem ittasul, s mint a jóllakott vérszívó, meg nem pihen fekhelye puhaságán, alsó ajka pirosságán csöppecske anyatejjel.

A kenyérszerző, megizzadt pihés homlokot az édesanya lopva megtörli s nem is lenne anya, ha ugyanakkor nem csodálná meg halk mosolygással a rózsás arcot. Aztán felitatja pehely könnyedén az ajkon veszteglő édes tejet s elhessegeti az arcátlan legyet, amely mindenütt és mindig édességre les, akár méz az, akár pólyás baba. Majd csitítóan emeli fel betörtető ura felé, vékonyka, még vértelen mutató ujját.

- Lassan a testtel öreg ember, nem tudod, hogy Gáborka olyan világot kíván, amelyben mindenki halkán szól, cicaszerűen lépdél, hangfogóval köhéccsel és horkolás mentesen fújja a kását. Csak ő nem! Neki szabad hangosan szólni, minden vonalon, bármikor.

Így.

Eh, kár effajta gondolatokkal vesződnöm. Az én ügyem a közelmúltban már megoldódott, úgy ahogy meg volt írva.

Még csak tegnap volt. Alig tegnap. Szép is volt, mese is volt, elég is volt. Most már nem! Nem házasodom meg! Punktum.

/ Elmélkedés a házasságról /

Rovó bácsi közvetít

Másnap délelőtt rendelóm várójában egy törődött galambősz ember is ült. Sorrendben ő lehetett az első, mert előretörekedését a többiek nem kifogásolták.

- Vizsgáljon át átul-cettig, mert hajja, én még nem akarok elpatkóni. Én még magát szógáni akarom, mondta vetkőzés közben.

Tudomásul kellett vennem kívánságát, de nem értettem. Különösen azt nem, mért szeretne engem is szolgálni, mikor nekem se házam, se földem s őt magát ennél többször se láttam. Vizsgáltam hát és szavait szó nélkül hagytam.

Páciensem azonban makacs embernek bizonyult. Ha én hallgattam ő beszélt:

- Ott, ott, ahun most veregette. Ott szok legjobban zsibogni. Piócáztattam, kiszívtam belőle a törődött vért, de legutóbb, talán mer sós a vérem, a pióca se ragatt bele.

- A karjai is zsibbadnak Róvó bácsinak, meg a feje is szédül ugye?

- A sok törődéstű. Mán, a lábam szárába is bele evett az a filokszéra. Valami abba is bujkál. Úgy, hogy lassítani köll. Megártott nekik a sok cipekedés. Egyik permetező föl, a másik le. Szakadatlan.

- Még mos is szokott dolgozni?

- Bizony doktor úr, csak annyit, amennyit elbírnak ezek a 67 éves csikók. Napkeltétü - napnyugovásig.

- Nagyon jól van és a maga betegségének a mozgás nem is árt, de azért nagyon ne törje magát. Különösen ne hajlongjon, ne erőlködjék az emeléseknél, és ne tartózkodjék hosszú ideig a forró napon.

- Hát hajja, azt mögtöhetöm, de a permetölést az idén még én akarom eligazítani. Hogy lögyön ölég boruk a lakodalmukra. Mert azaz ezerjó, amikné a kisasszonnyal a múltkor megálltak, az hajja nagyon egy kiváltságos italú. Majd mögláttya.

Milyen lakodalomról és milyen kisasszonyról beszél Róvó bácsi, - kaptam el az öreget, bár sejtettem merről fúj a szél.

- Csak annyit mondok magának, felelt csalafintán, hogy azaz ezerjó is nagyon jó, de a mi kisasszonyunk igenyösen páratlan.

Persze, hogy ezután a diskurzus után nem kértem tőle fizetséget. De ő nem maradt adós. Szóval fizetett meg:

Látom, hogy maga finom egy ember. Nem nézi le a szegényt. Szép egy pár cseléd lesz magukbul, meg jó is, mert a mi kisasszonyunkat se köll dicsérni. Dicsérni, azt a maga dóga. Majd megláttya.

Elégedetten ballagott ki, mint aki jól végezte dolgát.

Én pedig mosolyogva motyogtam befelé: - Szép is lehet, jó is lehet az a páratlan kisasszony, de tőlem lehet a világ hetedik csodája. Ha én egyszer nem házasodom: hát nem házasodom.

A tűzköves asszony

Őszre járt. Antennánkon végestelen - végig, fecskék ültek. A sárgaréz drót erősem meghajlott a sok pihekönnyűből összetevődött súly alatt. Csicseregtek, csevegtek, a küszöbön álló nagy útról. A vének a fiatalokat oktatták, merre igen, merre ne menjenek, ha épségben át akarnak jutni az Óperencián.

Én is költözködés előtt álltam. Kollegám, akit helyettesítettem, szerencsésen átesett a tisztiorvosi vizsgán, s újirányú munkára vértzetten minden pillanatban itthon lehet.

Lassacskán hozzáláthatok a készülődéshez, a bútorok, a műszerek becsomagolásához. Gyorsan haladnék, ha be nem vetődnék unos-untalan egy-egy késői fecske. Hiába. Nem lehet. Nem lehet a tanyaikat rendhez szoktatni. Nem értik meg, hogy nekik éppen úgy érdekük a rendelési idő pontos betartása, mint az orvosnak. Beszélhet az ember szépen, csúnyán, a kijárt rendetlen útról le nem térnek.

Most is plattog valaki a váróban, pedig már délre jár. Ha soha..., de ilyenkor, meg ebéd alatt feltétlenül betérferegnek. Adta fegyelméletlen népe.

Nagyon idegesnek látszott a bácsi, mikor óvatosan, kopogtatás után belépett. Kalapját, összetámasztott térdei előtt, karimájánál fogva, körbe-karikára forgatta s megszólításomra úgy nézett rám, mint aki felelne is, nem is.

- Így még nem jártam doktor úr, kezdte némi habozás után, döcögösen, s szinte csurgott róla a veríték.

- Na, mi a nagy bánata lelkem vezetem egy lépéssel tovább.

- Szégyellem el is mondani. De mindegy. Meg akarok gyógyulni. Ötven egynéhány éve élek vele, de így még nem járatott meg.

- A feleségével van tán valami baja? – segítettem, hogy könnyebben átessen a nehezén.

- Dehogya a feleségemmel. Nem árt az szegény a légynek se. Éppen mindennapos. Még csak az kéne, hogy az is megtuggya, mennyire bevásároltam.

Kezdtem már gyanítani, miért indult olyan tétován s mért nem akart még mindig kirukkolni. Közelebb mentem hozzá, vállára tettem a kezem s biztatón néztem a szemébe:

- Na, mondja szépen. Az orvos rendelőjében megőrzik a titkot.

A nyugtatásra szégyenlős botorkálással megindult:

- Kötözködésen alul van a baj.

Lesütött szemekkel, halott halványra válva, rekedten ejtette ki az utolsó szavakat. És annyira el volt anyátlanodva, hogy le kellett ültetnem, nehogy elvágódjék.

Vizsgálat nélkül is könnyű volt kitalálnom, hogy olyan fertőző betegséggel állok szemben, mely az élet, különösen a házas élet berkeiben sok és sokféle bajt okozhat. Nem csodálom, ha az ilyesmihez bizonyára nem szokott magyarom kegyetlen rosszul érezte magát.

Mikor kissé megnyugodott, derűre hangoló szándékkal szólaltam meg:

- Aztán megmondaná-e, ki volt az a haszontalan, aki fölékesítette magát evvel a furcsa nyavalyával?

- Asszony vót. Tuggya doktor úr, hiába is tagannám. Járt erre a múltkoriba egy a városrú. Megjátszotta magát előttem. Gondolatban se vót, hogy tán ribanc. Tűzkövet árut. Addig, addig, hogy én is be is vásártam nála. Hogy maratt vóna az édesanyába. Szinte csikorogtak a fogai a keserűségtől.

- Nana. Nyugodtan csak – csitítottam megértően. – Emberrel esik meg s talán nem is akkora a baj, mint amilyennek látszik. És máskor biztosan nem is fordul elő.

Szemei bizakodóan csillogtak s szavai esküszzerűen hatottak:

- Ebbe az élő-életbe, de soha.

Megvizsgálása után betegsége enyhességére vonatkozó feltevésem módosítanom kellett, mert nem fertőzőbetegséggel, hanem fertőzőbetegségekkel álltam szemben. Egyszerre kettővel.

Rendesen bevásárolt az én emberem a tűzköves asszony nál. –

Egyik baja a huncut gonosz-mókusok által előidézett gyulladáson alapuló folyamat volt. Betyár kis teremtések a gonosz-mókusok.

Ha valakit, rendesen..., futó szerelme megajándékoz velük, túl nagy jelentőséget nem tulajdonít neki, s azzal nyugtatja magát, hogy nem is ember, aki életében nem birkózik velük. Pedig ezek az ártatlanságok a történelem folyamán, de sok embernek keserítették meg a szája ízét, olykor egész életre. Nőét, férfiét egyaránt...

De a jószágos tűzköves néni tarsolyából több is kikerült. Felékesítette az én magyaramat azzal a betegséggel is, melynek kórokozóit mikroszkóp alatt úgy néznek ki, mint apró dugóhúzókat. Ezek a liliputi lények a tetthelyen keletkezett, szabad szemmel tán észre se vehető sérülést többnyire keményszélű sebbé bővítik, melyből aztán elszaporodásuk után betolakszanak a vérkeringésbe.

A vér, dúsan terített asztal számukra. Nyaklóló nélkül élnek, dőzsölnek, sokasodnak benne, s néhány héttel a fertőzés megtörténte után, ellepik a szervezet minden zegét-zugát. Ez már vérbaj.

És, ha kezelés nélkül marad, ha valaki nem vesz, vagy nem akar tudomást szerezni róla, ha gyógyítás nélkül kemény munkában múlnak az évek, szüette fává válik a szervezet s a betegség súlyos siralmas áldásai idővel jelentkeznek. Elvetélések, halvaszületések, daganatok, bénulások, szellemi elváltozások formájában.

Megverte az Isten azt a harmat tisztán házasságba szédült leánykát, akire a házasesetben ilyen meglepetések köszöntenek.

Igen. A tűzköves liliomok és falánk állatemberek, égő szerelmilázukban szolgálnak néha ilyen meglepetésekkel is.

Baja felől minden köntörfalazás nélkül tájékoztattam porul járt barátomat.

- Most csak az a szerencséje, hogy szegény felesége babát vár. Különben, hogy állna a szemei elé?

- Különben, rossz lenne.

- A szerencsétlensége meg az, hogy én pár nap múlva elmegyek innen. Majd a másik doktor úrnál is jelentkeznie kell.

- Én? Még egyszer nem mutogatom magam másnak. Utána még magának, ha köll mindön nap. Ezer hálát adok az Istennek, hogy ez eccer is bemertem gyünni.

Oltás és kezelés után kerékpárjához kísértem. Vígan lépkedett, mint aki nagy tehertől szabadult meg.

Ezután gyúfával gyútok rá, - vigyorgott fölengedve – a gyútot meg elhajítom, hogy ne kellesen megint tűzkövet venni.....

- Mit bánom én – gondoltam magamban – undorodva az efféle emberektől. Szép házasság, bizonyos. Dühöng benne a tisztaság és az esküdtök örök hűség. Nekem ilyesmiben nem lesz részem. Nem nőülök meg. Nem, oszt nem.

/ Csengele /

Bucsu

Elmúlik minden. A tavasz, a nyár. Szárba szökkenés után a virágnylás. Sok gyümölcs érése már az őszbe nyúlik. És az ősz, az se tart örökké. Az is elmúlik. Aztán a dértől sárga leveleket befödi a hó. S mikor a hóvirág, kicsit gémberegetten kiles alóluk hosszú álma után, az ibolya dörzsöli meg két ököllel a szemeit. Mert ni-ni, már hasára süt az áldott tavaszi nap.

És így tovább, és így tovább. Jön, megy, születik és elmúlik minden. Életbe indulásom néhány hónapja is a búcsúzkodásomhoz ért.

Még egészen jól emlékszem. Első utam a pipacsos, búzavirágos, vadbükkönyös, vadlóherés, konkolyos gyermekláncfű, pásztortáska és kék szarkalábbal tarkított tavaszi tájakon vezetett. Igen, vadvirágok között és azok felé a vadvirágok felé, akik nem laknak szabad ég alatt, akiknek van hajlékuk, ruházatuk, kenyerek, gondjuk, örömük és van sok-sok gondviselőjük is, s bizonyos vonatkozásban, mégis elhagyottabbak, mint a vadvirágok. Sokat jártam nyitott szemmel nyitott füllel köztük. S most ősz elején, mikor a soványka tisztos sivárság kopasz ösvényén búcsúzkodni megyek, úgy érzem, hogy a délelőttök, délutánok, a szeles és lucskos éjszakák és a dohos-szobás hajnalok meghallgatott emberpanaszait, s az el-se mondott, de ellesett vegyes titkokat, további utamon értékesíteni tudom úgy, hogy az egészségvédelem jó szándékú napja melegebben süthet majd szegény népem jobbsorsra érdemes vadvirágaira.

Megnéztem utoljára a kis Imre fürösztését, masszírozását. Az izmaiba visszatérő élet láttán vele és velük együtt, boldog voltam én is.

Benéztem még ide is, oda is s legutoljára, úgy hat körül a vasút mellett elindultam kis Hívék felé. Szándékosan hagytam őket utoljára pedig szívesen mentem volna hozzájuk először is, másodszor is, harmadszor is, tegnap is, tegnapelőtt is, de nem mertem a közelben lenni, mert veszedelmesen helyes volt, Ő maga is, és szolidságot és szelídséget ígérese is, amit egy életre kiható esetleges közös elhatározás esetén – környezetének szemmel látható becsületes – munkás tisztasága és tisztessége is megnyugtatóan támasztott alá.

A múltkor sem mentem el. Kimentettem magam. Azt is írhattam volna pedig akkor neki: Szeretnék mindig maga mellett lenni. Azt is írhattam volna:

Nagyboldogasszony ünnepe óta minduntalan keresem a vasúti töltés gyalogútján. Keresem azt a leánykát, akinek szivárványhártyája hasonlít az édesanyám selyemkendőjéhez. Azt is írhattam volna, hogy a náluk töltött percekre kedvesen emlékszem vissza s hogy Rovó bácsi, ha jól meggondolom, nem is beszélt olyan bolondokat.

De egészen mást írtam. Közbejött kiszállással sablonosan kimentettem magam s engedélyt kértem tőle, hogy eltávozásom előtt, még egyszer belenézsek a szemeibe. Na, na? Nem így. Nem! Csupán úgy: engedelmet kértem tőle, hogy távozásom előtt még egyszer átléphessem kedves hajlékuk küszöbét. Így...

Azóta se nem láttam, se nem beszéltem vele. Azaz! Nem mondom helyesen. Láttam is, beszéltem is vele, de minduntalan elhessegettem magamtól és megszaladtam közelségétől, mert nem akartam, nem akartam megőszülni.

Valahol messze a kert végén találtam rá. Könyvvel a kezében, az egyik aranyparmen közelében bogarászott. Bizony, a csíkos őszi almák már majdnem aranysárgára értek. Kezembe nyomott egyet. Kezembe nyomott még egyet. S almákkal fölfegyverkezve, mintha régóta ismertük volna egymást, letelepedtünk a gyümölcssterhes szercsika, fehér kerti padjára.

A távozóban lévő nap át-át nézett a lombhasadékokon, hidegen és vörösen, míg mi a költészetről, főleg Adyról beszélgettünk, s míg el nem olvastuk a kéznél lévő kötetből Szent Margit legendáját.

Kölcsönösen megállapítottuk, hogy Ady költői nyelve utolérhetetlen, s hogy ebben a remek versben a leges-leges-legis-legszebb a következő:

- Dalos ... törékeny ... halk fiú legyen ...

Asszonyos, kósza, könnyes trubadúr.

Aztán a múltkori elmaradásomról esett szó.

Mélyen elpirult, mikor zavart mentegetődzésem közben azt találtam mondani:

- Nagyon helyes leánynak találom, készségesen eljöttem volna, ha ki nem visznek, s ha biztosan tudtam volna, hogy nem leszek terhére.

Nem lett volna terhemre. Sok jót beszélnek itt magáról. Jó ember lehet az, aki ezt a költeményt olyan szépen tudja elolvasni.

Hogy megtudja zavarni az embert is, az ilyen bájos csiribiri jószág szemlesütéses mondókája. Szavaira egészen megreszketett bennem a szentlélek. Néhány szívdobogás után, mikor már nem reszketett, s mikor a szavaira nagy sután, valamit válaszolni akartam, a kis Hív pajkosan talpra szökkent s gyors iramban oda perdült a nagykertnek, tőlük alig hajításnyira lévő fehérre meszelt hátsó kapujához.

Utána mentem és segitettem neki kiengesztelni a berozsdásodott tolózárát.

Az igyekezetes munkában kezeink össze-összetévedtek s én nem voltam túlságosan elégedett, mikor, a zár fülsértő nyikordulásával, a némajáték véget ért.

A következő pillanatban künn álltunk egymás mellett, az egyenetlen hátú, semjékes-nádas és fehér kapu közötti nagy úton, a szúnyogzűmmögéses alkonyatban.

A lenyugvó nap ajkait pirosaknak láttuk, mintha valaki szenvedélyesen szájon csókolta volna.

Hazamenet kikísért. Rózsaszínű gyapjú kendője fehérnek, a kezében szorongatott egyetlen szál, piros rózsza koromsötétnek látszott a telihold fényében.

A kis kapuban, erre a világra alkudoztunk. Úgy, hogy én kértem, Ő meg nem akarta adni.

- Ha másnak tartogatja, hiába kérem, zártam le lemondóan az egyezkedést.

Vége is lett, s mégis tovább folyt némán....

A hold világánál láttam, hogy szavaimra a keleti metszésű szemek tágra nyílnak s homlok-tájam felé emelkednek majd bátortalanul szemeimbe kapcsolódnak. Keresnek, néznek, lelelkendeznek, kérdzenek, csudálkoznak, félnek, megriadnak, ölelnek és eltaszítanak. Csak a jó Isten tudná lemezre venni ezt a hangtalan szent-beszédet. Aztán úgy, mintha habkönnyű topánkákban tipegne valaki, lassan, lopakodva: felém indult a jobb kar. Két kézzel fogtam át a rózsás kezét s tartottam addig, amíg a virág és a kéz szépen simán elváltak egymástól.

A hazafelé vezető úton egy úgy megkótyult gyerek lépkedett, hogy a hosszú őszi éjszakán tavaszról álmodozzék. Mintha ez a gyerek magam lettem volna. A nagy páros-jövő rajzolgatásban persze eszembe se jutott, hogy tegnap még végkép nem akartam nőszülni.

Elöttem sündisznó kocorászott. Jöttömre összegömbölyödött. Közel hajoltam hozzá. Tele volt tüskével. Önkéntelenül megnéztem a rózsát is. Egyetlen tövis se volt rajta.

Na, na: Majd meglátjuk: van-e rózsza tövis nélkül.

A torokgyík ...

A visszatérhetés sok örömet jelentett... Végre talán végérvényesen kezembe foghatom a munka gyepelőjét azon a helyen, ahol előreláthatólag hosszabb időt kell eltöltenem s ahol az egészségügy földjei még szántatlanok, vetetlenek. Úgy látszik nekem kell majd megmutatnom, hogyan vessék neki az ekét a sivó homoknak, ha az izzadságos földtúrás eredményeit látni is akarják.

Jó szándékom földtől az égig ért.

Tisztában voltam azzal, hogy nehéz munka vár rám, mert az egészségügy ábécéjét nem ismeri erre rajtam kívül senki.

Milyen jó lenne pedig, ha legalább a tanerők többet segíthetnének, mint amennyit pusztán jó szándékukból kitelik. Milyen jó lenne, ha tanítónövendék korukban komolyan foglalkozhattak volna az egészségtannal... Nem annyira, hogy kuruzsolhassanak, de legalább olyan mértékben, hogy olyan megbetegedéseket, melyeket a mikroszkóp alatt megismert, megszemlélt baktériumok idéztek elő.

Nem is értem, miért nem juthatnánk el egyszer odáig, hogy legalább azokban az intézetekben foglalkoznának kiadósabban az egészségüggyel, amelyeknek növendékei életben indulásuk után, a nép fiait hivatottak nevelni, tanítgatni, nyesegetni...? Mert ha fontos a latin meg a görög heti megszámlálhatatlan órában, nem kevésbé nélkülözhető a mindennapi élet embere számára saját szervezetének s a szervezet ellenségeinek megismerése... Különben az élet viharában, hogyan tudja magát és hozzátartozóit megvédeni a betegségek durva támadásaitól...?

Az iskolában felkészült tanító-emberek munkájának hatására, belátható időn belül nem adódnának olyan éktelenkedő betegségi esetek, melyek a tudatlanság bizonyítékaiként lépten-nyomon szíven vágják az orvos embert...

Az egyik délután többek közt Tóth Sándor volt nálam. Az a jó szándékú fiatal gazda, aki tüdejével állott kezelés alatt.

Megvizsgáltam, s ha nem is tagadtam, hogy beteg, eloszlattam aggodalmait s jövődjét illetőleg vígságra derítettem.

- De jó, hogy visszagyűtt az orvos úr – nézett rám hálásan. – Ha még sokáig odamarad, nem tudom mi is lett volna velem?!... Mosmán, megint van bizodalomam...

Jól estek szavai s jól esett látnom szemeiben a hit és a bizalom lelkes tüzét... Nagy eredmény, mert a beteg bizalma, hite... hatalmasabb orvosság minden orvosságnál.

Mikor az öltözködéssel elkészült, közelebb lépett hozzám, fizetett, majd arra kért, hogy menjek el hozzájuk s nézzem meg a lucernavetést ...

- Érdeemes megnézni, mer nagyon szép... Úgy ágyaztam meg neki, ahogy valamikor az orvos úr elsorolta.

- Elmegyek Sándor – örvendeztettem meg – remélem, hogy a szobája ablakait nyitva találom majd?!

- Hej, de nem felejtette el, amit rendelt... Majd meglássa, hogy nyitva lesz,... nem vagyok én magamnak ellensége...

- Hát a kút, meg az árnyékszék? – gyóntattam tovább mosolyogva...

- Az is meglesz, - sütötte le szemeit, - ha az Isten élni enged...

- Fiatal gazdának jó példával kell elől járnia – fenyegettem meg s indultam vele kifelé... Mentünk, de csak a kapuig, mert ott utunkba állt egy asszony hajtotta kocsija.

Maraggyon még egy kicsit, ne mennyen még el, legyen szíves, még ezt a beteget meg nem nézi – szólt könyörgősen a bekötött fejű kocsis.

- Ejnye, ejnye ... de nem szeretik a rendet... - morogtam morcosan – délelőtt van a betegvizsgálat ideje,... de, hát ha már itt vannak, hozzák be hamar a beteget...

A 14 éves Harmat leánykának diftériája volt.

Ősz elején elég ritkán látni ezt a kórformát..., melyet ezen a vidéken torokgyíknak hívnak s komoly bajnak tartanak...

Ez is az volt. Igazán komoly torokgyík!

Ahogy a beteg szájába néztem elszörnyedtem az előrehaladottság ekkora fokán!.. Az egész torok, a nyelvgyök, a szájpadrás, vastagon fedve volt lepedékkel...

- Hát ez borzasztó – sóhajtottam feléjük - ... ennyi ideig várni?! Mért nem hozták már korábban ezt a gyereket?... Mit tudok én ilyen állapotban, ezzel a szegénnyel kezdeni?... Ha most beoltom,.. mert be kell oltani,.. és reggelre meghal,.. azt fogják mondani biztosan, hogy az oltástól halt meg...

- Mondja fiam, - kérdeztem az anyát – mit kezdjek vele...? Legalább egy hét óta beteg a gyerek s maguk akkor hozzák,... mikor már nem lehet rajta segíteni... Mért nem hozták előbb...?

Fáradtan s zavarta mondta mondókáját:

- Hoztuk vóna mink..., de az öregapja nagyon nagyhitű ember... az nem engedte... ezé nem hozhattuk...

A fecskendő forrt, a leányka lihegett... az asszony tovább kesergett, leánykája sápadt kezét simogatva.

- Nagyon szereti a nagyapja szegényemet... Tegnap este is, mikor mán úgy vót,... hogy na,... mingyá vége,... fölnyalábólta az ágyból, oszt ríva rohant ki az udvarra... Egész áldott éccaka ott virrasztott mellette, ... egy percre se vette le rulla a szeméit.

Reggelre,... egy kicsit mintha megcsüjje vóna a baj... de azé hoztam vóna, ha enged...

- Ne fogjatok..! Nem kell mán vinni meggyógyul mosmán...- hajtogatta, mint az örült – s nem eresztett bennünket a közelibe se... De délután, mikor látta, hogy csak nem lesz belüle semmi,... csak láttyuk ám, hogy készíti a kocsit... fogja a lovat... aggya a kőccséget..., hogy vigyük... úgy sírt..., mint a gyerek...

Oltás után adtam az asszonynak egy piros cédulát. Megmagyaráztam neki, hogy látható helyen függessze ki, s ne engedjen a beteg közelébe senki idegent... Megmondtam, azt is hogy nem nagyon bízom a beteg gyógyulásában...

- Meg kellene büntettetni magukat, amiért ilyen későn hozták ezt a szegény gyereket...

- Ne minket, ne minket... az Isten áldja meg... Meg leszünk mi úgyis verve... Nem huzakodhattunk azzal a bakafántos öreg emberrel... Azt gondolta az szegény, hogyha kiengedi védő szárnyai alul az ő beteg kismadarát, akkor vége lesz neki... Tanulatlan ember... ü se hibás... Ne büntesse ... üt se... mer ha a lány, meg talál halni ... neki is ölege lesz...

A megbeszélt útból nem lett semmi... Későre járt, mire Harmat bácsi beteg „kismadara” elindult utolsó előtti útjára.

- Ezt teszi orvos úr, a tanulatlanság... Ismerem az öreget. Ojjan régimódi, akaratos ember. Ott is vakaródzik, ahun nem viszket neki... Befelel ez a Poncius Pilátusnak is, ha sorra keríti. Ürulla beszélük, hogy mikor fiatalabb korában eltörte a lábát, nem ment el orvoson,.. nem tétette sínbe,... hanem csak maga göngyölgette be, ahogy éppen jónak látta... Mikor osztán nem forrt össze röndösen,... betette a beteg tagot két gerenda közé, oszt újfent eltörte... Hát ez az öreg... Tanulatlan...

- Igaza van Sándor... A tudatlanság nagy baj, mert a tudatlan ember nem hisz... Annak mondhatom én, hogy a betegségeket apró, szabad szemmel nem látható élőlények okozzák... Nem hiszi el... Nem hiszik el azt sem, hogy a torokgyíkot petróleummal gyógyítják... Öregségére ebből már nem enged, pedig – hallotta ... mennyire szereti az a szegény öreg ember, az ő beteg „kismadarát” Bizony: meggyógyult volna ez a gyerek, ha 4-5 nappal korábban behozzák...

Persze, minden beteg nem gyógyul meg, de kivétel minden törvény alól van...

- Csak egy alól nincsen orvos úr...!

- Tudom,... hogy egyszer mindnyájunknak el kell menni... de a kis Harmatnak korábban,... mert ezen az én oltásom nem segít!

- Arru se tehetünk orvos úr... ha így vót elrendelve... Maj hónap kocsival gyüvök magáé...

- Elmegyek Sándor gyalog is estefelé...

Elment. Utána sóhajtottam: - Szegény Sándor, de jó lenne, ha meggyógyulnál... Benned is csak a hit tartja a lelket... De hátha megtartja... Adja Isten...

Másnap mire a harmat felszáradt – halott volt a kis Harmat... Tíz óra tájban értem ki hozzájuk kerékpárral. A piros cédula ki volt téve... de a lakás tele volt asszony s gyerekekkel. Kicsit káromkodtam, de türtőztettem magam. Kitéréssekkkel nem megyünk úgyse messzebbre, mint türelemmel. Kihívtam őket az udvarra s az egyiktől, a többiek füle halltára megkérdeztem:

- Magának is van családja fiam?

- Van doktor úr három. Két gyerek, meg egy lány.

- Szereti őket, nagyon?

- Igazán kedvem telik bennük.

- El akarja mégis temetni őket?

- Isten őrizzen meg engem attul.

- Hát a piros cédulát látta-e az ajtón, mikor ide jött?

- Láttam.

- Tudja mit jelent az?

Hallgatott

- Azt jelenti fiam, hogy aki itt volt ezzel a halottal egy szobában és most innen haza megy a saját házába, az a halált is magával viheti. Ennyit akartam mondani. Itt maradhatnak mindnyájan.

Mire a másik gyereket beoltottam, a házbeliéken kívül senki se volt a tanyában. A piros cédulának talán majd több tekintélye lesz ezután.

Mikor hazaindultam láttam, hogy a kerítés melletti szálfarakat egyikén fehérhajú ember ült. Könyökei térdeire támaszkodtak s arcát kezeibe temette. Talán sírt.

Hozzá mentem s fejére tettem a kezem:

- Harmat bácsi.

Véres, vén trachomás szemeit bátortalanul emelte rám.

- Az orvos úr? Mit akar velem?

- Ne sírjon. Odaát mindannyian találkozunk.

- Igaza van! Szegény kis virágocskám – Hangja reszketett. Könnye piros kendőjére patakban csorgott. – Ne adja fel ezeket – zokogta én marasztottam, én fétettem... hátha előlik...

- Nem, nem Harmat bácsi. Nem lesz semmi baj, ne féljen... most már úgy is hiába.

Meghatódva köszöntem el tőle. Jó néhány lépést elhaladtam, mikor erőltetett, erős hangon utánam kiáltotta:
Áldja meg magát az Isten...

Érdemes-e férjhez menni ?

Ha nem mentem el Tóth Sándorékhoz megnézni az orvosi utasítás szerint beállított lucerna földet, mielőtt elbúcsúztam volna a mai naptól, beszélgettem egy kicsit a kis Hívvel.

Csuda egy portéka ez a kis portéka. Mióta hazajöttem, mindig a nyomomban van, mint az árnyék. Jön, megy, segít, igazgat, főz, virágot ültet, kikísér, elkísér, hazavár. És beszél. Mindig kitalál valamit. S a mondókájában rengeteg eredetiség van. Élvezem. Nagyon. Legalább, mire asszony lesz, tudja a leckét. Különben az ura is szóhoz juthatna otthon. Igen, mert ma-holnap hozzá fog tartozni a házirendhez, hogy a férj otthon csak akkor szólaljon meg, ha a felesége nincs otthon.

Beszélgettem vele. Telefonon nehezen lehetet, mert nekik nem volt. Ha tehát szólni akartam mégis hozzá, levelet kellett írnom. Nem tehettem egyebet, írtam:
Kedves kis Hívem!

Bocsássa meg bizalmas megszólításom. Azért mertem leírni, mert papi embertől hallottam. A jó papot pedig nem vétek követni ugye?

Jól emlékszem, hogy Nagyboldogasszony napján, mikor Báló Pista bácsinál valaki olyan huncutul, nézelődve ízlelgette a barna sört, a plébános úr szóról-szóra ezeket mondotta nekem:

- Nézze csak azt a kis szégyellős hívemet ott az asztal végén.

És én néztem bátran, vagy bátortalanul, a csuda se tudja már hogyan, de megnéztem rendesen...

- Na, látja – folytatta a plébános úr – a macska vigye le magát, ugye csinos egy hív?
És látva csendes arrafelé csodálkozásomat, jóízűen nevetett.

Szavaira nem válaszoltam akkor, de most, bár senki se kérdi, bevallom, hogy igazat adtam neki és azt sem tagadom, hogyha kijelentését e percben megismételné, annak valódiságát most már igazolni is merném imigyen:

- Nagyon csinos a kis Hív plébános úr, de éppen azért, a macska ne vigye el. Vagy ha viszi, hát vigye, oda ahova én irányítom. Nagyon el tudnám irányítani azt a tarka macskát. De ezek után beszéljünk talán másról.

Asztalomon, itt előttem, a hattyú-nyakú üvegváza friss vizében egy szál piros rózsát látok. Tegnap került ide. Nem tudom hogyan...

Ha közelebről megnézném, biztosan meglelném rajta egy leánynak az ujja nyomát. Így, egy lépésről sem fedezhető fel semmi, de semmi rajta. Se a száron, se a leveleken, se a bársonyos szirmokon.

/ Szatymazi emlékezés....., első találkozás „kis Hívemmel” , későbbi feleségével Agócsi Rózsával /

Puha keze lehetett annak, aki letépte. Hogy a sok közül ki lehetett, igazán nem tudnám megmondani.

De azért vigyázok rá.

Csak azokat a szemeket veszem le róla, amelyek szemzésre alkalmasak. Reggel beillesztettem őket virágos kertem vadócaiba. Ilyenkor van még némi nedvkeringés. Vad ágyaikkal még szépen összeforhatnak a nemes szemek és egész télen át pihenhetnek és álmodhatnak bennük békén.

Tavasza majd égi melegre, nagyot nyújtózkodnak, felébredés után pedig neki

lódulnak és nőnek, nőnek istenigazában, hogy olyan bájos arcú virágokká érjenek, mint az a titokzatos kis teremtés, akinek jóvoltából ez, az asztalom környezetét boszorkányosan megbabonázó ősök, egy feledhetetlenül bájos este, Isten jóakarata szerint hozzám elszármazott.

Vigyázok reá.

Zagyvaságokat firkálok ugye?

Hogy meg ne unja nem is folytatom. De hogy még egy kicsit mellette maradhassak, elmesélek valamit kis Hívemnek a mai nap forgatagából. Hátha az jobban érdekli?!

Ma délelőtt folyamán, egy fiatal - asszonybeteget hoztak hozzám. Hála Istennek nem volt túl komoly az eset, mert csak megverték szegénykét, de nem nagyon.

Általában azt tapasztalom, hogy errefelé az asszonyok közül sokan kikapnak, de – jó órában legyen mondva, ittlétem óta még egyet se ütöttek agyon. A férjhez menés tehát nem jelent komoly veszedelmet...

Mikor az én, azért elég rendesen megbúbolt asszonyomtól megkérdeztem, hogy miért verte meg az ura, folyékonyan a következőket mondta el:

- Az én uram munkakerülő ember, azontúl még égedelmesen italos is. Mészáros vóna, ha vóna, de mesterségit csak azé tanuta ki, hogy engem nap min nap megnyúzzon.

Nem a családnak, vagy a dolognak, hanem az itálnak él. Ha véletlen, nagy néha-néha, de amhá, egy szent időben csak eccer esik meg, keres pár krajcárt, a pizt még a zsebeibe se tette, mán le is kutyogatta a torkán. Ha meg péze nincs, nincs nyugovása addig, még vagy itthon, vagy másutt, vagy szépen, vagy csúnyán, vagy bár-akárhogy, valahunnan nem szöröz. Mer a liternek, vagy féliternek okvetlen ki köll telleni a torka teremtésit.

Tegnap is mán korán reggel láttam, hogy valami baj van. Gyütt-ment az én Kálmánom, mint akit a kukac furkál.

Ez valamibe megint sántikál. Majd szemmel tartom, - gondoltam benn az ágyon, mer tuggya, egy kicsit nyugölődő vótam.

Mibe sántikál ez má meg? Nem tuttam kigondóni.

Alig muhatott el egy fertáj óra, csak látom ám az ablakbul, hogy az én emberem ugyan kerügeti az egyik kácsát.

Addig ténfergett, gyütt-ment, még ecce szétnéz, hirtelen elmarkózza a kácsa nyakát, oszt viszi-viszi, mint héjja a Sándorék iránt.

Én maj hova nem lettem

- Na megáj Kálmán, megáj, maj kibánok én teveled, ha te a magadét is lopod. Nem tuttam, hamarosan mit tegyek, mit ne tegyek. Jaj Istenem nekem. Végtére azt tettem, hogy elsőbbit is tutána lopózottam. Szerencsére oda is értem észrevétlen a Sándorékhó. Mikor becsúszok a kapun, - mit tesz Isten – ott a kácsa, a házvéginé. Guzsba a lába. Nem vitte be a gonosz, csak ü lépett be egyezkedni.

Nekem se kellett több. Föl a gácsért, oszt iszkiri, ahogy a lábaimtu kitellett.

Otthon a kácsát eleresztettem, én meg be a házba. Bezártam az ajtót, oszt vissza rögtön az ágyba, majd meg az ablakho, hogy jaj mi is lesz most édes Atyám!

Nem sokáig kölletett várni. Gyütt ám az én Kálmánom, mint a veszött állat. Riszáta az ülepít, hánya kifelé a gaccsos lábait, de mán ott is toporzékolt az ajtó előtt, mert verte, ahogy kitellett tőle...

Hát most micsinájjak? Tudtam, hogy érdemetlen kihúdom a lutrit, de csak beerisztettem. Amit az Isten ad.

Adott is éppen öloget, de a Kálmán. Nézze csak itt is, emitt is. Csupa adta kik a tagom. A fejemre is ugyancsak ráhányt. A legvégin még csúfolkodva azt ordította:

- Mos mán csak azé is, amé ijjen csúnyán kibántá a tulajdon férjeddal, a kácsát truccbú is elviszem, téged meg itt egyen meg a jó fene.

- El is vitte, vissza se hozta, meg is itta, hogy égne ki a böndője.

Ajkai pityergőre fodrozódtak, fátyolos szemei mindenfelé, csak éppen felém nem akartak igazodni.

Ez bizony szomorú dolog, - szóltam szánakozva a kis asszonyhoz, miközben sérüléseit kötözgettem, - de én ezen a betegségén nem tudok segíteni... Ez a maguk dolga lelkem...

Édes Istenem – siránkozott szomorúan – akar hova mék, mindenütt evvel fizetnek ki. Pedig a jómutkor is, hogy cselekedett... Ha bele kezdtem, hát elmondom ezt is:

A kukorica-kapálásból gyűttem haza. Alig érek az udvarra, hallom ám, hogy valaki móresre tanítja a füttyürüt. Persze, hogy a Kálmán vót.

- Mi a fenét csinász te avval a döggel? Nem vétött az teneköd semmit, - ripakodtam rá.

- Nem vétett? Egye meg a fene a faját. Hát a kis libákat tán én tipkettem szét? – Mormogta felém szemrehányó dühhel. – A kis ludakat?!

Összecsaptam a kezeimet, s mint az eszelős rohantam a kamrába. Ami igaz, igaz. Vót kis liba, nincs kis liba. Mind a három hibádzott. Még az a szerencse, attam hálát az Istennek, hogy a többi nem kelt ki.

A kutyát elvertem én is cudarul. De a gyanúmat azóta nem vettem ki, mer az én Kálmánom mintha kapatos lett vóna.

- Ki is süt másnap az igazság. A szegény Füttyürü ártatlanul kapott ki. A Farkasné újságolta, reggel, hogy látta, mikor a Kálmán nagyon köszönetetett be Sándorékhoz oszt, garaboly is vót nála. Abba lehettek a libák. A kutyát csak azért verte meg, hogy engem becsapjon.

- Szegény kis asszony, mondtam igazán őszinte szánakozással. Hát a rendőrség nem tudna ezen segíteni?

- Nem segít má ezen senki doktor úr. Se rendőr, se törvény, se orvosság. Hiába is segítene. Elherdálta a házat, elment a 10 hold bérföld is. Utóbb még a gyerekeket is kiárujja. Nem is tudom, mi lesz belőlünk. Hogy ezt a boros butykost, aki a család kis valóságát, meg a boldogságát tönkre teszi, nem tudja senki innen eltolonconni, hogy vagy meggyünne az esze, vagy ott dölglene meg. Hát ezt szabad? Erre nincs törvény? –

Igazat adtam a jó megjelenésű és jó szándékúnak látszó fiatal teremtésnek. Ezekkel a ringy-rongy emberekkel tenni kellene valamit. Sajnos, ez nem az orvos dolga.

Nagy fehér kötéssel a fején, gyógyíthatatlan sebbel a lelkében bánatosan távozott szegény.

Látja Kis Hívem, így bának erre az asszonyokkal. Az embereknek szinte csodálkozni kell, ha akad még fiatal leányka, aki hozzá meri kötni az életét egy legény emberéhez.

Ugye igaz? Nem nagyon érdemes férjhez menni, ha ilyen sors várhat valakire. Bizony nem! És a férfiak mind egyformák. Akasztófárávalók.

Vasárnap délután megkeresem. Nem azért, hogy a Kálmán eltoloncolását illetőleg álláspontját meghallgassam.

Az ilyen kérdés megoldásához erős, markos férfikezek kellenének, nem olyan icike- picike leánykacsók, melyek még a rózsát is tüske nélkül tépi le.

A rózsákra pedig jó ..., vigyázni fogok...

Valamikor, nem is régen, volt egy másik piros virágom. Vigyáztam arra is. Rosszul vigyáztam reá? Elvesztettem, vagy ő vesztett el engem? Isten a megmondhatója. Időmultán megtudjuk majd mind a ketten.

A tanyai orvos gondjai

A következő napokban felnőtt betegem alig akadt. Itt az őszi munka. Szántás, vetés, sarjúkaszálás, általános betakarítás és a szüret, a borszűrés. Hej de sok magyarnak áll félre rövidesen a kalapja, reggeltől késő estig. A must forrásától egészen a hordó kiürüléséig. Nem egy közülük soha sem józanodik majd ki. Mátyás barátom a nagy napi porciók után még éjszakára is bekészít egy kancsóval a sublót tetejére, hogy ha fölérezve megáhitaná hiba ne legyen.

Azért jut éppen ő az eszembe, mert csütörtökön, úgy 7 óra körül, ott találtam elfekve az erdő árka szélén. Kocsim zörgésére felfigyelt, tébolyult szemit, rák piros orcáját, felém fordította s merev-vonásos mosolygással dicsérte felém a Jézust.

- Hát ezzel mi történt? – kérdeztem a kocsisomat s le akartam ugrani.

- Elütötte a gyász kocsi, - doktor úr. –

Szólás-mondás ez erre felé. Ha valaki kikészül, elázik, megrészegezik és az alkohol hatalma lekényszeríti az anyaföldre, azt mondják reá:

- Elütötte szegényt a gyász kocsi; s hagyják nyugodni. Legfeljebb a kerékpárját viszik el. Részeg ember úgy se tud vele mit kezdeni.

Úgy hallom, nem egyszer az asszonyok is borba fojtják bánatukat s bizony a gyerekeknek is jut belőle. Mert azt vallják, hogy a bor, ital is étel is. Többre becsülik, mint az édes tejet. És a bor orvosság is. Még hozzá hatalmas orvosság. Amelyik betegen ez se segít, az igazán nem életre való.

Ilyen gyógyszer birtokában csak csecsemőkkel akad most dolgom. Hála legyen a Teremtőnek, erre felé szülnek még az anyák, s ha az idősebbek egy-egy csecsemő, vagy gyermek elhalálózásán könnyedén így is térnek napirendre: - Ha öreg hal, ház pusztul; ha gyerek hal, ház tisztul – s ezzel vigasztalják a siránkozó fiatal anyákat is, az utóbbiak legtöbb esetben más állásponton vannak. Nem igen törődnek az öregekkel s a szemeikből fakadó könnyek őszinte fájdalomuk kifejezői.

A csecsemők és gyermekek megbetegedéseivel kapcsolatban látottak s az anyáktól ilyenkor hallottak alapján bár újra megdicsérem a fiatal anyák legtöbbjét, mégis szomorúan állapítottam meg, hogy a modern csecsemőgyógyászat hullámverése, mely főleg a csecsemőkori táplálkozási zavarok felismerése s azoknak korszerű eljárásokkal való eredményes befolyásolása révén úgy a csecsemő, mint az anya s rajtuk keresztül az egész család számára új napfelkeltét jelent, jótékony útján még nem jutott el idáig.

A szoptatás, az elválasztás, a vegyes és mesterséges táplálás körüli hozzá nem értés miatt, sok a gyengén táplált, gyengén fejlett és sorvadt csecsemő. Láttam több olyat is, aki csonttá, bőrré lesóványodva, papírvékony hasfallal, halálos sápadtság mellett piros ajkakkal és ezerráncú vénasszonyos arccal úgy nézett ki, mint aki minden pillanatban lehunyja a szemeit.

Az ilyenek menthetetlenül elvesznek. Előbb utóbb kikísérik őket házilag összetákolt deszkakoporsóban fehér ingecskébe öltöztetve arra a helyre, mely mindenkit befogad, de vissza soha nem ad senkit. Leteszik őket a többi mellé. Apró fakeresztet állítanak a kis homokdombok végéhez. Reá írják, hogy meghalt négy, öt, hat, vagy 10 hónapos korában.

A halottkémi naplóba és a halotti anyakönyvbe meg a halál okát írják be. Egyiknél ezt, másiknál mást. Meghalt: gyermekaszályban, meghalt: hasmenésben, meghalt: bélhurutban. A környék tudatlan szegény emberei pedig azt mondják:

- Meghalt, mert szerette az Isten! – Az ilyen ártatlanok biztosan a mennyországba jutnak. Jó nekik, nem kell végig szenvedniök ezt a cudar világot.

Csak az orvos tudja, hogy mindez alig igaz, hogy mindez egészen másképpen van. Csak az orvos tudja, hogy az apró fakeresztek a temető kertben, a felnőttek tudatlansága miatt szaporodnak s az anyakönyvbe sok esetben nem azt kellett volna beírni, hogy a halál oka: bélhurut, hanem azt, hogy a halál igazi oka: a hozzátartozók tudatlansága. – Emiatt hullnak el sokat, nagyon sokan...

És akik a megszülettek közül mégis megmaradtak? A tudás-hiány miatt gyengén fejlettek, a négysegletes fejű, karpereces, angolkóros – olvasós, puha mellkasúak és a gümőkórral érintettek, vagy azzal, komolyan fertőzöttek, ezekkel mi lesz?

Mi lesz, ha jön a tél. Mi lesz, ha tavasz közeledtén kimerül a nyár folyamán összegyűjtött vitamin-raktár? Mi lesz velünk akkor, ha a hurutos betegségek, főleg az influenza és annak szövődményei, a tüdőgyulladás, mellhártyagyulladás, középfülgyulladás és más fertőzőbetegségek különösen a kanyaró, meg a szárhurut próbára teszi őket. Mi lesz ezekkel az ellenállási tárházak nélküli pöttöm gyerekekkel akkor?

Megritkulnak. Elvékonyodnak. Fonyadtan falják szegényes, levegőtlen szobáikban az értéktelen ételeket s koldus-rongyos testtel érkeznek a zöldfakasztó tavaszi napsugár színe elé, kitelepedve, kikucorogva a ház szélmentes végéhez, feltekinteni hunyorogva az Ég mindenki számára ingyen mért áldására.

És mi lesz velük később? Mi lesz aztán, ha átéli, átvészeli a csecsemőkort és gyermekekké lesznek, iskolásokká fejlődnek? Mi lesz, ha felserdülnek és házasulandó legény, férjhez menendő lány lesz belőlük?

A régi bélyegek rútitó nyomaival úgy néznek majd ki, mint azok a vasárnaponként misére összegyűltek, akik között az emberi nem szépségén csak lecsüggesztett fejjel lehet elmélkedni.

Az ember sírni szeretne, hangosan felzokogni s a régi nem törődöm idők piszkait letörlő rongyokat néma utálattal kirázni és szélnek eresztetni, el, el a végtelenbe, tör löstől, emlékestől együtt.

Mert, hej de másképp is lehetne, ha az ember folytatólagosan emberszámba ment volna... Szegény kis tanyai orvos! Milyen nagynak is kell lenned, hogy a feléd tornyosuló sok-sok meggondolatlan kérdés körül ki tudd választani a reád bízottak jövője szempontjából a legégetőbbet. És hogy annak, illetőleg azoknak leküzdéséhez, meg nem alkuvó hévvel, elkedvetlenedést nem ismerő energiával, csatasorba állítsd egyetlen árva magadnak becsületesen akaró minden erejét.

Igen, igen.

Neked kell tanítgatnod az anyákat. Neked kell őket simogatnod szavaiddal, szíveddel.

És mindig csak simogatni, mert velük és elődeikkel az élet nem bánt valami kesztyűs kézzel.

Hadd lássák, milyen is az, mikor a szeretetet testvérként gyakorolják.

Neked kell rábírnod az apákat, hogy a terhesség, a csecsemő táplálás és szoptatás idején, vegyék le asszonyaikról a nehéz munka igáját és ne vessék komoly férfi létükre betegség esetén se feleségeiket, se gyermekeiket, se önmagukat a vénasszony és nem vénasszonykuruzslók martalékául.

Te vagy hivatva a Macska Verák uralmát megtörni, eltüntetni. Te fogod a szemverést és annak szenes vízzel és gatyaszárral történő gyógyítását, a felnövő fiatal anyák istápolása, irányítása, megnyerése révén, örökre száműzni.

Te fogod megértetni a beteggel és hozzátartozóival, hogy gümőkóros betegnek, levegőtlen dohos szobában nem lehet meggyógyulni, s arról is te győződ meg őket, hogy a tüdőbeteggel egy szobában lakók, általában a fertőzőbetegek némelyikével egy szobában tartózkodók, maguk is állandó életveszélyben forognak.

Előadásidban te fogod beállítani a fertőzőbetegségeket olyan kézzelfogható színességgel, hogy néped az e téren reája leselkedő veszélyeknek hitelt adjon s ennek megfelelően éljen. Neked kell felhívnod az illetékesek figyelmét, hogy ezen a területen alig épült olyan hajlék, mely a közegészségügy követelményeinek teljes mértékben megfelelhette. Kevés kivétellel közvetlenül a homok tetejére rakott tutaj, vagy vályogfalú, vacak nedves, dohos penészes lyuk-kulipintyók díszlegnek itt, melyekben összezsúfolva élnek-halnak a többnyire számos cselédet számláló szegény családok, kiknek vakságánál csak szobáik és konyháik világtalanabbak.

Ugyancsak neked kell tájékoztatnod őket arról, hogy ennek a népnek asszonyai, anyái, férjhez menendő leányai a konyhaművészethez annyit értenek, mint cigány a szántáshoz.

Ezért az asztalra kerülő táplálékféleségeiket vagy a soványság és egyhangúság, vagy a durva bőség és a döre fecsérlet jellemzik. Célibányosság, valamilyenféle meglátás, józanság? Sehol és semmi.

Az alkoholizmus átkai: a verekedések, bicskázások, emberölések, perlekedések, gyöngelméjűségek, a magyar családok jelenlegi és jövőbeni boldogságának megnyirbálói és tönkretévői. Bár tűnnének el harag nélküli dorgálásod és fáradhatatlan tanítgatásaid következményeként.

Te őrzöd nappali kimerítő munkád után álmatlan éjszakákon az anyákat, mikor gyümölcsöt teremnek, hogy a nagy is, a kicsi is egészségesen essék át, az élet egyik legnagyobb megpróbáltatásán s azután is féregmentesen viruljanak a magyarság gyümölcsös kertjében.

Egy fejjel, egy szívvel, akár örökösen talpalva, mindenhova el kell jutnod, ahol közegészségügyi szempontok figyelmen kívül hagyásával akarnak valamit megalapozni.

A tífusz és a vérhas megelőzése miatt neked kell szorgalmaznod a megfelelő árnyékszékek építését és a sok helyen annyira primitív és sok-sok veszélyt rejtegető vízszolgáltató berendezéseknek újjakkal való pótlását.

Beszabad nézned az istállókba is. Magyar ember a lovaival törődik, de gyakran ujjnyi vastag trágyával díszített teheneket fej és ilyeneknek a tejét viszi nem egyszer piacra felnőttek, gyerekek és csecsemők táplálékául.

És tanítsd őket, földet is művelni. Gyerekkorodban atyád iskolájában láttad, hogyan lehet, hogyan kell intenzíven gazdálkodni. Trágya, műtrágya, zöldtrágya, híján ne váljanak földjeik sivataggá s kamrájuk üressé, zsebeik lyukassá, árendájuk elviselhetetlenné.

Buzdítsd őket a gyümölcsfák ápolására, kaparására, permetezésére, hisz ha hisznek majd és cselekszenek, néhány gyümölcsfa terméséből kifizethetik az egész évi haszonbérüket. Oktasd őket, intsd őket... Szeresd őket, hogy ők is szeressék egymást. És ne törődj azzal, hogy ki mivel fizet majd meg érte.

A beteg-ellátás gondjain kívül, nagy vonásokban ezek a gondjaid szegény kis tanyai orvos.

Szegénységük, iskolázatlanságuk, nagy árvaságuk miatt ne keseredj el. És ne akard itt hagyni őket. Tudod, látod, hogy még ma rajtad kívül, csak a lelkes tanítótság fogja kezeiket. Ne menj el tőlük, mert így szegények, távozásod esetén még szegényebbé válnak. És soha, soha nem támadnak fel, ha nagy megértéssel, sok önzetlenséggel és mérhetetlen szeretettel meg nem markoljuk erősen kezeiket. Erősen. Mert a magyart meg kell fogni a kezénél és a szívénel. Így elmegy az ördög után is.

Így van tudom, de egyedül nem bírom... Ha sokáig magam maradnék. letörnék... Hozzunk tán ide valakit...

Valakit... Ha kicsi is lesz, csak jó legyen, szelíd legyen.

Hogy ha fáradt leszek, vagy ideges és levert, ha bánatos leszek valaki, vagy valami miatt: szántsa végig puha kezével a homlokom. Csendesen... csendesen...
Segítsen segíteni a vadvirágokon...

Legközelebb megmondom neki, hogy közeledik a fészekrakás ideje...
Sajnos a fészek, a lakás kijavítása – sürgetésem dacára – még mindig nem történt meg.
Ugyan ki is törődnék a tanyai orvos gondjaival és a szegények gondjaival? –

Ember tervez

A vasárnapi átrándulás füstbe ment. Kilenc óráig nem nyitott rám egyetlen lélek se, mikor azonban kocsisom jelezte, hogy indulhatunk beütött a szerencsétlenség.

Alig vonult ki a kocsira való cók-mókkal Jóska az előszobából, nagy ja-ja-jajjal kivágta az ajtót egy asszonyka és se szó, se beszéd törtetett a rendelő felé. Én, utána ...

- Mi baja van magának fiam? -

- Jaaj, nem tudom, de nagyon fáj erre – mutatott a deréktájára.

Vizsgáló asztalomra segítve, jobban szemügyre vettem, s görbés vonalaiból nem volt nehéz arra a megállapításra jutnom, hogy itt valószínűleg kicsi bántja a nagyot. Meg is kérdeztem tőle, hogy nincs-e már itt az ideje?

- Jaaj, nem tudom, nem tudom. De nagyon fáj. Menten leszakad a derekam.

Vizsgálni kezdtem. Vizsgálni ám, de csak egy pillanatig, mert a kicsi már veszedelmesen útban volt.

Sebtében előkészültem mindenhez. Bekiabáltam Géczi mamát is, teknővel, meleg vízzel. Gyorsan, gyorsan bemosakodtam s mire az olaj, a lepedő, meg a törülköző is kezünk ügyében volt az apróság kezeimben visongott. Megveregettem a hátát, amiért vasárnapi programomat megzavarta.

Ilyen csúszós potykával sem vergődtem még, - állapította meg Gécziné és türelmesen simogatta le apróságunkról a szürke kulimászt.

Az újdonsült mamácska nyugodt volt már s érdeklődve pislogott kis porontyára s főleg annak örvendett, hogy fiúcskája született. Pedig az anyák első alkalommal inkább lányokat várnak. Leányokat? Na, nem kettőt egyszerre. Szó sincs róla Apának is anyának is elég abból egyszerre egy is. Különösen nehéz időkben és különösen, ha fiút szerettek volna.

Jól emlékszem egyik barátom vasvilla szemeire, mikor ikergyerekeihez gratuláltam. Hogyan forgatta! És ha tovább mertem volna a legártatlanabbul is lelkendezni, ábrázatából ítélve, végül talán hajlandó lett volna még oldalba is rúgni. Egy másik ismerősöm felesége a klinikán szült. A telefonértesítést a szülés szerencsés lefolyásáról egyik barátja továbbította hozzá.

Volt öröm. De csak addig tartott, míg a betyár barát ugratási szándékkal, komoly ruhába öltöztetetten jelentette, azt is, hogy bizony ketten születtek, méghozzá lányok.

Erre a bejelentésre és az azt követő dús röhejre a telefon nagyot csörrent s a bösz apa durrogó motorján fejvesztetten rohant a klinika felé.

- Két lány, hörögte. Összesen három lány. Fiú meg egy darab se. Az istenfáját ennek a betyár világnak!

Beérkezve feleségét alig üdvözölte. Rohant az ágy végéhez, idegesen lekapta a kis ágy takaróját s rekedten hadarta asszonya felé?

- Hát a másik hol van? –

Nem akarta elhinni, hogy csak egy született. Csak egy! Valóságos fiúcska. A váratlan örömtől szélesre nyúlt ábrázattal hosszasan győződött meg az újszülött fiú „valóságáról” s boldogság áradt barátjának adresszált szavaiból is, bár azok nem voltak túlságosan hízelgők:

- Beugratott a pizok gazember...

Körülbelül fél óra múlva rendbe akartam tenni a kis asszonyt, de a has táj simogatásánál valami egészen mást találtam, mint amit a szülés ezen szakaszában vártam. És valóban. Figyelmes hallgatózással kétségtelenül meg lehetett állapítani, hogy jobb oldalon, valamivel a

köldök alatt, belülről óraketyegés hallatszik. Ez pedig nem lehet más, mint egy másik apróság dobogó szívecskéje.

Észleletemről tájékoztattam az anyát. Kissé megriadt, majd belenyugodott a megváltozhatatlanba.

- Gondoltam én azt, mert néha nagy helytelenkedés folyt odabenn...

Bánom is én doktor úr, csak az Isten szerencsésen átsegítsen rajta. –

A közben megérkezett a férj elragadtatással nézte a pokrócba csavart parányi szendergőt s nem akarta elhinni, hogy rövidesen a másodiknak is örvendezhet.

Jött is, a lustábbik a kettő körül, mint a karikacsapás. Ezt már a bába fűröszötte s nem tartotta igazságosnak, hogy valakinek egyszerre két fia is lehessen, míg másoknak sok próbálkozás és reménykedés után, következetesen csak lányaik szülehetnek.

Dél volt. A kocsin 3 órával ezelőtt ketten jöttek. Most négyen poroszkáltak békességes hazavonulással... Nem is négyen. Öten, mert hazakísérte őket a bába is, hogy a gyermekágyas kellő elővigyázat mellett kerüljön a szegényes ágyába.

Ha motorom van, még idejében elérkezhettem volna a kis Hívemhez, aki ma már biztosan lemondott arról, hogy találkozzék s elbeszélgessen velem.

Ugyan miről is beszélgettünk volna? Talán arról, hogy az orvos nem független úr. Minden pillanatban készültségben van. És hogy az orvos feleségének, a férje foglalkozásából származó sok előnyért, néha napján lemondással kell fizetnie. Vajon érdemes-e ezt tudva, vállalni a néha bosszantóan sok lemondást? Aki szeret annak érdemes, hisz az egész élet: a lemondások és csalódások végtelen láncolata s mégis sok boldogságot terem.

Életmentés és lélekmentés

Vasárnap délutáni kényszerű honmaradásom, kertemben igyekeztem hasznosítani. A virágokkal már nem volt tennivaló. Inkább őszibarackfáimat tutujgattam.

A közelmúltban beszemezttem jó néhányat s most szinte élveztem, milyen katonásan ülnek a nemes szemek a kaszvadt alanyok finom hasadékaiban.

Be akartam teleltetni őket. Rafiával jól becsavargattam a féltett részeket, hogy az éhes, vagy kényes nyúl ki ne harapja pontosan és éppen ezeket.

De nem lettem volna orvos, ha vasárnap délután békén hagytak volna. Morogtam is, mikor egy öregasszonyt, meg egy fiatalot láttam beódalogni udvaromba. Fanyalogva vezettem be őket rendelőmbe.

- Na, mi a nagy baj, hogy pont vasárnap délután jöttetek ide? – mondtam nekik szemrehányóan, mert úgy láttam, hogy nem betegek.

Nagy kézdörzsölgetés közben a szüle suttogta el mondókáját:

- Orvos úr kérem – nézett rám igézően-, nincs itt tuggya olyan nagy baj, de mégis, hát tuggya mán azt maga, segíteni kéne ezen a kis menyecskén.

- Beszéljen csak hangosan lelkem, úgy jobban megértem. Ha baja van, hogyne segítenék rajta, ha lehet itt, ha meg itt nem lehetne, bemegy valamelyik klinikára.

- Aj, dehogy, dehogy – legyintett könnyedén – nem betegség féle ez, - csak tuggya már maga – minek is mondanám!? – Közelebb hajolt és felém susogta: - Nem lött meg neki az a baja. Egy ótás köllene, evégett... gyüttünk.

- Igen, - néztem rá csodálkozva, mert ilyen szándékkal még működésem kezdete óta senki sem folyamodott hozzám. – Igen, értem, hogy mi a baj...

- Nem hannám hiába fáraccságát. Csirkék még ezek. Négy hónapja esküttek. Ha így mén, lelepi őket a gyerek. Nem hannám hiába. – Ajtatosan mosolygott s kedveskésen csücsörítette a száját.

A kis menyecske szemlesütve gyúrta, gyötörte zsebkendőjét, csak néha villant felém szégyenlősen.

- Aztán mi lenne az a sok, amit nem sajnálna ezért az ótásért?

- Egy ötvenest megannék hajja... Esszóra.

Ötven pengő. Havi fizetésem negyed része. Ezen a szegény vidéken óriási pénz. Mindennap egy ilyen eset: havonta 1500 pengő. Évente 18 ezer. Pár év alatt olyan vagyom, amelyből gond nélkül meg lehet élni, ha nem dolgozom is. – Tudom, sokan kísértésbe esnek és van, aki el is esik.

Hozzám most lépett be először pénzeszsákját mutogatva az ördög. Ha szívesen látom, nem kell félnem, jön ám másodszor is, harmadszor is. A TITOKBAN elvégzett műtét jó eredményét, dehogyis szokták elmondani másnak. Csak megsúgják, halkán, biztatón, hogy ott... ott segítenek. Csak persze meg kell szógáni érte. Egyik eset szülné a másikat s rövidesen, talán éjjel-nappal akár gyárszerűen lehetne üzni.

Önmagammal tisztában voltam, mégis töprengtem. Nem azért, hogy megcsináljam-e, hanem azért, hogy hogyan nyúljak hozzá ehhez a darázsfszerekhez úgy, hogy az idős asszony is, a fiatal is elálljanak szándékuktól. Közben keseregtem is. Nem elég, hogy az ország egyes vidékein a jobb módúak között veszedelmes méretekben kúszik, izmosodik, mérgez és öldököl ez a burján, most már befészkelődik a szegényekhez is, hogy már csirájában kiirtsa a jövőnemzedéket... Isten az atyám, ha rajtam múlik, ez a kór itt nem ver gyökeret. – Pusztultunk már éppen eleget.

Jól tudom, hogy van orvos, aki kapargálásból él, pedig nevét is, működését is ismerik. Sajnos én nem tekerhetem ki a nyakát azokért a névtelenekért, akiket jó pénzért átjászott a legnagyobb úr, a halál birodalmába.

Elgondolkodva hallgattam, sétálgattam, majd megfogtam az öreg asszony kezét s kivezettem a rendelőből.

- Sétálgasson csak egy kicsit lelkem, majd szólok, ha bejöhet. Boldogan ballagott kifelé. Azt gondolta, hogy minden rendben van. Hadd higgye.

A szégyenlős kis gyerekasszonyt leültettem magammal, szemben s szerettem volna e pillanatban zavaros lelkébe betekinteni. Ilyen határozottan csinos külső, szégyenlőség, szemérmesség mellett lehetetlen, hogy saját kezdeményezésére jött volna hozzám ez a kis asszony.

- Mondja csak nekem – kis lelkem, elmúlt-e már húsz esztendő?

- Húsz éves vagyok doktor úr – válaszolt, fejét kicsit félrehajtva, s kezével ernyedetlenül húzogatta köténye szélét.

- Hallotta-e, mit kíván tőlem az anyja?

- Nem anyám nekem. Az uram anyja.

- Maga is úgy akarja-e, ahogy ő? –

Feje mind mélyebbre hajolt, amit közbe-közbe egy-egy mély lélegzetvételt iktatva beszélt:

- Én nem értek ehhez doktor úr. Kérem. Nekem ez nem vágódott eszembe. Ki is vetném a fejből. Ők nem maradhatnak. Különösen az anyósom. Mióta így vagyok, mindig azt prézsmítáli, hogy lelep a gyerek.

- Szeretnéd-e ha kis leánykád lenne, - simogattam meg kendőzetlen tiszta gyerek arcát – szeretnéd-e, ha olyan szép kis leánykád lenne, amilyen takaros magad vagy?

- Én igazán nem ellenezném, - mosolygott rám derűs tekintettel.

- Te leszel az édesanyja. Én meg majd segítek neked, ha akarod, hogy sokat ne sírjon, hogy munka után az urad is pihenni tudjon, s hogy az is szeresse, mint te magad. Mert, ha megszületik, szeretni fogja ő is. Majd meglátod. Aki, fiacskám így szabadul meg a boldogságától, az egész életére nyomorult lehet. Hallgass rám. Látod, nekem nem kell a pénzetek. Ha akarnám, elvehetném. Nem kell... Hallgass rám. Ne engedd, hogy hozzád nyúljon valaki. Ha erőszakoskodnak, gyere hozzám. Jó lesz?

- Jó lesz. Úgy lesz jó, ahogy maga mongya. Én nem akarom. Anyámnak nyolc gyereke volt öten élünk.

- Nem vót annak soha semmi baja. Ha az megtunná, miben járunk itt, menten agyon verne.

- Jó kis asszony vagy. Meg is segít a Teremtő.

Szavaimra kicserélődött. De azért doboghatott a szíve, mikor anyósát beszólítottam. – Mi lesz majd most? – gondolhatta magában.

Leültettem az íróasztalhoz és felvettem a fiatalasszony személyi adatait. A másik idegesen toporgott s bukszáját nyitogatta, csukogatta. Nem látott tisztán. Valószínűleg sejtette, hogy nem történt minden elgondolása szerint.

Aztán kikérdezgette őt magát is részletesen. Hogy hívják, hol lakik stb.

- Hát ez mire lenne jó, ha meg nem sérteném?

- Arra édes lelkem – szóltam a legtermészetesebb hangon – hogy ha ez a kis gyerek 6 hónap múlva meg nem születik, tudjam kin keressem. Nem is hiszem különben sem el, hogy maga, aki olyan okos asszonynak látszik, szerencsétlenné akarná tenni ezeket a tapasztalatlan gyerekeket. Vagy maga talán nem szereti a gyerekeit?

- Kurtán és harapósan felelt.

- Szeretem én ütöt is.

- Azért akarja tőle elvenni a gyerekeit? Nehéz ezt magából kinézni. Én azt hiszem más asszony, jó asszony maga. Menjenek haza Isten hírével. Ezt a kis asszonyt, minden hónapban látni akarom.

Elmentek. Hosszan néztem utánuk, s úgy éreztem, hogy jót cselekedtem. Jó érzés. Egy kis emberrel több, 50 pengővel kevesebb... Ugye jól tettem prefektus úr?

Az egyszeri kolléga másképp oldotta meg az ilyen kérdéseket. Megvizsgálta az anyajelöltet s úgy tett, mintha valamit csinált volna, s a beígért, vagy kialkudott honoráriumot pedig szabályosan fölvette. Ha aztán a gyerek megszületése után bizonyos idő múlva találkozott a féllal és az szemére vetette, hogy becsapta, ő határozottan tiltakozott:

- Téved fiam, maga csapott be engem, maga volt a hibás. Mért nem mondta, hogy kettő akar lenni? Én csak az egyiket vettem el.

Így is lehet. Embere válogatja.

Az orvosi gyakorlatban az esetek megisméltődése szinte törvényszerű. Ha valamelyik napon, mondjuk egy nőgyógyászati eset jelentkezik, rendszeren beköszönt a másik is. Most is majdnem így történt.

Este 10 órakor egy fiatalasszonyhoz hívtak. A bába türelmetlenkedett, nem tudott tájékozódni. Nem vállalta a felelősséget orvos nélkül.

Az asszonyka megvizsgálása után leültem s vártam türelmesen, mert megállapításom szerint, ha minden szépen megy, 1-2 óra múlva túlleszünk a nehezén. Nem ajánlatos ilyenkor sietni. Működjenek a természet erői, s csak ha azok nem ígérnek jó eredményt, akkor segítsünk annyit, emennyire éppen szükség van.

A fiatalasszony nem viselkedett a legfegyelmesebben. Velőig hallatta a hangját, ha fájdalmai ismétlődtek. Így lehetett ez ide érkezésem előtt is, már jó idő óta. Anyja ágya mellett ült, kezét fogta, fejét simogatta, türelemre intette. Láthatólag együtt szenvedett a leányával. Nyugodt, kiegyensúlyozott nénikének látszott. De csak addig, míg vigasztalt, míg meg nem mozdult elém nem perdült s reám nem rivallt amúgy istenigazában:

- Hát maga mit kuksol itt? Csak, hogy a száját táccsa?

A váratlan támadásra elhűlve, szólni se tudtam hamarjában, csak kínosan mosolyogtam. De a harcias szellem állandósulni látszott:

- Nem érti? – ontotta tovább a tüzet... Nem érti, mit mondok? Mit szenvedtetni, mit kínlódtati? Mér nem veszi ki belüle?

Úgy rikácsolt, mint a megveszekedett fene.

De erre a második rohamra, már az én galamb epém is elfakadt. Felálltam megnéztem a mamát, majd elfordultam tőle s csomagolni kezdtem portékáimat.

- Mán meg mit akar? Itt akarja hanni a lányomat a bajával? – meredt rám pulykavörösen.

- Itt én gyöngyvirágom, - feleltem dühösen, - mert én a maga sipítózását nem vagyok hajlandó hallgatni. Vagy maga megy ki innen, vagy én. Határozott kiállásomra a bába úgy tett, mint a mesebeli királykisasszony. Sírt is, nevetett is. Az öreg mama meg menten kisíruült a szobából.

A fűrésztésnél átmenetileg összebékültünk, de varráshoz való előkészületkor újra kitört a vihar.

- Mit akar azokkal a szerszámokkal. Nem köll má ezt tovább vernyogatni, vergődött éppenséggel öleget.

Hallgattam, hagy beszéljen.

- Nekem is volt hasadásom. Máig is megvan, de bajom sose lett rulla. Szedje a cókmókját oszt mennyen. Úgy is lesz mit fizetni.

Határa, azért mindennek van, még az orvos türelmének is.

- Nézze mama, itt most én parancsolok, értse meg – szóltam erőltetett nyugalommal, hisz már a javán túl voltunk,- hanem ha magának is van repedése – és itt egy kicsit megnyomta a szót – bevarrom azt is, ha azonnal ki nem megy innen.

Vérben forgó szemekkel az Isten lováról mondott valami lélekemelőt, mikor a konyha felől cudar lendülettel betette az ajtót.

Így végződött a vasárnapi kirándulás, a boldog jövődőről való közös álmodás.

Két órákor kerültem ágyba.

Vajon kis Hívem miről álmodott?

Nyomortanya – tündérvár

Mikor a következő napok egyikén a postás meghozta levelét, éppen kocsira szálltam. A praxis kezdeti fojtó csendje után most már nagy volt a gyüszmélés. Ma a változatosság kedvéért nem beteghez, hanem egy hirtelenül elhalthoz kellett kimennem, tisztázni az elhalálozás körülményeit.

A napnak már foga volt.

Jó bebugyoláltam magam meleg pokrócba s elhelyezkedtem a szegényes, rugózatlan ülésen.

Mikor aztán a táltosok vontatni kezdték a kocsit, elővettem a kis írást, az első levélkét, melyet tőle kaptam s olvastam, olvastam:

- Vártam. Hátha valahogyan mégis szerét ejtheti és eljön. Késő estig vártam. Rovó bácsi csendesen mosolygott rajtam, mikor végig csatangoltam a kertet is, a rétet is, hiába... Nevelsen maga is! Később kicsi szobám kályhája mellett üldögélve, csak nem voltam egyedül, ha csúfondároskodott is Rovó bácsi. Nem ült pedig mellettem senki... És, beszélgettem is valakivel! Na, kitalálja-e kivel? Ne találgassa, inkább megmondom: azzal, akire a jövő vasárnap biztosan nem várok hiába. Határozottan tudom, hogy el fog jönni és meg fogja mondani, hogy is van az, mikor valaki nagyon vigyázz egy véletlenül neki adott rózsavirágra...

A betűk folydogáltak, ringtak, el-elmosódtak előttem s a kis Hív tavaszi lélekkel vont sorai mellett láttam könnyű ruhácskáját, apró kezeit. Simogattam puha haját és magam feledten hajoltam, hajoltam volna közelebb, közelebb hozzá.

Azt írta:

- Várom!

Milyen jó is annak, akit valaki vár, akit valaki nagyon vár, akit valaki haza vár.

Idegsejtjeimben hancúroztak az eljövendőre vonatkozó ábrándképek, mint májusi játszótéren a sok pajkos gyerek.

Pedig, hej de soká lesz megint május.

A kavargó sok-sokszínű, élettelen falevél, a silány rozskelések hátán neki-neki lóduló erős hűvös leheletű szél szárnyain hintázva vonuló, rendetlen, károgó varjú sereg inkább azt jelzi, hogy télapó már nem soká várta magát.

Kétségtelenül tél felé járt. Bennem azonban tavasziasan tűzött a nap.

Istenem, Istenem! – sóhajtottam néha önfeledten s minduntalan megígértem, hogy jövő vasárnap, tűzön-vízen át elmegyek hozzájuk.

És megmondom neki, hogy valami nincs rendben???

Megmondom?

Úgy látszik megmondom!

És megmondom azt is, hogy nem nagy a baj, csak éppen a szívem tája olyan furcsa kívülről-belül???

Az előjelekből ítélve ez is megtörténhetik. Majd csak módját ejtem és kinyögöm valahogy, hogy hiba van, zsidog itt valami. Nem nagyon, csak annyira szenvedhetően, hogy: jaj, ezt így nem lehet tovább bírni...

Valahogy így lesz!

A halotték háza előtt lombja vesztett eperfa alatt állt meg a kocsi. Legényesen leléptem róla s az elhalálozás felől érdeklődve a kissé hütyülinek látszó házgazdától, a spárgás-fakilincses ajtót meglökve, beléptem a szobába.

Pfuj!

Soha nem voltam undorgós természetű, de ez esetben a felém áramló áporodott levegő igen kellemetlenül hatott reám.

Minden mindegy! Nem gondolkodhattam. Lélegzésemet visszatartva lekapkodtam a rojtos firhangokat a macskaökölnyi ablakról, kierőszakoltam az ablaktáblákat, kitámasztottam a nyakladozó ajtót, s megkönnyebbülten mélyet szippantottam az átfutó körösztzszélből. Csak aztán vettem szemügyre a szoba belsőségeit.

A halott, nem volt előttem ismeretlen. Mint beteg, szervi szívbajjal kezeltem s tudtam arról is, hogy Majsán és Kisteleken is megfordult, gyógyulást keresni. Ismeretlen volt azonban az a környezet, melyben életét élte.

Undor, szörnyűség, pokol!

Volt már részem néhányszor ehhez hasonlóban, hisz velünk szemben néha durva őszinteségre kényszerülnek az emberek. Szennyükkel, bajjukkal, hibáikkal, bűneikkel, rongyaikkal és nincstelenségükkel kendőzetlenül kénytelenek elibünk állni, mint a pőrére vetkőztetett...

Sok csúfat láttam a szegénység és nyomor tengerében, de ilyennel még soha nem traktált meg az élet.

Most már világos volt a szobában, a bűz is kiáramlott, szétnézhettem. Szétnéztem és láthattam, milyen boszorkánykonyhába kerültem.

A halott ütött-kopott, sánta kanapén feküdt. Feje élettelenül lógott le az elnyűtt bútordarab szabad oldalán. Haja csapzott, irgalmatlan kócos, loboncos, tollpihés. Talán madár is fészkelte benne. Ruhája éktelen rongyos.

Fejének megfelelően a hepe-hupás földön: hányadék. Leve túláradt a földes szoba gödröcskéin s undort keltően fűrösztötte az asztal alóli kupacból elgurult rózsakrumplit. Épületes látvány!

A falak füstösek, repedezettek. Évek óta nem láttak se meszelőt, se meszet. Visszataszító szenny, és piszok mindenütt. És ennek a bűvös fészeknek egyik szögletében, a kemence mocskos padkáján, egy füstös vaskaszroj szomszédságában, valami boszorkányszerű alak kotlott.

A jó Isten szép virága oda se bagózott, mikor megálltam a közelében, hanem nagy lelki nyugalomra való megátalkodottsággal tovább végezte dolgát. Jobb kezéhez ragadt szurtos fakanállal ernyedetlenül kavargatta a lábasban rotyogó, vérlázító kinézésű paradicsomos káposztát.

Az észleltek után csupán perceket töltöttem benn. Sirültem kifelé s csengő-bondó fejem nekitámasztottam az eperfa kérges derekának.

Kocsisom – rosszat sejtve gyors léptekkel mellettem termett.

- Nem esett tán valami baja, orvos úr? –

Intettem a fejemmel, hogy nincs baj s mikor kompolyodottságom szünedezett, mutogattam a szoba felé, hogy nézzen csak be ő is.

Hallgatott rám. Belépett bátran, de pillanatok múltán ugyancsak szaporázta kifelé.

En csodálkoztam, hogy csak ennyit bír ki, ő pedig köpködött, öklendezett s a változatosság kedvéért el is kanyarította huszárosan:

- A Jézus tagadóját, az emberfia kihányja végettük a bélit. Na, orvos úr, magának se kell aszondani, hogy verd meg Isten. Az ilyeneké bizonyosan külön zulágot kap...

Csendesen lemondással nevettem felé. Azt kellett volna mondanom, hogy sötét hely ez. Sötét és szomorú, különösen azért, mert emberek laknak ekkora fürtelemben. A zulág meg? Az emberek azt hiszik, hogy az orvosnak mindenért külön és busás fizetség jár!

Nem volt kedvem enyelegni. Hallgattam és hallgattam István felokosító kifakadásait.

- Az a vén szipirtyó ott a padkán – köpött a konyha küszöb fel, - hogy kevergette azt a seszínű ételt, azt a moslékot! Hehh! Tuggya-e orvos Úr, hogy annak tizenöt éve, - ettájt

lehetett, - amikor eltört a lába. De olyan megátalkodott vót akkor is, hogy nem tétette sínbe. Maratt csak úgy. Ezé, ha kószál az udvaron, ha éteti a csirkéket, vagy más efféle ... úgy lóg a tagja a mankó mellett, mint az óra sétálója. Bizonyos, hogy ennél rútabb vén cseléd nincs is.

Nagyot legyintett a konyhaajtóból bárgyún felénk bámuló harmadik családtag irányába is, s mint akinek már nincs több mondanivalója, igazgatni kezdte a lovakat.

Mikor megint a kocsin ültem, mielőtt még ő maga is felszállt volna, felém fordult katonásan.

- Ugyan lépjen át hozzánk orvos úr, ha má itt van. Ehun lakunk csak ni. Legalább egy csöppet kifújja magát.

Invitálásában annyi közvetlenség volt, hogy nem kérttem magam.

Egy nagyocska fiú szaladt kaput nyitni. Két kisebb pöndölyös a tornác előtt legyeskedve követte tekintetével a kocsi, ló mozgását. Csodálom, hogy majdnem Ádám-kosztümben, nem dideregték az ártatlanok.

Mire a kocsiról leszálltunk, kijött a gyerekek anyja is, s a gyors mozgású köpcös kis teremtés beparancsolta az apró-cseprőket.

- Isten hozta nálunk orvos úr – közeledett hozzám nagy természetességgel.

Eljöttem fiam, mert elhozott az ura. Erővel meg akarta mutatni, milyen rendes kis felesége van neki. Úgy látom, igazán igazat mondott.

Zavartan motyorászott valamit s a konyhán átvezetve, letelepített bennünket az egyik szobában.

Egyszerűség, tisztaság és rend minden zugában. De nemcsak ez az egy helyiség volt elfogadható. Amerre csak néztem, benn is, künn is, a szorgalom, a munka és jószándék-lelke ült minden darabon, minden szögleten.

Megdicsértem a kicsi asszonyt – szemtől szembe, az ura füle hallatára.

- Így is kell, ne hagyják magukat. Dolgozzanak szorgalmasan, legyenek életrevalók, élelmesek. És legyenek rendesek, tiszták. Adjanak önmagukra, gyerekeikre házuk tájára, ne úgy, mint a szomszéd.

Kisült, hogy a fiatalasszony leány korában jobb helyeken szolgált. Jóakarata és élelmessége sokat ellesett s azokat most saját otthonában gyümölcsözteti. Az bizonyos, hogy amelyik kis hajléknak ilyen gazdaasszonya van, ott sem a férj, sem a család nem lát komoly szükségét.

Lám egy kis értelem, egy kis jóakarát, összeszedettség s a két szomszéd ég és föld. Csak az almafáikkal nem voltam megelégedve. Három darabot láttam belőlük összesen, de ezek sok száraz ággal, törzseiken repedezett, korhadó kéregrészekkel úgy festettek a kopasz glédics sövényen túl, mintha elkényszeredett jószágok lettek volna. Nem is álltam meg szó nélkül.

- Mondja István, nem szereti maga ezeket a gömbölyű arcú, egészséges kis gyümölcsöket? – mutattam a körülöttünk sertepertérlő gyerekekre.

- Dehonnem, dehonnem doktor úr, - tört fel belőle a sóhajtásszerű válasz – ezekért él csak az ember, ha élete lenne. Eszem az édesanyátokat. Tűröd meg az orrodát Jancsi, mingyá elcseppen, te.

- És azokat ott, azokat a gyümölcsfákat, ott a kerítés mellett, azokat is szereti?

- Szeretem azokat is, úgy ahogy rászógának.

- Nem nagyon látszik meg rajtuk István.

Úgy fürkészt felém, mint aki nem érti, mit akarok a gyerekekkel, meg a gyümölcsfákkal így egymás mellett.

- Szeretem én azokat is. Télire mindég szok eltenni termésükből a feleségem. Csak egy a baj. Nagyon kornyadoznak má. Hamarosan megírja atreccukat a fejsze.

Kivágja őket ugye?

Arravalók, mit csúfoskoggyanak itt...

Közelebb mentünk a sövényhez.

- Lehet, hogy igaza van István, de én azt hiszem, kár lenne értük. Nézze csak, milyen szép, erőteljes hajtások vannak a vékonyabb ágakon.

- Á, orvos úr, dögvóráson vannak má ezek esztendőik uta, kár a velük való bíbelődés, úgylis drága a tűzre való.

- Nem vagyok magával egy véleményen, - ellenkeztem békésen. – abban igaza van, hogy betegek ezek a fák. Betegek, de nem halálos betegek. Ezért nem is szabad kiszabdalni őket, hanem mindent el kell követni, hogy meggyógyuljanak. Ha hallgatna rám István, pár év múlva a három almafa annyit teremhetne, hogy a gyümölcs árából a10 hold bérföld adóját, árendáját utolsó garasig kifizethetné. Sőt, tán még egy subára való is maradna.

- Hitetlenkedve nézett rám.

Megmagyaráztam neki, hogy fáit elültetésük óta nem gondozta. Nem tisztogatta meg a derekukat, nem kapargatta le róluk a káros részeket, nem permetezte őket a növényi kártevők ellen. A lombozatuk alatti területet se ásózták fel soha. Persze trágyát se látott réges-régen ez a táj. Szegény fák, ha se nem gondozzák, se enni nem adnak nekik? Elpusztulnak. Ha élnének, annyit teremnének, hogy a lajbi zsebből füttyürészve fizetné ki minden tartozását.

Kurta válasza kételkedéssel volt tele.

- Na ezt se monták nekem enné többször.

- Én se mondom még egyszer István. Okos ember, fiatal gazda, jó szóból ért és segít magán. Ha persze valaki annyira okos, hogy nem akar magán segíteni, azon bizony a jóságos Isten se segít.

- Ez így igaz, bólogatta komolyan a fejét.

- A gyümölcsfa is élőlény István. Neki is szüksége van gondozásra, ápolásra éppen úgy, mint más növénynek és mint az embernek, meg az állatnak. Ha elegendő vizet nem kap, szomjazik. Ha enivalót nem juttatnak a gyökereihez, éheznek.

Ha a szántóföldeket vetés előtt nem szántják meg, ha hébe-hóba nem trágyázzák a bevetendő területeket, ha egész ősszel, tavasszal nem kap a vetés alkalmas esőt, lesz-e Péter-Pálkor dús kalász az elvetett magvakból?

- Bizon, nem igen.

- És a koszos malac fejlődik-e, míg a koszt el nem veti?

- Hát azért mondom. Így van ez a gyümölcsfákkal is. Ne törődjék maga azzal, hogy a szomszédok kinevetik, mikor lefűrészeli a száraz gallyakat, mikor a koszt, a férgekkel együtt lekaparja a fa derekáról, mikor felásózza fák alját, hogy nedvesség megáztassa, a sovány gyökérzetéhez juttassa földbe forgatott trágyarészeket, az időtlen-idők óta nélkülözött táplálékot. Az nevet majd, aki utoljára nevet.

Áldott a homok István. Jobb, mint a feketeföld, de még nem ismerik eléggé. Ha teheti, tömje tele minden földjét gyümölcsfával, és gondozza is azokat. Aztán, ha az idő morzsolódik, mondja majd meg nekem, hogy van-e adó, vagy árenda hátraléka?!

Szívhez szóló oktatásomat befejezve búcsúztam a menyecskétől s indultam a kapu felé, de a gazda megállított.

- Várjon csak még egy kicsit, mer arra, amit maga mondott, én is szónék valamit,... ha meghallgatná... Mer csak így lehet szót érteni.

- Nem bánom, mondja István...

És beszélni kezdett az én emberem keresetlen szavaival. Nem úgy, hogy amúgy ... hogy ezek az almafák kitermlik az egész árendára valót, meg még tán a subát is ... Biz az is nagyon kék... Télen, piacra, meg erre, arra... Ez hajja, nagy valami... Amiuta az eszem tudom, magaféle ember nem vót itt, de még az apámná se...

Mély lélegzetet vett s aztán tovább fűzte:

- Mer a végrehajtó az más, a kézbesítő az meg megin más... Meg az is más, mikor szavaláskor annyira gyűnnek mennek, hogy eltaposik az embert. Bolonditik tuggya a népet... De maga, meg még a tanító úr --- ami igazság, igazság! Oskolázik a népet ... Azé a tanító úr, mer, látom, hogy a Pisti nagyügyelet alatt van, de fog is rajta, mer amúgy meg vizsla is a gyerek...

Hangja erőteljesebbé vált, s amit még mondott, szinte erős-fogadás számba ment, mert meghatottság remegett benne:

- Rajtam is fog, ha az Isten érni engedi... Majd meglássa... Takaros lesz itt minden... A három fa is ... meg majd ... még több is ...

Jobb kezével a vén fák felé mutatott, mintha azt akarta volna bizonygatni, hogy lesz ott nem sokára több is ... több is ... sok is, ... aztán mindkét kezével megfogta az enyémet s erősen megszorította.

- Ezt akartam mondani, - nézett őszintén a szemembe. – Mosmán szedelőzködhetünk. És boldog tekintetemtől kísérve megindult öntudatosan, felszegett fejjel a kocsi felé...

Az eseten felbuzdulva, hazamenet mind azon gondolkodtam, hogy időnkint meg kellene látogatnom kerülem minden egyes családját. Ennek szükségességét korábban is érezve, nem egyszer megtettem már, hogy a tájékozódni nem tudás látszatát keltve, bementem egy-egy udvarba s a kért felvilágosítás után elbeszélgettem a ház lakóinak ügyeiről, bajairól s ha tettem, tanácsot, útbaigazítást adtam nekik. Persze elsősorban szakmám béli.

Más irányú lekötöttségem miatt – hiába minden jó szándékom – erre a feladatra rendszeresen nem vállalkozhattam. Pedig, ha ezt úgy az orvos, mind a közigazgatás más szakszerve és ezek megfelelő és elegendő segéderői itt az Isten háta megtett rendszeresen megcselekednék, az ilyen családlátogatás családvédelmi és nemzetvédelmi célokat is szolgálna.

Orvos ábránd. Akkor valósul meg, ha a nem orvos emberek is elhiszik, hogy közegészségügyre érdemes legtöbbet költeni. Ha azt is elhiszik, hogy az egyedülálló tanyai orvos segítség nélkül nem lehet a világ megváltója, különösen akkor nem, ha éppen csak annyit törődnek vele is mint az elárvult tanyai néppel.

Hazaérkezve emberem kezébe nyomtam egy kézi fűrész, egy fakaparót, meg egy drótkéfét s mivel többen vártak rám ígéretére emlékeztetve útjára bocsátottam.

Épül a jövődő

A nagy betegforgalom dacára a hét folyamán sorba látogattam az iskolákat. Gyönyörűségem telt a sok öklömnyi és ennél valamivel nagyobb villogó szemű kölkönbe. De gyönyörűséggel néztem az új iskolaépületeket és tantermeket is, melyeket kultuszminiszterünk előrelátó lelke hívott életre.

Ha az egyetemek kövei róla beszélnek, nagyságát ezerszer inkább hirdetik a tudománynak ezek a szentélyei, melyek az egyszerű nép számára épültek.

A világháború előtti tejben-vajban dúskáló, kényelmesen elterpeszkedő, pocakhizlaló idők hanyagságai után Trianonnak kellett fejbe kólintani a nemzetet, hogy ráébredjen iskolapolitikájának elhanyagolt beteg voltára. Amit aztán Klébelsberg e téren javított, gyógyított, annak áldást termő következményei itt, itt az elmaradottság és elhagyottság fertályán, felmérhetetlenek lesznek.

Édes kis tanyai gyerekeim. Lekváros arcú, sültökös képű, kis dókás és ördög bürnadrágos vén bakancsosaim.

Atyáitok, nagyatyáitok jó része se iskolát, se tanítót nem látott. Nem is volt az fontos abban a boldog világban, mikor csak, a politikának, a dinom-dánom lakodalomnak, a hejehujának s végezetül megint a politikának állt a világ. Hogy az egyszerű ember eszét is köszörüljük, arra nem tellett...

Ti apróságaim, akik ilyen hűvös, késő-őszi reggelen, meztéláb teszitek meg a 2-3 kilométeres utat az iskoláig s télen, metsző hidegben, szélben, sárban, csatákban, lucsokban, hóban, vagy ólmos esőben, nyaktörő utakon, ugyanakkora távolságokon battyogtok hazafelé, ti már más szemüvegen át nézitek majd a világot. Nektek ki kell járnotok a hat elemít, a gazdasági ismétlőt. Ennyi nyekergetés után a tudomány istennője csak csurgat csepegtet valamit, a hegyes sipkák és tasla kalapok alá. Ezek hatására új világ épül bennetek és nyomdokaitok nyomán. Főleg annak köszönhetitek, akiről iskoláitok kövei örökké beszélni fognak. És tanítómestereiteknek, akik a nemzet leghűségesebb és legszegényebb napszámosai.

Ne vegyétek rossz néven, hogy Köteles Francis, meg Jobbágy Panka haját lenyírtam. Higgyétek el, nem ok nélkül tettem.

Sírtak nagyon szegénykék, de könnyeiket cukorral igyekeztem törölgetni, hogy könnyebben viseljék a megszégyenítést, mely nem is annyira neki, mint inkább gondatlan szüleiknek szólt. És nektek is, hogy okuljatok belőle. Meg fogom ezt cselekedni máskor is, akármilyen görbén néztek is miatta reám. Most haragsztok. Idővel szívesen köszönnétek meg. Az a kis kobak az ilyesmit nem éri még fel.

Sajnos az iskolákban nagyon kevés szerep jut még nekünk. De ha egyszer a közegészségügy Klebelsbergjének léptei komolyan felhangzanak, megfogja azok zaját hallani a ti csili-csuli fülecskétek úgy belső Csengelén, mint Métélyesen s még a rothadt alsó, felső, külső csengelei sarkokon is.

Ha megijednétek tőle és szütyögnétek, picsognátok egy-egy kicsit, több cukrot kaptok majd, mint Köteles Francis és Jobbágy Panka. Megigérem.

Kéz a kézben

Végre elérkezett a vasárnap s szerencsésen elmehettem ... Hozzá. - Szobájában üldögéltünk. Fehér volt benne minden. Olyan fehér, mint az ő szándéka s mint az enyém.

Közömbös témák. Nagy szünetek. Így szokott lenni ilyenkor.

Édesanyja hol bejött, hol kiment. Tudják az anyák, hogyan kell ilyenkor viselkedniök. Tapintatosan topognak, hangjukat hallatják, földre ejtenek valamit, mielőtt rátennék kezüket a kilincsre.

Édesapja boraival foglalatoskodott. Nyelvét csettintgetve élvezte az illatot, zamatot, bukét. Ha megunta az egyedüllétet, hangos léptekkel közeledett, bekukkintott s megkérdezte, nem akarjuk-e megkóstolni 20 éves meggyborát, a 15 éves kadarkáját, vagy az új ezerjót? Akartuk. Megkóstoltuk. Ízlett is. Am a tűz, melyet ezek a nedük kölcsönöztek, nem ért föl azzal, mely bennünk láng nélkül lobogva égett. Addig, addig – míg talán a bor hatására – megjött a bátorságom s meg mertem mondani neki, hogy elvinném, ha úgy akarja apja házából egy másik házba.

Szavaimra a félhomályhoz, mellénk telepedett a csend is. Percekig csak, pillanatokig csak? Nem lehet ezt megítélni, ha az egész szervezet úgy zsong, hogy minden sejtje szinte bele kábul a csodálatos várakozás teljességébe.

Csend, csend. Nem intett tagadólag, nem mondta, hogy nem jön, nem nézett rám fitymálva, megvetően, de mikor keze a kezembe tévedt, kezeink beszélgetésébe benne volt a válasz.

Ám én ezt hallani is akartam:

- Eljön? Eljön-e velem?
- Ha akarja, ha bízik bennem, ha hisz nekem. El. Elmegyek.
- Mikor? Mikor jön el?
- Amikor akarja.

Megmondtam, hogy tavasszal akarom.

Tavasszal, mikor csatakos, hideg idők után, az Isten – áldott melegével megint jobban szereti az embert.

Azt is megmondtam, hogy a mai viszonyok közt nehéz orvosnak lenni, különösen ezen a területen, ahova engem szánt az élet. Vadvirágok élnek ott, gondozatlan, ügyes-bajos, apátlan anyátlan, árva magyarok. Nekem az a szándékom, hogy tőlem telhetőleg segítsek rajuk.

Bajaikat, betegségüket, félszességüket, tudatlanságukat, jóhiszeműségüket nem akarom saját előnyömről lelkiismeretlenül kihasználni. És z ő jó szolgálásukka, felszínre akarok hozni egy-egy csipetnyit abból a tenger értékből, mely pallérozatlanságuk mögött, viskóik mögött, rongyaik és megvetettségük mögött, nemes őserjük méhében, minden felrótt hibájuk dacára benne lakik és abból módjával ki is termelhető úgy, hogy az eljövendő mennyi de mennyi új lehetőséget tartogató boldogabb és jobb szívvel teli idők sok-sok magyarja saját portáján és földjén nem lesz többé annyira elárvult vadvirág, mint ezek ott az Isten háta mögött.

Vagy csak az a nagyon jó Isten tudja – sóhajtottam és mondtam tovább, hogy ... - nem bánom, ha soha nem leszek is gazdag ember. Szüleim se voltak azok.

Amikor gyermekeik boldogabb jövődjéért ernyedetlen munkába görnyedésüket szemléltem, meleg lélekkel, némán megígértem nekik, hogy a soha meg nem becsült és soha meg nem értett földtúró magyar embereket tőlem telhetőleg, segíteni fogom. Én soha, soha nem csalom meg őket. Betevő falatjaikat nem keserítem meg. Nehezen összekuporgatott és féltve őrzött pénzecskéiket csak azért, hogy nekem sok legyen, soha nem veszem el.

Most alkalmam van ígéretem beváltására. Meg is fogom becsülni őket. Becsületesen és mindig úgy, ahogy megígértem. Mit bánom én, ha emiatt... itt vagy ott elnéznek fölöttem ... A kétes emberek hazug dicsérgetésnél többet ér a céltudatos, csendes tiszta élet --- ártatlan öröme...

Szegények voltak a szüleim és mégis dús gazdagok voltak, mert gyermekeiknek éltek... és nem volt sok földi kincse a prefektus úrnak sem. Ennél többje volt és ez bőségesen: Szeretete volt...

Legyetek Krisztus másai...

Régen hangzott el ajkairól a temesvári szemináriumban és még ma is hallom... Mindig is hallani fogom!

Szeretet ... Szeretet ...

Szegény, beteg lerongyolt, árva népünk feltámadásához nem kell semmi, semmi más: csak szeretet ...

Igen szeretet, a vadvirágoknak ...

Amit mondtam, nagyon halkán mondtam, s szavaimban benne doboghatott az a béke is, mely e pillanatokban szívem eltöltötte.

- Úgy jöjjön velem, sóhajtottam még – ha elszánakozása, ha világom világának megfelel... Ha szeretni akarja a vadvirágokat...

Válasza végtelen szelíd és végtelen halk volt:

- Megyek... és dolgozom értük... szívesen... mindig...

Jól beesteledett, mire eddig jutottunk... Az ablakon át benéző holdvilágban a Gondviselés boldogságos arca nézett ránk..

Csengele körül hó esett. Hazamenet a kocsim felé hajló havas faágak, a ki-ki bukó hold fényében úgy hatottak, mint hófehér angyalszárnyak. És most Jóska, mintha egészen új világ felé hajtotta volna lovacskáit...

De szép is volt, de rég is volt...

Azóta eltelt, közel másfél évtized alatt megváltozhatott az én régi, vadvirágos hazám képe is. A hajdani tespedés rongyait ma már más szellem selejtezi és foldja s az új öltözékeket országszerte, minden viszonylatban, más kezek, más szívvel és lelkülettel szabják.

A közegészségügy piros orvos szíve is céltudatosan, megalkuvás nélkül és fáradhatatlanul küldi meleg vérhullámaait az ország minden zuga felé s olyan munkát végez és végeztet, amelyben Istennek és embernek egyaránt kedve telik ...

Vége

Megjegyzés

Dr. Imre Mihály /Édesapánk, a fent olvasható történeteket, CSENGELEI KÖRORVOS KORÁBAN ÍRTA, /1928 – 1935 / KÖZÖTTI IDŐBEN.

Emlékezés édesapámra Dr. IMRE MIHÁLYRA és CSALÁDUNKRA.

Írta: Dr. Imre Rózsa

Dr. Imre Mihály 1897. szeptember 13.-án született Tornyán / Arad megye, Románia /. Nagypja Erdélyből származott Dombegyházára, ahova a világosi fegyverletétel után került.

Édesapja Imre József 75 évet élt /1858-1933/. Árván maradt 7 éves korában. Ettől kezdve hányódott-vetődött. Volt béres, uradalmi cseléd, mezőgazdasági munkás. Mikor katonaköteles lett, volt két hold földje és egy kis háza. Katonai szolgálat után megnősült. Feleségül vette Dániel Máriát. Édesanyja 72 évet élt /1867–1939/

A nagyszüleink, Tornyán ismerkedtek meg. Amikor megesküdtek 24 és 15 évesek voltak. Édesanyja tizenhárom hold földet örökölt.

Tornyán éltek le egész életüket. Gazdálkodással és méhészettel foglalkoztak. Hét gyermekük született, ketten kis gyermekkorukban meghaltak, ötöt fölneveltek, közülük négy gyermeket iskoláztattak. A legidősebb leány kisparaszthoz ment feleségül, a második leány négy középiskola után egy tanítóhoz ment férjhez. Egy fiú és egy leány, tanító lett. Édesapám sorban az ötödik volt. Fiúk közül a legfiatalabb.

Tornyán tanult négy évet az elemi iskolában.

Makón, a Magyar Királyi Főgimnáziumban /1910–1913 / négy osztályt végzett el. Temesváron, a Kegyes Tanító Rendi Főgimnáziumban / 1914–1915 / két évet tanult.

Az első világháborúban / 1915–1917 / káplár volt 21. hónapon át. Megsebesült, így került haza.

A gimnázium további 2 évét Temesváron, magánúton végezte el. Összevont magánvizsgát tett 1917. Október 22–23-án. Gimnáziumi érettségi bizonyítványt, az 1909–1918. évek tananyagából Temesváron, 1917. október 23.-án kapta meg.

Egyetemi tanulmányok:

A Királyi Magyar Tudományegyetem Teológia Hittudományi karán /Budapest/ elvégzett egy tanévet /1918–1919 /.

Engedéllyel, átiratkozott a Szeged Ferenc József Tudomány Egyetem Orvos Karára.

Tanulmányai során kollégiumban lakott. Szabad idejében sportolt, legkedvesebb sportág a futball volt számára!

Szüleit, és testvéreit gyakran látogatta.

1919–1924-ig folyamatosan tanult. 1924–1925-ben, gyakornok volt a Gyógyszertani Intézetben.

Orvosi Eskü Letétele: 1924. November 12-én történt.

Az Orvosi Diploma átadása - átvétele / Orvossá Avatás 1925. Szeptember 26.

Első munkahelye / 1925–1928 / a Szegedi Gyermekek Klinika, ahol, mint „cselédkönyves” orvos fizetés nélkül dolgozott. Később tanársegéddé nevezték ki. A kellő gyakorlat megszerzése után levizsgázott és elnyerte a Gyermekek Szakorvosi címet.

Dolgozhatott volna tovább a klinikán, de őt a szíve és emlékei a tanyavilág felé vonzották. Kapcsolata, a volt iskola és egyetemista társaival tovább élt. Leveleztek, és időközönként találkoztak, Szegeden, vagy Új Szegeden.

Kérését teljesítették!

Második munkahelye Csengele lett /Csongrád megye/, ahová 1928-ban nevezték ki Körorvosnak. Egy körorvos feladata az 1920-as években, és később is, az volt, hogy a település és a hozzá tartozó nagy tanyavilág betegeit elássa, gyógyítsa, a kötelező védőoltásokat beadja. Sokakat, a rendelőjében el tudott látni. De volt sok olyan beteg akihez, gyalogosan, vagy jobb esetben nyáron szekérral, télen szánkóval vitték és hozták vissza rendelőjébe. Sokféle betegséget, baleseti sérültet gyógyított meg. Szüléseket vezetett le. Segítségével, amíg Csengelén dolgozott, a szegénység ellenére sok kis Magyar életet segített a Világra. Voltak olyan betegek, akiket sürgősséggel Szegedre küldött szakorvosokhoz gyógyulni. Fontos volt számára, és még fontosabb a beteg és Családja részére, hogy időben szakszerű ellátásban részesüljön. Sajnos voltak gyógyíthatatlan betegek, mint a tuberkulózis, elhanyagolt balesetek esetében vérmérgezés, diftéria, vörheny, himlő és sok más, ahová, későn hívták!

Kapott lakást a falu határában, az erdőszélen. Itt rendezte be a rendelőjét. Volt segítség, Anna személyében. Ő ellátta a házi munkát és nagy hozzáértéssel főzött, mosott, takarított. Mikor Apukám este hazaért, a házban rend, tisztaság, az asztalon vacsora várta. Apukánk, nagyon szeretett ott dolgozni és nemcsak az Embereket gyógyította, de gondozta a kert növényeit is a ház körül. Az őszi barack akkor virágozott. Elhatározta, hogy metszegetni, oltogatni, nemesíteni fogja őket szabad idejében.

Ha hívták elment a szomszéd falvakba is. Több alkalommal rendelt, a kért időben, Vilmaszáláson, Szatymazon, ahol az orvosok távollétében, ő látta el a betegeket.

Édesapánkra, nagy hatással volt a csodálatos természet növényeivel, állatvilágával, és boldog volt, hogy közel kerülhetett a tanyai emberekhez.

Egymás tanítói voltak. Apukám megismerte a család és természet szerető embereket, figyelte életmódjukat, házaikat. Ha a lakásukat nem találta tisztának, rendesnek, vagy azt látta egészségtelen, elhanyagolt, felhívta rá a figyelmet, és elmondta – pláne, ha sok kisgyermek volt a családban – mit kell tenniük, hogy a betegséget elkerüljék.

Voltak veszekedős, italozós, mulató emberek, akiket sokszor baleset ért. Ilyenkor a másokon segíteni kész tulajdonságú barátoknak, szomszédoknak köszönhetik, hogy időben orvoshoz kerültek ellátásra.

A versek mellett, amelyeket egy életen át írt, Itt elkezdte élményeit Novellákban leírni. Ezek az írásai azok, amelyeket Családunk és sokan Mások nagyra értékelnek, mert általuk visszapillanthatnak, megismerhetik a Magyar Parasztság életét és szorgalmát, valamint egy körorvos feladatának sokszínűségét, sokoldalúságát, és felelőségét honfitársai iránt.

Az állandó tanyai munka mellett, havonta, vagy sűrűbben Szegedre kellett menni tovább képzésekre, munkájáról beszámolót tartani. Ekkor adták át, a következő hónap feladatait írásban, és a munkájáért járó havi fizetését. Ekkor találkozhattak ismerősökkel, a családja tagjaival, volt diáktársakkal. Ez a nap Szegeden számukra ünnep volt.

Amíg a vonaton utazott Szegedre és vissza, nézte az ismerős tájat, sok, szép, szomorú emlék jutott az eszébe.

A Csengelei szabad estéken, akkor, még nem tudta kinek – valakinek – jegyezte le a megélt történeteit.

Az alábbi történetet is megírta!

Szatymazon, egy vasárnap - így mesélték - nagymise után, amikor a barátok, ismerősök beültek egy pohár sörre a Báló Kocsmába, Virág Vince plébános Úr édesapámat bemutatta egy a szüleivel ott élő leánynak, Agócsi Rózsának.

A megismerkedést, udvarlás, szerelem, majd, 1929. május 28.-án esküvő követte Szatymazon.

Az áldást Virág Vincétől kapta az ifjú pár, amely valóban egy életre szólt.

Édesanyánk Sándorfalván született / 1905 – 2001/. Szülei, Agócsi Gyula /1865 – 1939

/Szegeden, Burg Ilona / 1880 – 1956 / Horgoson látták meg a napvilágot. Sándorfalván

ismerkedtek meg, ahol Nagyapánk uradalmi gazdatisztként dolgozott.

Dr. Imre Mihály és felesége Agócsi Rózsa a házasságot követően Csengelén laktak.

Apánk, orvosi teendőit tovább végezte, nagy hivatás tudattal, és sokoldalú szakértelemmel.

Ebben az időszakban született meg első gyermekük Imre József / 1930 – 1980 / Szegeden.

Édesapánk orvosi tudását gyarapította azzal, hogy Budapesten beiratkozott a Tisztiorvosokat képző tanfolyamra.

A tanfolyam ideje alatt szüleim és testvérem Budapesten, albérletben laktak. Apukánk tanult, anyukánk és Jóska testvérem rokonokkal / Agócsi Manci /, kirándultak a Margit Szigetre, az Állatkertbe.! A tanfolyamot /1932 – 1933 / elvégezve, hazatértek Csengelére.

A munka, az élet tovább folyt egészen addig, amíg Apánkat át nem helyezték.

Harmadik munkahelye Ásotthalma lett.

Áthelyezéssel 1935-ben költözött a Család.

Itt, mint körorvos és tiszti orvos folytatta a Csengelén elkezdett gyógyító munkáját.

Ásotthalmán, fontos felelősség teljes feladatokkal bízták meg.

Ő lett az orvosa királyhalmi Magyar Királyi Alerdész Szakiskolának 1935 – 1941. között.

Felkérésre, segítette az Országos Stefánia Szövetség Anya és Csecsemő védelem szervezetének munkáját /1936-1942/.

Ásotthalomra, a család először költözködött.

A templommal szemben álló ház lett az otthonuk Itt éltek az elkövetkezendő években.

A rendelő távol a lakástól, de az udvarban állt, külön bejárattal a lovas kocsik számára is.

Apukám nemcsak a rendelési időben dolgozott, és nemcsak a rendelőben.

Sokszor jöttek érte kocsival, télen szánkóval. Betegekhez /felnőtt vagy gyermek/, várandós anyákhoz hívták, vitték és hozták.

Már az előbbieken írtam róla! Szerette a természetet. Szabad idejében pihenésképpen a kertben dolgozgatott. Nagyon kedvelte az almafákat és a mogyoró bokrokat.

Ásotthalmán, 3-hold „juttatott” földet kapott. Betelepítette gyümölcsfákkal, mogyoró bokrokkal, ide járt az orvosi munka után, kikapcsolódni, pihenni.

Engedélyezte, támogatta Szeged városa, hogy házat építsen rajta.

A tervek szerint, a ház, építése a végéhez közeledett, amikor Apukám kiadta a házat, egy, a településre költözött családnak.

Osgyányi Antal, és felesége Mária, leányuk Erzsike és fiuk Vilmos laktak ott több éven át.

A családfő kőműves volt.

Ő fejezte be a ház építését

Művelte a kertet szakértelemmel és szeretettel sok-sok éven át.

Ez a kapcsolat családjaink között a mai napig él.

Édes apánk, a Novellák írását Csengelén befejezte.

De az írást nem hagyta abba. Istennek hála voltak „ihletett pillanatai”, amikor leült kedves írógépe mellé és folytatta a versek írását. Ezek a költemények nem születtek egyik pillanatról a másikra. Hetekig olvassgatta, javítgatta őket, mire azt mondta: kész. Igazán akkor volt kész, amikor maga köré gyűjtötte a családot és felolvasta művét. Érzékeny ember volt, és sokszor nem tudta végig olvasni a költeményt. Ilyenkor Anyukánk fejezte be.

A költeményeket, az irodalmat nagyon szerette, az írókat, költőket lehetőségei szerint támogatta.

Támogatója volt /anyagi, erkölcsi/, az Erdélyi Helikon Magyarországi Baráti Körének tagjaként, az Erdélyi Szépművés Céh /1924/ Kolozsvár, íróinak és költőinek. Ezért, a „Nem lankadó támogatásáért” Édes apánk, a Céh ARANYKÖNYVÉT kapta ajándékkul.

Élete végéig költeményeket írt. Az újságok és folyó iratok számos írását közölték élete során. Versei és novellái jelentek meg az Ásotthalmi helyi lapban, a Szegeden megjelenő Tisza tájban, és a későbbiekben, Jászberényben és ismét Szegeden.

Az ő általa legépelte versek és novellák megőrződtek az idők folyamán. Hála érte!

A gondosan megőrzött verseit és novelláit legépeltem az elmúlt években.

/internet hozzáférhetőséggel/.

Ásotthalmán élve a munka mellett barátságok szövődtek.

Baráti társaságuk, csak egy-két nevet említek:

- Dr. Battancs Lajos, aki Őt követően Ásotthalma orvosa lett,
- Dr. Gaál Károly /orvos/,
- Flukk Ferenc, Dénes / földbirtokos /,
- Bruckner Család / a tófürdő vezetője /,
- Fodor Gyula /erdész, igazgató/, Kertész István erdész és Bokor Zoltán, erdész tanárok.
- Oroszlányi Dezső és felesége /Jóska bátyám keresztszülei /,
- Lichtenekert Antal és családja / Postamester/,
- Krasznai László és családja / tanítók /,

Szabad idejükben sokszor összejöttek. Kirándultak, vadásztak, strandoltak, kártyáztak. Többször vendég volt a faluban, az író, Gárdonyi Géza, dr. Johann Béla tiszti főorvos Budapestről, és Balogh Páter Mórahalom plébánosa.

Gyakran jöttek látogatóba rokonaink, a közeli Horgosról, gyógyszerész déd apámék Burg Dénes és felesége Jurenák Ida, Szatymazról nagyszüleink Agócsi Gyula és felesége Burg Ilona, Édesapám testvérei, Tornyáról és gyermekeik Szeged, Makó, Orosháza, Vásárhely környékéről. Édesanyám rokonai, unokatestvérei, és gyermekeik szintén nyaranta eljöttek hozzánk.

Édesanyám a háztartást vezette, a kertet gondozta, Burg Dénesné / Jurenák Idát /, a nagymamáját haláláig ápolta. Burg Dénesné, Jurenák Ida és fia ifi. Burg Dénes az Ásotthalmi temetőben nyugszanak.

1936. szeptember 29.-én megszülettem én is, Imre Rózsa, szintén Szegeden. Hat évvel voltam fiatalabb, mint a bátyám. Ásotthalmán töltött gyermekkoromból, nagyon sok emlék él bennem. Emlékszem édesapámra, ahogyan a rendelő előtt sétálva, cigarettázva várta a betegeket, ahogy megérkezik egy-egy lovas kocsi és elindulnak a beteghez, ahogy éjjel bekopogtak az ablakon és sürgősen menni kellett egy-egy vajúdo asszonyhoz... Emlékszem Jóska bátyámra, a velem való kapcsolatára és barátaira, barátnőire, a homok-vár építésekre, a Brukner-tóra, ahova fürdeni jártunk, az Ásotthalmát körül vevő nagy erdőre, erdei sétákra.

A „kis” vonatra, amit 1927-ben nyitottak meg.

Keskeny vágányú vasút volt.

Horgosról indult, Ásotthalmán, Feketeszélen keresztül közlekedett Szegedre és vissza.

A bátyám, ezzel a kis-vonattal járt Szegedre iskolába. A téli időkben Szegeden dr. Madácsy László családjánál lakott, hogy ne kelljen naponta vonatoznia. Én is szerettem vonatozni, megállni a Feketeszéli orvosnál, dr. Papp Sanyi bácsinál és Otília néninél, és végig robogni a Szegedi Tisza partján a Klinikák előtt. A végállomás a Tisza híd jobb-oldalán / ha Szeged felől nézünk a Tisza felé/ épült ki. A befutó vonat mellett egy nagy piac volt akkor. Emlékszem a nagy görögdinnye halmokra. És volt egy Halász csárda ahonnan mindig finom illatok csiklandozták az orrunkat. / Akkor nem gondoltam, hogy egyszer még a munkatársaimmal ott fogunk finom halászelevet enni /.

Ásotthalmán, szeretünk játszani egykorú barátaimmal, Gaál Tomival, Fodor Gyuszival az Erdészeti Főiskola körüli parkban. Gyuszi anyukája mindig süteménnyel kínált bennünket. Boldogok voltunk, ha bemehettünk a Vadőri Iskola Múzeumába, és csodálhattuk a kitömött, Preparált, erdei állatokat.

Szerettem Temesvári Rozikát, aki sokat vigyázott rám, és azokban az években volt az esküvője!

Szerettem, ha vendégek voltak, mert akkor mindenki vidám volt és anyukám finomakat sütött. Én is segíthettem keverni a fagyaltos edényt! Vég nélkül sorolhatnám. Ez a néhány év, hatással volt egész életemre!

Azután nehezebb idők jöttek

Édesapám súlyos beteg lett. Szívizomgyulladásal 9 hónapon át, kímélő életmódon élt, Szatymazon. A Nagymamámnál feküdt, rendszeres vizsgálatra, Szegedre vitték.

Amikor gyógyulnak nyilvánították, az orvosok tanácsára nem dolgozhatott tovább a tanyavilágban. Nem bírta volna a szíve. Ezért gyógyulása után, mint tisztiorvos dolgozott tovább.

Jászberénybe helyezték tisztiorvosnak.

Családunk 1943-ban másodszor költözött.

Bátyám betöltötte a 12, én a 6 évet.

A Varga u. 33-ban, egy szép gangos, családi házban laktunk. A házban négy szoba, konyha, kamra volt, és kert, ahol gyümölcsfák, és kert volt. Magunknak megtermeltük a szükséges zöldségeket.

Bátyóhoz gyakran jöttek osztálytársai, akik közül Horváth Gyuszit szerettem a legjobban.

Sokszor kézen fogott és lesétáltunk az utcánkkal párhuzamosan folyó Zagyva partjára.

Jóska és ő pecáztak, én, kavicsokat gyűjtöttem az udvarunkba.

A kert végében a léckerítésen túl egy nagy mezőre, a lécszékek között sokszor kibujtunk.

A fiúk fociztak, én virágot szedtem és koszorút fontam belőle, ahogy Nagymamám tanította Szatymazon. Sajnáltam, hogy Ilon Mama messze lakik.

Apukám a tisztiorvosi hivatalba járt naponta. Feladatai közé tartozott, hogy időnként Pestre menjen hivatali ügyeket intézni! Ilyenkor mindig izgatottan vártam milyen ajándékot hoz?

Nekem, Nekünk. Legtöbbször könyveket kaptam. Olyat, ami betűkkel, vagy számokkal volt tele, és meséket, amit esténként sokszor Bátyó olvasott fel.

A számok és betűkkel teli füzeteknek később nagy hasznát vettem.

Anyukám a tisztiszolga, Vendel Bácsi felesége segítségével csirkéket nevelt, főztek, mostak, kertet ápolták, otthon dolgoztak.

A bátyám iskolába járt, tanult, játszottak a ház előtt, Volt egy autójuk, amin ágyú volt....

Azzal csatáztak, mintha érezték volna, milyen idők jönnek?

Én beteg lettem. Megállapították, hogy mellhártyagyulladásom van. Feküdnöm kellett és borogatták a mellkasomat. Orvoshoz is vittek röntgeneztek és akkor derült ki, hogy súlyos beteg vagyok.

Két év kellett ahhoz, hogy az akkor "népbetegségnek" nevezett tuberkulózisból meggyógyuljak.

Már iskolába kellett volna járnom. Ekkor jött el az ideje, a betűvel és számmal teli füzeteknek.

Szüleim, vagy a bátyám megismertette velem a betűket, számokat.

Ki lehetett őket vágni és így, -nem is nehezen, -megtanultam olvasni, és egy kicsit számolni.

Untam a sok fekvést, de amíg lázam volt nem kelhettem fel, csak rövid időkre.

Egy alkalommal Apukám ismét Pestre ment.

Amikor megérkezett, le sem vetkőzött, bejött hozzám, és átadott nekem egy nagy dobozt.

Kinyitottam, és nem hittem a szememnek.

Egy csodálatosan szép, hajas, alvós babát kaptam ajándékba, amire már régen várt egy babakocsi.

A szüleim szerint a BABÁNAK CSODATEVŐ HATÁSA VOLT!
HIPP-HOPP MEGGYÓGYULTAM!!!!!!!

Az iskoláimat, /első és második elemit/ magánúton végeztem el.

A II. világháborút Jászberényben éltük át.

Hozzánk menekültek Édesapám testére Imre József tanító, a felesége Margit néni és fiuk László.

Az utolsó pillanatban, Szatymazról Nagymamám is megérkezett teherautóval, sok élelmet és hasznos dolgot hozva magával.

A bombázásokat házunk pincéjében éltük túl. Az épület nem sérült meg.

A rokonokon kívül hozzánk menekült Vendel bácsi és felesége, a Tisztiorvosi Hivatal Tiszti szolgája is. Nálunk biztonságban voltak.

A német és orosz katonák jöttek-mentek bejöttek a házakba, és ami tetszett nekik elvitték.

Engem, ha zörgettek a kapun, beleparancsoltak az ágyba, mintha beteg lennék.

A beteg gyereket az egyik katona sajnálta, a másik félt a fertőzéstől.

A konyhaajtónál Apukám ki is ragasztott egy vörös cédulát. FERTŐZŐ BETEG /több nyelven/.

Bátyó és Laci, Gyuszi szabadabban játszhattak az udvaron, néha eltűntek, a kerítésen át, járták a rétet, akkor is, ha havazott. Anyuék izgultak hol csavarognak ennyit, pláne néha 1-1 Robbanást lehetett hallani. Apu mondta: nyugi a tűzszerészek vizsgálják a terepet és felrobbantják a taláta gránátokat.... / csak később derült ki Imre Laci leírása, emlékei alapján, hogy mi is lehetett még a zajok oka./

Apukám, pedig gyógyított.

Gyógyított rendületlenül segítve MINDENKINEK, aki rászorult.

A rendelőt, házunk egyik szobájában alakította ki.

A kapura kifüggesztette a vörös keresztes táblát: Orvosi Rendelő, Dr. Imre Mihály.

Befogadott egy orosz haditudósítót, akit nálunk gyógyított.

Együtt aludt a rendelőben vele.

Az Ő jelenléte megvédte családjunkat az akkor gyakran előforduló zaklatásoktól.

Apukám tanult tőle oroszul, és viszonzásul, tanította Pavlovot német nyelvre.

Hálából a gyerekeknek gyakran hozott mazsolát, narancsot és csokoládét, néha húst is.

Édesapámékat sokan rá akarták beszélni a rokonaink közül, hogy utazzunk külföldre, „meneküljünk”!

Édesapámék, az ellenkezőjéről voltak meggyőződve.

Nem szabad elmenni, Magyarországon kell élni, ITTHON kell maradni.

Vége lett a háborúnak. A romok között elindult az élet.

Sok költeménye született ebben az időszakban. Több versét a helyi újságokban lehetett olvasni.

Édesapánk ismét a tisztiorvosi hivatalban dolgozott. Anyukám, Nagymamánk segítségével otthon varázsolt, hogy minden nap étel legyen az asztalon. Ruhánk és cipőnk legyen. Tanuljunk.

A varázslat sikerült, mert a család együtt maradt, és akármilyenek voltak a körülmények, mi egészségesek voltunk, sokat játszottunk, boldogok voltunk.

Imre Jóska bácsiék hálásak voltak, és az akkoriban nehéz közlekedési viszonyok ellenére Haza indultak Makóra. Mielőtt elindultak, kért egy létrát, neki támasztotta a szomszédos ház falának és felmászott az ereszig. Keresgélt valamit???? Lehozott egy csomagot, kinyitotta, és elkezdett kiabálni, szitkozódni. Nagyon megijedve futottam be a házba szólni Anyunak. Kijöttek Margit nénivel: Nézték mi történt?

Jóska bácsi: „az átkozott egerek mind szétrágták a spórolt pénzt!!!!”

Így pénz nélkül, de egészségesen Haza indultak Apátfalvára.

Nagymamám is visszautazott a Szatymazi Otthonába.

Eljött 1945.

Édesapám egy nap azzal a hírel jött haza, hogy ha akarunk most lehetőség van arra, hogy visszaköltözzünk Szegedre. Őt visszahívták a Szegedre a tisztiorvosi hivatalba dolgozni. Boldogan mondott mindenki igent.

Nagymamám - aki Szatymazon lakott -, segítségével lakáshoz jutottunk Szegeden.

Eljött a harmadik költözködés ideje.

Végre ismét ITTHON voltunk. Berendezkedtünk, beiratkoztunk az iskolába. Bátyám gimnáziumba én az Orsolya Zárdába jártam elemibe.

Szünidőben reggeltől estig a Tisza parti standon voltunk barátainkkal. Moziba, színházba, hangversenyekre jártunk. Sportoltunk, kerékpároztunk, eveztünk, kirándultunk.

Édesapánk 1945 - 1955-ig aktívan dolgozott, majd korengedménnyel kérte a nyugdíjaztatását. A hivatalból visszavágyott a rendelőbe.

Felkérték legyen a Szegedi Kisipari Szövetkezetek /fényképészek, asztalosok, cipészek, stb./ orvosa.

Nagyon boldogan elvállalta. Ismét GYÓGYÍTHATOTT.

Akkor jött divatba a „Dongó” kerékpár. Mindenhova azzal közlekedett.

A munka mellett pedig maradt ideje a Tisza partra járni, horgászni. Testileg, lelkileg felfrissülve ismét verseket írt. Ebben az időben gyógyult meg az Őt állandóan kínozó viszketést okozó ekcémából...!

Szépeket, vidámakat és szomorúakat egyaránt írt. Több versében megjelenik a múlt. A gyermekkor, a szülei, a szülői ház. Egy-egy versében szembenéz az elmúlással.

Bátyám és én befejeztük iskoláinkat. Leérettségiztünk.
Tanulmányainkat tovább folytattuk. A SZOTE Orvos és Gyógyszerész Karán.
Egyetemi diplomáinkat 1954-ben és 1960-ban nyertük el.

Dr. Imre József, a SZOTE I. sz. Sebészeti Klinikáján dolgozott, mint sebész, 26 éven át.
Családot alapított. Feleségével, Dr. Kaiser Gabriellával három gyermeket / Gabriella,
Mihály és Anna / neveltek fel. Széleskörű elméleti és gyakorlati, valamint nemzetközi
tevékenységük eredményeként mindketten c. egyetemi tanárok lettek.
Bátyám professzori kinevezést kapott.

Én, Imre Rózsa, gyógyszerészként végeztem, és a SZOTE Közegészségtani Intézetében
dolgoztam. Férjhez mentem évfolyamtársamhoz Antal Attilához. 1964-ben és 1970-ben
gyógyszerész doktori diplomát kaptunk. Négy gyermekünk született. Két fiút és egy leányt /
József, Tamás és Adrienn / neveltünk fel.
1971-72-ben a MÉM NAK felkérésére, a Keszthelyi Toxikológiai Intézet munkatársai lettünk.
Ott dolgoztunk 1998-ig.
Szüleink a munkás éveink folyamán, Szegeden 1972-ig együtt, sokat segítettek nekünk.
Egészségben, betegségben egyaránt mellettünk álltak. Vigyáztak és nevelték unokáikat.
Ebédelés, leckeírás, séták, horgászat, esti mesék.

Később a nyári szünidőben szintén szívesen látták unokáikat. Strandolni jártak az Új
Szegedi partfürdőre, sétáltak a Szegedi parkokba, látogatták a játszó tereket.
Később, amikor öregségben, betegségben rászorultak, mi segítettük Őket.
Jó volt a TANYA – a mai napig a család tulajdona -, amit bátyám a 70-es években vásárolt
Ásotthalom közelében. Akkor úgy árulták, hogy a „Rózsa Sándor” tanyája /?/
Családunk, közösen együtt, felújítottuk az épületet, a nádtető helyére cseréptető került. A
vizet bevezették a házba belül, a konyhába és fürdőszobába.
Bátyám, Ásotthalmi emberek segítségével szőlőt és gyümölcsfákat telepített. Zöldségek,
földieper termelésére alkalmas kert létesült.
A Család gyermekeinek nagy örömeire, játszó gerendaházat építettek. Lehetett, pingpongozni,
focizni, tollasozni, az erdőt járni, gyógynövényt gyűjteni. Estéknél tábortűz mellett
beszélgetni.

Én, nyaranta, a Keszthelyen tanult Magyar kismesterségek ismeretében, gyapjúból
különböző tárgyakat – faliképeket, sapkákat, tarisznyákat – tanítottam meg nekik nemezeln.
Együtt, lelkesen vettek részt a nem könnyű munkában. Nagy sikerélmény volt, amikor
elkészültünk egy-egy képpel. Később ezekkel az alkotásokkal díszítették a játszó házukat.
Bátyám, gyakran jött Keszthelyre, tudományos konferenciákra.
Megismerve a környéket arra gondolt, hogy a Keszthelyhez és a Balatonhoz közel venni
kellene egy kertet, ahol lehetne építeni egy családi nyaralót. Olyan terveiről is beszélt, milyen
jó lenne itt is kikapcsolódni, az Angliában megismert munkatársakat fogadni, megmutatva
Nekik a Magyar Tenger szépségeit.

Az Agrártudományi Egyetem Építésze kivitte Apukámat, Bátyámat, Attilát és engem
Balatongyörökre, ahol az 1970-es években, visszaadták gazdáiknak a régen államosított
kerteket. Megnéztük az eladó területeket, és egy – nem nagy 546 négyszögöl erdővel határos
telek nagyon megtetszett nekünk. Elmentünk a tulajdonoshoz és egy családi megbeszélés
folyamán az volt a döntés, hogy Bátyám megvásárolja a kertet, ahol egy kiválasztott ház

Nagybence II. terveit elfogadtatva elkezdődtek az építés előkészületei. Az út kiépítése a házhelyig, a víz és villany- vezetékek kiépítése, szakemberekkel és barátokkal.

A Család összefogott a ház mielőbbi felépítése érdekében. Az építészmérnök, Dr.Kaiser Anna, a Vezető kőműves a már család által jól Ismert Osgyányi Antal bácsi és az Imre és Antal Családok valamint rokonok, barátok és munkatársak. Az 1970-es évek végére a Ház befejezés előtt állt. Bátyám a tulajdonrészük 50 % át az Antal Családnak ajándékozta. Az évek teltek. Történtek –mint mindenhol- jó és rossz dolgok. A Ház jelenleg is a családjaink tulajdonában van.

Hálásak vagyunk Bátyámnak! Nélküle nem lenne Bece, és nem lenne a Tanya!

Minden évben, a mai napig alkalom van arra, hogy minden évszakban ellátogassanak a Családok, gyermekek és unokák a Balaton melletti házba, vagy Ásotthalma melletti tanyaúra kikapcsolódni. Nyaralni, kirándulni, családi ünnepeket együtt tölteni.

Szüleink, ha egészségük engedte, sokat tartózkodtak a szabadban. Mindig is szerették a kerteket, az erdei utakat, este a szabad ég alatt gyönyörködni a csillagokban, a holdas estékben, beszélgetni a tűz körül ülve! A Tanyán különösen, szerettek, gondozták a kertet, kapáltak, gyomláltak, metszettek, öntözték a virágokat. Sétáltak az unokákkal a tanya körüli erdei utakon és meséltek, milyen volt az élet, amikor Ők voltak fiatalok.

Szüleinket, nem könnyű, mégis boldog, harmonikus, hosszú élettel ajándékozta meg a jó Isten! Édesapánk Dr. Imre Mihály 80 évet, édesanyánk Agócsi Rózsa 96 évet élt. Hamvaikat, a Szatymazi temetőben helyeztük örök nyugalomra.

Utóirat

Édesapánk, Dr. Imre Mihály, Csengelén novellákat, egész életében pedig, 1920–1975-ig verseket írt!

Különleges, de úgy érzem, édesapám a mai napig nem hagyta abba a versírást!

Én, életemben 1995 előtt soha nem írtam verset. 1995 Húsvétján azonban, úton Ásotthalomról Keszthelyre menet, egy vers született meg bennem, amit hazaérve azonnal papírra vettem. A vers címe "A tavasz színei". Azóta írott verseimnél mindig úgy érzem, hogy Ő diktál nekem.

Csak le kell írnom, amit a lelkemben hallok?

A TAVASZ SZÍNEI

Kék a tó tükrén az ég, a víz szélén sárga a nád.
Fehér a százsorszép, lila a tamariszkusz ág.
Kizöldül a fű, még barnák a fák,
Tűzpiros a tulipán, rózsaszín a cseresznyevirág.
Hajnali ködön át fehér korong a Nap,
de már vörösen izzó lehet az alkonyat
A varjak feketén szállnak reggelente
a frissen szántott barna földekre.
Repülnék veletek a hosszú tél után,
hogy a tavasz színeit felülről láthatnám.
A lelkem szárnyal, a testem itt marad.
Lent vagyok boldog a virágzó fák alatt.

Ásotthalma. 1995. Húsvét.

Antalné, dr. Imre Rózsa